

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

Personalhistorisk Tidsskrift

Extract indog Vinstoffe Kirke
bog paa fødte og døde i det
Aar, Nemblig, Anno 1689.

Fødte.

Domin Oculi blev døbt Nafmich Dan-
sen Skjultis søn af Vinstoffe, kaldet
Jørgen.

Domin Misericord: blev døbt Oluf
Hans Brunders daatter af Biørn
kaldet Anr.

Domin 2 à Trinitat: blev døbt Jør-
gen Torstens søn af Biørn, kaldet
Pedro.

Domin 5ta à Trinitat: blev døbt Lau-
rii Peders David søn af Biørn
kaldet Pedro.

Domin 14 à Trinitat: blev døbt Dom-
Oluffens daatter af Vinstoffe, kaldet
Bordell.

Eodem die blev døbt Miguel Hansens
daatter af Biørn, kaldet Dorthe.

Domin 16 à Trinitat: blev døbt Be

Årgang

104

1984 : 1

Indhold

<i>Generalkonsul Villads Villadsen:</i>	
Fra Christian Rasmussen til Thomas Gynthersen	1
<i>Fhv. kommunaldirektør, cand. polit. Gregers Hansen:</i>	
Politikeren Christopher Hage og hans 32 aner	5
Mine aner! Dine aner	14
<i>Fhv. lektor, cand. mag. Jon Monrad Møller:</i>	
Postmester Limschous familiesilhouet	15
<i>Overarkivar, dr. phil. Vello Helk:</i>	
Andreas Jaschky og hans stambog fra opholdet i Danmark 1621-23	29
<i>Elise Holck Pape, Erik Holck og C. J. Pape:</i>	
Soldaterslægten Holck	43
Efterlysning	70
<i>Friherre Åke Thott:</i>	
Sambandet mellan Naes-grenen och Härlövgrenen av ätten Thott	71
<i>Overlæge Kai Albertsen:</i>	
Generationsnummerering	80
<i>Fhv. afdelingsingeniør B. V. Andersen:</i>	
En svogerskabstavle	82
<i>Anmeldelser:</i>	
Knud Prange: Våbenactavlen – perspektiv og eksempler (<i>Per Ingesman</i>)	84
Dansk-Fransk genealogi (<i>K. Albertsen</i>)	85
Stambücher als kulturhistorische Quellen (<i>Vello Helk</i>)	86
Frants Jørgen Hvass: Supplement II til Samling af meddelelser om personer og familier af navnet Hvass (<i>Hans H. Worsøe</i>)	87
Frants Jørgen Hvass: Stamtavle vedrørende de successionsberettigede i den von Schiebell-Arentorffske familienstiftelse (<i>Hans H. Worsøe</i>)	87
Peter Lichtenstein: Genealogie der Familie Lichtenstein aus Hamburg og Peter Lichtenstein: Berichte, Dokumente, Breife und andres aus einer 300 Jahre alten Familie (<i>K. Albertsen</i>)	88
Michel Gaudart: Généalogie des familles de l'Inde française (<i>K. Albertsen</i>)	88
Elisabeth Birkeland: En miskendt thybo. Malthe Conrad Bruun. Liv og levned (<i>Aage Jørgensen</i>)	89
Volkmar Weiss: Psychogenetik (<i>K. Albertsen</i>)	90
Gustav J. Nyholm: Stamtavle over navnets bærere og spindeliniernes første led (<i>Finn Andersen</i>)	91
Aksel Nellemann: Jens Peter Nellemanns aner (<i>Finn Andersen</i>)	91
Georg Brøckner-Mortensen: Vores gade. En milieuskildring fra Fredericia i 1890'erne (<i>K. Albertsen</i>)	92
Die Ahnenlisten-Kartei (<i>K. Albertsen</i>)	92
Regnskab for Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie for 1983	94

Billedet på omslaget:

Findes der alternative kirkebøger?

På omslaget gengives et udsnit af Extract udaf Siüsstofte Kirchis Bog paa fødde og döede i dethe Aar; Nemblig Anno 1689, som er fundet i Fyen bispearkiv. Indberetninger. Diverse. 1688-1842 Indberetninger om fødte, viede og döde. I bedste fald kan disse indberetninger erstatte nu tabte kirkebøger, og det vil naturligvis være af interesse for tidsskriftet og dets læsere om andre er stødt på tilsvarende indberetninger i andre stifter?

Fra Christen Rasmussen til Thomas Gynthersen

En skomagersvends aner gennem 600 år

Af

Villads Villadsen

Det times kun sjældent en slægtsforsker, hvis aner ikke tælles blandt adelen, at føre sin forslægt længere tilbage end til 15–1600-tallet. Det vil derfor måske være af interesse – og til inspiration – for tidsskriftets læsere, at erfare hvordan det er lykkedes at påvise en gren af en ludfattig skomagersvends forfædre i 17 generationer tilbage til Erik Klippings tid.

1. Da *Karen Johanne Christensdatter* den 18. februar 1840 blev døbt i Sandby sogn på Lolland, udlagde moderen, *Lise Kirstine Olsdatter*, den ugifte skomagersvend *Christen Rasmussen* i Nakskov som barnefader.

Folketællingen 1840 viste, at den eneste skomagersvend af dette navn var 32 år, og således født i tiden $\frac{1}{2}$ 1807– $\frac{3}{4}$ 1808.

Nakskov kirkebog bevidnede dåben af en dreng *Christen*, født $\frac{1}{3}$ 1807 som søn af daglejer, senere markvogter *Rasmus Christensen Ruder* og hustru *Anne Birgitte Frederiksdatter*, men da fødestedet for barnefaderen, som ikke fandtes i folketællingen 1845, var ukendt, var der intet bevis for, at de to var samme person.

Ifølge Maribo Amts journal for alimentationssager sattes *Christen Rasmussen* i bidrag til barnet i 1841 og ved at følge de forgæves forsøg på at inddrive pengene konstateredes det, at han i 1850, efter at have fået endnu en datter uden for ægteskab, havde etableret sig som skomager i Horslunde, og at han førte tilnavnet *Ruder*. Folketællingen 1850 angav alderen til 42 år, men angav fødestedet som Jesby, Købelev sogn. Det kunne Købelev kirkebog ikke bekræfte, men hans konfirmation fandtes i 1822, hvor *Christen* angaves som søn af husmand *Rasmus Christensen Ruder*. Fæsteprotokollen for Assendrup viste, at Rasmus Ruder i 1815 fæstede et hus i Jesby, og sagen var klar.

2. Vi forlader nu Ruderne og koncentrerer os om *Anne Birgitte Frederiksdatter*, der ved sin død i Købelev i 1831 var 52 år. Det viste sig næsten at passe, thi 9. maj 1777 blev *Anne Birgitte Lime* døbt i Nakskov som datter af *Frederik Saxer Matros*.

Frederik Saxer havde en del børn i Nakskov med fire forskellige hustruer, men hans vielser fremgik ikke umiddelbart. Derimod blev matros *Frederik Carl Breyde*

tre gange viet på tidspunkter, der kunne passe, sidste gang med Anne Birgittes moder *Birthe Marie Mortensdatter*. Nakskov skifteprotokol løste denne gåde, idet der efter Frederiks død 1781, 58 år gl., holdtes skifte efter »sejlingsmand Frederich Christian Carl Breide Saxer«. Han fandtes ikke døbt eller gift første gang i Nakskov.

Anne Birgittes usædvanlige døbenavn »Lime« gjorde det derimod muligt at finde frem til hans forældre. Slægten *Lihme* var repræsenteret i Nakskov ved byskriveren *Christen Rasmussen Lihme*, hvis skifte i 1728 viste at hans datter *Anne Margrethe*, født 1697, var gift med skytten på *Fredsholm Christian Hansen Breide Saxer*, død 1733, hvis eneste overlevende søn netop var den gråhædede matros Frederik.

Den, der har fulgt med så langt, vil således kunne opstille følgende anerække:

Proband *Christen Rasmussen Ruder* (1807–87)

1. *Anne Birgitte Frederiksdatter* (1777–1831)
2. *Frederik Carl Breyde Saxer* (1729–1781)
3. *Anne Margrethe Lihme* (1697–1768)
4. *Christen Rasmussen Lihme* (ca. 1660–1728)

3. Anne Margrethes moder var *Anna Margrethe Bendtsdatter Påske*, som døde i Nakskov i 1710. Skiftedokumenterne efter hende viste sig mirakuløst at være bevaret på LAK og heri nævntes det, at hun havde en arv stående under proces i Malmø.

Så gik turen med hydrofojlbåden til Malmø, hvor Stadsarkivet viste sig at have let tilgængelige lister over retssager ført ved Kammerretten. Blandt disse var en sag ført i årevis af borgeren *Anders Bengtsson Påske* om arven efter hans forældre, *Bengt Andersson* og hustru *Hille Olufsdatter*, der døde i København i 1669. En afskrift af skiftet foretaget af Københavns Byfoged var blandt akterne og datteren Anne Margrethe Påske var nævnt som en af arvingerne. Endvidere fremgik det af retssagen, at Hille Olufsdatter havde en søster Kirstine.

Det var herefter let at finde dem som arvinger i skiftet 1624 efter faderen byfoged *Oluf Mogensen Dahl* og moderen *Margrethe Faddersdatter*.

Lensmanden på Malmøhus førte en dagbog, der er udgivet. Heri hedder det 6. juli 1625: »— til fæstensøl i Madsens hus imellem hans datter Margrethe og byfogden Oluf Dahl«. Margrethes fader hed altså Fadder Madsen. Han viste sig at være en kendt person, som sammen med sin hustru er begravet i Skt. Petri Kirke i Malmø, hvor gravstenen lyder: — »Under denne sten ligger begravet den erlig viis oc velact mand Fadder Madsen, fordm borgmester og Kgl Majestæts Tolder herudi Malmø, som døde 1630 udi sin alders 52 år. Desligeste hans kiære hustru, den erlig dydig og gudfrygtige matrone, salig Karen Jørgensdatter, som døde 1637 i sin alders 53 år.«

Man kunne nu opstille følgende fortsættelse af anerækken:

5. *Anna Margrethe Bengtsdatter* (1663–1710)
6. *Hille Olufsdatter* († 1669)
7. *Margrethe Faddersdatter* († 1644)
8. *Karen Jørgensdatter* (1584–1637)

4. *Fadder Madsen* optræder ofte i Kancelliets brevbøger og ved et af de mange kongelige breve til ham (23. marts 1601) fritoges han for jordskyld af en gård »som hans tilkommende hustrus moder Else Pallisdatter nu bor i«. I A.U. Isbergs bog: »Malmø Stads Historia IIa (1897)« oplystes det, at *Else* var datter af rådmand *Palne Jensen* og gift med byfogden *Jørgen Jensen Bornholm*, død 1597.

I biskop Mogens Madsens »Regnum Daniæ Series (Hist.Kildeskrifter 2 Rk II s. 240) omtales *Palne Jensens* død således: »Eodem anno (1554) moritus Palaemon sive Palno Johannis, civis et senator Malmogensis, M. Wesseli pater.« *Palne Jensen* havde altså en søn ved navn *Wessel*. »Lunds Herdaminne« viste, at han var kannik i Lund. Det var værd at undersøge, om han var opkaldt efter sin morfader. Ifølge værket »Danske fornævne i middelalderen« blev navnet båret også af rådmand *Wetzel Flutmand*. I den trykte »Skifter i Malmø« nævntes *Palne Jensens* enke »*Anna Palnis*« i 1558, og hendes navn måtte altså være *Anna Wetzelsdatter*. Slægtskabet bekræftedes af en indførsel i Malmø Rådstueprotokol (1. juli 1524), der taler om »ffornumstig mand *Palne*, *Elseff Wetzells* tilstundende swager« (svigersøn).

Der var således tre yderligere generationer:

9. *Else Palnesdatter* († 1619)
10. *Anna Wetzelsdatter* (kendt 1524–58)
11. *Elseff* (kendt 1524)

5. Nu hjalp Malmø Rådstueprotokol atter til: 14. februar 1528 tiltalte *Claus Podebusk Else Wetsells* »på hendes broder *Ostrid Buddes* vegne«, og 19. maj 1551 afgøres en arvetvist mellem *Palne Jensen* og nogle andre om en arvedel efter »*Christine Budde*«. Enhver vil forstå glæden ved herefter at finde *Lasse Buddes* enke *Christines* testamente af 1482 aftrykt i Svensk Diplomatarium med en smuk omtale af datteren *Elsebe* og sønnen *Ostrid*.

Lasse Budde var ifølge »Danske Tilnavne i Middelalderen« rådmand i Lund i tiden 1443–73 og søn af rådmand *Ernst Budde*, kendt 1405–23. Sidstnævnte omtaler i et testamente af 1415 af domprovsten i Lund *Folquinius Degnersen* (Sv.Dipl) som en slægtning, der på en eller anden uklar måde er i familie med *Folquini* niece *Cecilie Jensdatter*. *Arild Huitfeldt*, som i sin krønike (1604) omtaler testamentet gør det ikke just klarere, men i sin »Series eccl. Lundensis« (Kbhvn 1710) gengiver ovennævnte biskop *Mogens Madsen* testamentet fra et

håndskrift, hvor skriveren har været så forsynlig, at forklare familieforholdene i en slægtstavle i en fodnote. På grundlag heraf kunne anerækken fortsættes således:

11. *Elsebe Budde* (kendt 1528)
12. *Lasse Budde* (kendt 1443–73)
13. *Cecilie Jensdatter* (død før 1415)
14. *Johannes Bukhorn*
15. *Cecilie*

6. Ved hjælp af Lunds »Liber Daticus«, udgivet af Kildeskriftselskabet, var det let at finde ud af, at Cecilie var datter af *Gynther Thomsen*, borger i Lund (kendt 1325–50) og hans hustru *Margrethe*, nævnt 1334 og 1346, og sønndatter af *Thomas Gynthersen*, Lund, død efter 1300 og formentlig født ca. 1250. Med ham sluttes så anerækken således:

15. *Cecilie Gynthersdatter*.
16. *Gynther Thomsen* (kendt 1325–50)
17. *Thomas Gynthersen* (ca. 1250–1310)

Ovennævnte Margrethe, Gynther Thomsens kone, fik i Ærkebiskop Karl den Rødes testamente af 1334 tillagt en guldring, og meget taler for, at hun var hans kusine. Hvis dette kunne bevises, ville Christen Rasmussens forslægt kunne føres endnu 200 år tilbage til Skjalm Hvides fader Toke Trylle, der levede på Harald Blåtands tid.

Christen Rasmussens tip-tipoldebørn lever i bedste velgående i København.

Kendte danskeres anetavler XI

Politikeren Christopher Hage og hans 32 aner

Af

Gregers Hansen

Ud over slægtshistorisk interesse knytter der sig til anetavlestudiet en samfundshistorisk interesse. Denne ligger i det bidrag anetavlen kan yde til belysning af ændringerne fra generation til generation i personernes erhvervsmæssige – og dermed i nogen grad sociale – placering. Da probanderne her i serien skal være kendte personer vil den opadgående standscirkulation være, om ikke enerådende, så dog dominerende.

Christopher Hages forfædres erhvervsmæssige placering ser således ud:

6. Generation	5.	4.	3.	2.
32. Købmand	16. Købmand	8. Købmand	4. Købmand	2. Købmand
34. Købmand				
36. <i>Præst</i>	18. <i>Præst</i>			
38. <i>Præst</i>				
40. Gårdfæster	20. Forp.	10. Præst		
42. Præst				
44. <i>Præst</i>	22. <i>Præst</i>			
46. <i>Præst</i>				
48. Præst	24. Amtsforv.	12. Juridisk uddannet em- bedsmd.	6. Juridisk uddannet em- bedsmd.	
50. Brygger				
52. Degn	26. Brygger			
54. ukendt				
56. Toldkass.	28. Toldkass.	14. Juridisk uddannet em- bedsmd.		
58. Lærer				
60. ukendt	30. Gæstgiver			
62. ukendt				

Kursivering angiver anesammenfald.

Tabellens første linie viser, at slægten Hage i udpræget grad er en købmandsslægt. Derefter følger en præst, hvis søn blev præst og gift med en præstedatter, noget for den tid ganske sædvanligt. Den følgende linie viser social opstigen: gårdfæsterens søn blev forpagter, giftede sig med en præstedatter og deres søn blev præst. At amtsforvalterens og toldkassererens sønner tog juridisk eksamen og derefter fik embede må ligeledes betragtes som social opstigen.

De fædrener aner har overvejende levet på Møn og Lolland-Falster, de mødrener i Sydslesvig. Kun en mindre del levede på landet.

En af tiptipoldemødrener var født i Tyskland og to af tiptipoldefædrener formodes at være af hollandsk afstamning. Den fædrener halvdel af anetavlen er komplet. I den mødrener halvdel forekommer personer i Sydslesvig og på Sct. Croix, som ikke er fulgt tilbage til de 32 aners række. Der er blandt bedsteforældrene et ægteskab mellem fætter og kusine, hvilket medfører to tilfælde af anesammenfald blandt tipoldeforældrene og fire blandt tiptipoldeforældrene.

Proband

- 1 *Christopher Friedenreich Hage*, * 28. nov. 1848 på Lienlund ved Nakskov, dbt. 20. maj 1849 i Nakskov, † 16. aug. 1930 i Kbh., ugift.

Student, Nykøbing F. 1867, sekondløjtn. i artilleriet 1870, cand. polit. 1871, universitetets guldmedalje 1874, købmand i Nakskov 1875, grosserer i Kbh. 1879. Valgt til folketinget 1881 i Kbh. som »liberal højremand« med mandat til at varetage handelsstandens interesser men stærkt støttet af både venstremænd og socialdemokrater, folketingsmand til 1903 med en afbrydelse 1887–90. Han var fra første færd kritisk over for regeringen, fjernede sig mere og mere fra Højre og var 1895 en af hovedmændene ved dannelsen af Venstrereformpartiet, hvor han tilhørte den Hørupske fløj. Finansminister i ministeriet Deuntzer 1901–05, fra 1902 tillige trafikminister, minister uden portefølje og vikarierende finansminister i ministeriet Zahle i 1916, derefter handelsminister til 1920. Bestyrelsesmedlem i forskellige erhvervsdrivende selskaber. Udgav 1890–94 »Haandbog i Handelsvidenskab«, der siden er nyudgivet flere gange. R. 1894, DM 1903, K.² 1902, K.¹ 1905, S.K. 1928.¹

De yngre generationer af slægten Hage rummer en politikerfamilie: To af Christopher Hages farbrødre og to af hans fætre var rigsdagsmænd, den ene fætter tillige landbrugsminister kort før århundredskiftet. Og familien havde gennem ægteskaber forbindelse med Orla Lehmann, D. G. Monrad og Carl Ploug. I ministeriet Zahle traf Hage en slægtning, Orla Lehmanns dattersøn indenrigsminister Ove Rode. En faster til Hage var oldemoder til Ove Rode.²

Christopher Friedenreich Hage
1848–1930

Forældre

- 2-3 *Christopher Theodor Friedenreich Hage*, * 9. marts 1819 i Stege, † 9. maj 1872 i Bellagio, Norditalien,³ ~ 20. okt. 1844 i Nakskov m. *Nancy Amalie Margrethe Hammerich*, * 29. jan. 1827 i Kbh.,⁴ † 12. dec. 1902 i Kbh., Trinitatis.

Ansat i Handelshuset Puggaard & Hage i Nakskov 1837, bestyrer af dette 1842, chef for samme og associé i handelshuset H. Puggaard & Co. i Kbh. 1847, senere tillige chef for handelshuset C. Hage & Co. i Stege, storbritannisk vicekonsul i Nakskov 1854, medlem af Nakskov byråd 1857, senere dettes formand, medlem af Nakskov havnebestyrelse, direktør for Nakskov gasværk.

Bedsteforældre

- 4-5 *Christopher Friedenreich Hage*, * 27. juni 1759 i Stege, † 15. aug. 1849 sst., ~ 20. okt. 1796 sst. m. sin kusine *Christiane Arnette Just*, hjdbt. 26. febr. 1778 i Vammen, † 13. juni 1866 i Stege.

Lærte handel hos faderen, købmand i Stege 1789, overtog ved faderens død forretningen, forligskommissær, medinspektør for Stege tugthus, R. 1846.

- 6-7 *Peter Carl Christian Hammerich*, * 25. aug. 1795 i Kbh. Garn., † 26. juli 1856 på Frederiksberg, ~ 14. juni 1822 i Garding, Sydslesvig m. *Johanna Margaretha von der Lieth*, * 15. marts 1797 sst.,⁵ † 19. april 1858 på Frederiksberg.

Student, privat 1812, cand. jur. 1816, underkancellist i Danske kancelli 1820, kancellisekretær 1825, byfoged i Nakskov og herredsfoged i Lollands Nørre herred 1829-56, justitsråd 1854. – Revisor ved De getreuerske Stiftelser 1822-29.

Oldeforældre

- 8-9 *Johannes Jensen Hage*, begr. 28. nov. 1791 i Stege i sit 77. år, ~ 20. okt. 1747 sst. m. *Bodel Margarethe Friedenreich*, dbt. 20. okt. 1729 i Sennels, begr. 13. april 1805 i Stege.

Tjente som dreng hos faderen, forestod som svend handelen for moderen til hendes død, købmand i Stege 1747, tillige skibsreder, kirkeværge, havnefoged og tugthusinspektør sst., premierløjtn. ved borgerkorpset, stadskaptajn til 1789.

- 10-11 *Iver Dam Just*, hjdbt., fremstillet i Toreby kirke 18. dec. 1729, † 19. april 1788 i Vammen, ~ 15. aug. 1764 i Stege m. *Ingeborg Cathrine Friedenreich*, * 2. dec. 1743 sst., † 6. april 1822 sst.

Student, Nakskov 1747, cand. teol. 1751, kateket ved Møns tugt- og manufakturhus 1755, residerende kapellan ved Viborg Sortebrødre kirke 1761, sognepræst i Vammen, Bigum og Lindum ved Viborg 1771.

12–13 *Frederik Hammerich*, * 15. juni 1759 i Flensborg, Sct. Nic.,⁶ † 26. jan. 1840 på Frederiksberg, ~ 27. juli 1785 i Kbh., Helligånds m. *Nancy Maria Porth* (ved dåben Anna Maria), * 11. april 1765 på Sct. Croix,⁶ † 30. juni 1819 på Frederiksberg.

Exam. jur., advokat i hertugdømmerne, regimentskvartermester i artilleriet 1788, afsked 1795 med karakter af overkrigskommissær, borgerskab som brygger i Kbh. 1789, borgmester sst. 1821, konferensråd.

14–15 *Franz Hinrich von der Lieth*, * 17. dec. 1758 i Hollingstedt, Sydslesvig, † 22. aug. 1826, ~ 1. juni 1792 i Garding, Sydslesvig m. *Catharina Margretha Jacobsen*, * 12. sept. 1768 i Garding, † 5. juni 1815 sst.⁵

Underrettsadvokat i Husum 1786, over-, landsrets- og regeringsadvokat i Garding 1793, borgmester sst. 1802.⁷

Tipoldeforældre

16–17 *Jens Jensen Hage*, dbt. 11. jan. 1689 i Stege, begr. 23. jan 1736 sst., ~ 23. jan. 1714 sst. m. *Martha Tesch*, dbt. 7. aug. 1695 sst., begr. 17. sept. 1746 sst., ~1° 1. juni 1712 sst. m. købmand sst. Johannes Mortensen Brysting, begr. 16. maj 1713 sst., 32 år gl.⁸

Købmand i Stege, borgerskab 1713, konsumtionsforpagter 1731–33.

18–19 *Johannes Christophersen Friedenreich*, * 4. marts 1699 i Karlslunde, † 1759, ~ 1727 m. *Maren Pedersdatter Goische*, dbt. 7. jan 1701 i Vestervig, begr. 8. aug. 1780 i Stege.

Student, Korsør 1715, cand. teol. 1718, sognepræst i Sennels ved Tisted 1726, i Hobro 1734, i Sorø 1738, i Asminderød s.å., i Stege 1743, provst s.å.

20–21 *Tønnes Just*, dbt. 17. jan. 1686 i Vaalse, begr. 5. okt. 1757 i Vestenskov kirke, ~1° 24. sept. 1720 på Nielstrup i Vaabensted sogn m. Maria Elisabeth Greve (d. af forpagter på Sæbyholm, Halsted sogn Casper G. og Anne Jörgensdatter Wiel,⁹ ~2° m. *Dorothea Cathrine Dam*, dbt. 20. maj 1703 i Udby, Barse herred, begr. 29. aug. 1746 i Tillitse.

Forpagter forskellige steder på Lolland, således på Fuglsang, Toreby sogn (1729), ved Aalholm havn (1733), på Rudbjerggaard, Tillitse sogn (1746), ved sin død på Fredsholm, Vestenskov sogn.

22–23 = 18–19.

24–25 *Frederik Hammerich*, * 10. aug. 1705 i Glücksborg, † 8. dec. 1777 i Flensborg, ~ 4. nov. 1744 i Kbh., Vor Frue m. *Botilla Helena Lange* (ved dåben Bodild Leene), dbt. 6. okt. 1721 i Kbh., Vor Frue, † 13. marts 1776 i Flensborg.

Kgl. lakaj, hofskriver 1738, amtsforvalter i Flensborg 1746–58, cancelliråd 1746.¹⁰

26–27 *Peter Nicolai Porth*, * 3. april 1737 i Vallensved,¹¹ † 22. febr. 1820 i Kbh., Helligånds, ~1° 10. nov. 1762¹² m. *Anna Buntin*,¹³ † 16. juni 1773¹⁴ på Sct. Croix,¹⁵ ~2° 28. okt. 1774 i Kbh., Vor Frelser m. *Amalie Drachmann* (datter af grovsmed i Kbh. *Jørgen D.* og *Anna Cathrina Koch*), dbt. 3. aug. 1750 i Kbh., Sct. Nic., † 10. nov. 1832 i Hillerød.

Ved barns dåb 1763 var han kontrollør ved Christianssted på Sct. Croix, senere toldforvalter sst. Hans formue opgjordes i skiftet 1774 efter første hustru til 20000 rdl. kurant, hvoraf 3240 rdl. var værdien af 4 negermænd, 9 negerinder og 14 negerbørn, som han ejede på Sct. Croix. 1774 løste han borgerskab som brygger i Kbh. og købte s. å. bryggergården matr. nr. 163 Snarens kv. i Vimmelskaftet og i 1797 naboejendommen matr. nr. 164. Han solgte begge ejendomme i 1804. Ved sin død var han justitsråd og direktør ved det kgl. octroierede københavnske brandassurancekompagni på varer og effekter.

28–29 *Friderich von der Lieth*, * 8. jan. 1731 i Hollingstedt, † 2. febr. 1784 sst., ~ 1757 m. *Martha Ketelsen*, † 20. juli 1810 i Hollingstedt.

Toldkasserer, gæstgiver og arvefæster i Hollingstedt, Sydslesvig.¹⁶

30–31 *Harmen Jacobsen*, ~ m. *Johanna Margretha Maintzhusen*.

Gæstgiver i Garding, Sydslesvig, senere borgmester.⁵

Tiptipoldeforældre

32–33 *Jens Knudsen*, begr. 10. nov. 1700 i Stege, 52 år gl., ~ 25. juni 1686 sst. m. *Anna Hagge* (datter af byfoged sst. *Jens Hansen H.*, † 1677), begr. 27. april 1712 sst., ~2° 11. jan. 1702 sst. m. købmand sst., senere i Stubbekøbing *Hans Nielsen Bladt*, begr. 18. aug. 1730 i Stubbekøbing, 57 år gl.

Skipper og handelsmand i Stege.

34–35 *Jan Peitersen Tesch* (søn af *Peiter Jacobsen*, † 1706 som købmand i Stege, begr. i kirken 14. dec. og *Martha Christensdatter*),¹⁷ * 1669 på Amager, † 17. sept. 1735 i Stege, ~ m. *Kirsten Nielsdatter*, * 1672, † 27. jan. 1735 i Stege.¹⁸

Købmand i Stege 1689, konsumtionsforpagter, kaptajn ved borgerskabet, kirkeværge og fattigforstander. – Hans slægt menes at stamme fra Holland.¹⁹

36–37 *Christopher Didrik Johansen Friedenreich* (søn af apoteker i Aalborg *Johannes Frederik F.*, * 1642, † 1690 og *Magdalene Calow*, * 1647, † 1701)²⁰ dbt. 26. dec. 1669 i Aalborg, *Budolfi*, begr. 20. aug. 1726 sst., ~1° 2. dec. 1696 i Kbh.²¹ m. *Cathrine Gertrud Langelo* (datter af secretarius capituli og notarius publicus i Ratzeburg, Mecklenburg, fra ca. 1761 tolder ved Karrebæksminde *Kayo L.* og *Sabina Bræmer*), * i Ratzeburg, † 12. april 1701 i Karlsruhle, 42 år gl.,²² ~2° 1703 m *Abigael Marie Jensdatter*

Kuur (datter af rådmand i Kbh., kommerceråd Jens K.), † 29. marts 1730 i Kbh.^{22a}

Student, Aalborg 1687, cand. teol. 1690, magister, sognepræst i Karlslunde 1696, i Korsør 1711, i Aalborg, Budolfi 1719.

- 38–39 *Peder Henriksen Goische* (søn af sognepræst ved Helsingør, Sct. Olai kirke Henrik Henriksen G., † 1671 og Karen Johansdatter Birch eller Burchard), dbt. 29. maj 1670 i Helsingør, Sct. Olai, begr. 1. okt. 1722 i Vestervig, ~1° 8. sept. 1697²³ m. Maren Olufsdatter Hosum (datter af sognepræst i Hundborg og Jannerup Oluf Nielsen H., † 1714 og Maren Jensdatter Holst), † 30. juli 1698, 17 år 20 dage gl.,²³ ~2° 23. marts 1700 i Aalborg, Sct. Budolfi m. *Bodil Margrethe Petersdatter Rosenstand* (datter af ritmester Peter Tøgersen R.²⁴ og Karen Mathiasdatter Foss),²⁵ * 1681, † 24. juli 1773 i Hillerslev.²⁶

Student, privat 1691, cand. teol. 1694, magister 1706, sognepræst i Vestervig og Agger 1696, provst 1714.

- 40–41 *Frans Just*, begr. 1. sept. 1711 i Vaalse, 70 år gl., ~1° m. N.N., begr. 3. jan 1681 sst., ~2° 12. juni 1681 sst. m. *Karen Hansdatter*, begr. 10. okt. 1721 sst., 67 år gl.

Gårdfæster i Vaalse. Han fæstede 12. maj 1689 gård nr. 17 i Vaalse af hartkorn efter den nye matrikel 6 tdr. 5 skp. 2 fdk. 2 alb. og blev samtidig sognefoged. Han havde hidtil boet i et gadehus i Vaalse.²⁷

- 42–43 *Iver Dam* (søn af handelsmand i Korsør Arendt Jansen Dam, * ca. 1636, † 1697, formentlig af hollandsk afstamning og Cathrine Jacobsdatter Danholm, * 1638, † 1700), * 17. nov. 1671 i Korsør,²⁸ begr. 9. april 1725 i Udby, ~ 13. dec. 1699 i Stege m. *Karen Hansdatter Gemzøe* (datter af sognepræst i Väsby, Lugude herred, Skaane fra 1670, derefter fra 1687 i Stege Hans Danielsen G., * 1646, † 1693 og Marie Margrethe Bagger, * ca. 1647, † 1739),²⁹ † 1757/58.³⁰ Som enke synes hun at have boet en tid i Nykøbing F.³¹

Student, Slagelse 1693, magister 1706, sognepræst i Udby og Ørslev, Baarse herred 1699.

- 44–45 = 36–37.

- 46–47 = 38–39.

- 48–49 *Heinrich Hammerich* (søn af kantor og rektor i Rendsborg Heinrich H., * 1633, † 1705),³² * ca. 1662, † 4. april 1710, ~1° 3. okt. 1688 m. Sybilla Ursula Petersen (datter af hofpræst i Glücksborg, provst Henning P., † 1693 og Regina Sophie Moller, † 1699), * 11. febr. 1669, † 25. sept. 1689, ~2° 21. okt. 1690 m. *Anna Magdalene Hartmann* (datter af rektor i Heiligenhafen Robert H.).

Kapellan i Glücksborg 1687, hofpræst og provst sst. 1693.³³

- 50–51 *Christen Michelsen Lange*, * ca. 1663, † 30. aug. 1730 i Kbh.,³⁴ ~ 11. marts 1712 i Kbh., Vor Frue³⁵ m. *Margrethe Larsdatter Lindberg* (datter af

- brygger i Kbh. Lauritz Biørnson L., † 1701 og Ellen Sørensdatter Bech, † 1711),³⁶ * 25. dec. 1694 i Kbh., begr. 25. marts 1750 sst..³⁴
- Brygger på Vandkunsten i Kbh., rådmand.
- 52–53 *Hans Lorentz Porth*, begr. 11. maj 1764, 66 år gl. i Vallensved, ~ 12. dec. 1732 i Karrebæk m. *Armgard Margaretha Davidsdatter Rhoeland*,³⁷ som overlevede ham.
- Student, Aalborg 1722, skoleholder i Bistrup, Fodby sogn ved Næs-
tved, degn i nabosognet Vallensved 1733.
- 54–55 Ukendte.
- 56–57 *Franz Hinrich von der Lieth* (søn af Friederich v.d.L.), dbt. 21. april 1680 i Hollingstedt, † 11. febr. 1748 sst., ~ 2. dec. 1718 sst. m. *Eva Carstens* (datter af Hans Carstensen), * i Bergenhusen, Sydslesvig, † 16. jan. 1771 i Hollingstedt, 71 år gl.
- Toldkasserer og arvefæster i Hollingstedt.¹⁶
- 58–59 *Sax Ketelsen*, begr. 25. febr. 1761 i Skobøl, ~ m. *Anna Jensen* (datter af degn og skolemester sst. Thomas Jensen).
- Kantor, skolelærer og landmåler i Skobøl, Sydslesvig.¹⁶
- 60–61 Ukendte.
- 62–63 Ukendte.

Noter

- Dansk biografisk Leksikon, 3. udg. (DBL 3), V, s. 467. Om slægten Hage se sst. s. 465 og H.R. Hiort-Lorenzen og Th. Hauch-Fausbøll: *Patriciske slægter III*, s. 98 flg.
- Christopher Hages fæster, Bolette Cathrine Frederikke H., * 1798, g.m. grosserer Hans Puggaard havde datteren Annette Marie Bolette P., * 1821, g.m. Orla Lehmann. Disses datter Rota Margrethe L., * 1846, g.m. dr. phil. G.B. Rode var moder til Ove Rode, * 1867.
- Patriciske slægter III*, s. 125.
- Nakskov kbg. ved vielsen.
- Attest fra Kirchenbuchamt, Garding.
- Attest i enkecasesag 8339 i Rigsarkivet.
- Thomas Otto Achelis: *Matrikel der Schleswigschen Studenten 1517–1864*, II, Kbh. 1966, s. 390.
- Om slægten Brysting se Persh. T. 1980, s. 161 flg.
- Rigsarkivet, Admiralitetet som domstol, Underadmiralitetetsretten, magasinforvalter Peter Wiels skifte, 1750–52.
- J. Smith: *Slesvigske Amtsforvaltere*, Kbh. 1954, s. 160.
- Attest af 3. aug. 1789 fra sognepræsten i Vallensved i enkecasesag 2194. – Kbg. for Vallensved foreligger, men har lakune 1736–37.
- Berlingske Tidende 3. marts 1820.
- Ved hendes første barns dåb på Sct. Croix

2. nov. 1763 var blandt fadderne Josva Buntin, som var lejer af Cornelius Henriksen Jansons plantage på Sct. Croix (Sct. Croix' kop- og grundskatteliste 1763 i Rigsarkivet).
14. Hof- og Stadsrettens skiftekomm., samfræneskifte nr. 38/1774 af 26. sept. 1774. – Samfrænderne var skibskapt. i Kbh. Hans Linn og brygger sst. Jacob Lyngø.
 15. Kvittering fra skifteforvalteren på Sct. Croix, vedhæftet det i note 14 omhandlede skifte. – Lakune i Sct. Croix' kbg. ved denne tid.
 16. Meddelelse fra Schleswig-Holsteinische Gesellschaft für Familienforschung und Wappenkunde e.V. i Kiel.
 17. Stege skifteprot. 1703–11, fol. 311b.
 18. Danmarks kirker, udg. af Nationalmuseet, Præstø amt, 1. halvbd., s. 223.
 19. Frede Bojsen i Aarbog for Hist. Samf. for Præstø amt 1912, s. 73f.
 20. E. Dam og A. Schæffer: De danske Apotekers Hist. I, s. 310 og 306 fører slægtslinierne længere tilbage, jvfr. DAA XXXVIII, 1921, s. 472.
 21. Persh. T. 1914, s. 196.
 22. Kbg. giver oplysningerne om hendes fødested, alder og forældre.
 - 22a. Kbh.s. skiftekommission, konceptskifte 1730, nr. 53.
 23. Danmarks kirker, Thisted amt, 2. halvbd., s. 644.
 24. DBL 3, 12, s. 140 fører slægten længere tilbage, jvfr. Th. Hauch-Fausbøll: Slægtsshaandbogen, Kbh. 1900, s. 880.
 25. Lengnicks stamtavle Foss fører slægten længere tilbage.
 26. Wibergs præstehist. – Ikke fundet i kbg. for Hillerslev og annexsogn og intet skifte i geistl. skifteprot. for Hillerslev herred. Heller ikke fundet i kbg. for Vestervig og annexsogn og intet skifte i geistl. skifteprot. for Revs herred. At hun skulle være død i Hillerslev, Tisted amt forekommer dog ikke usandsynligt, eftersom den derværende præst (død 8. april 1773) var g.m. en datter af Peder Goisches efterfølger i Vestervig. Men hun kan tænkes begr. i Vestervig, hvor hendes navn (med dødsdag in blanco) er anført på epitafiet over Peder Goische og førte hustru.
 27. Amtstuearkiverne, det falsterske domænegods med Fejø birk, prot. for fæster, lejermål og sagesald 1685–99, pag. 171.
 28. Danmarks kirker, Præstø amt, 2. halvbd., s. 918 og Persh. T. 1973, s. 134, hvor begge forældres slægt føres længere tilbage.
 29. J. Vahl: Slægtebog o. Afkommet af Christiern Nielsen, borgmester i Varde o. 1500, II, s. 138 fører hendes slægt længere tilbage.
 30. Hun nød 53 rdl. 2 m. i pension iflg. revideret præsteenkekasseregnskab 1756/57 (Sjællands stifts bispearkiv, tillæg, landemodet), men findes ikke i regnskabet for 1757/58.
 31. Nykb. F. skøde- og panteprot. 1716–49, fol. 330: panteobl. af 11.6.1746 fra hende til skoleholder i Hullebæk Jacob Poulsen stor 100 rdl. m. pant i hus i Nykb. F. og sammes tingbog 1745–51: skøde af 10.7.1750 fra hende til den latinske skoles regnemester Nicolai Holm på et hus i Nykb. – Se desuden Dam og Schæffer: De danske Apotekers Hist. II, s. 120–24.
 32. Slægthåndbogen, s. 313 fører slægten længere tilbage.
 33. Otto Fr. Arends: Gejstligheden i Slesvig og Holsten fra Reformationen til 1864, I, s. 310 og II, s. 145, DBL 2, IX, s. 27.
 34. Persh. T. 1950, s. 185.
 35. Vielsen fandt sted på Vandkunsten i hendes stiftfader, Jens Jensen Berings gård, kbg. og Historiske Meddelelser om København, 2rk., 1 bd., s. 407.
 36. H.U. Ramsing: Kbh.s. ejendomme 1377–1728, Vester kv., s. 114 og Persh. T. 1950, s. 186.
 37. I kbg. ved vielsen og i skifteprot. efter mandens død kaldes hun Armgard Margrethe Davidsdatter, men i den i note 11 nævnte attest Margrethe Rhoeland.
 38. Børge L. Barløse: Lærerstaden i Sydslesvig fra reformationen til 1864. 1981 s. 119.

Mine aner! Dine aner?

De fleste slægtsforskere opstiller anetavler for sig selv, for deres børn eller for andre personer, hvis aner de finder har interesse.

En anetavle »gælder« kun for en udgangsperon, probanden, og for dennes helsøskende. Det er derfor tilsyneladende kun et meget begrænset antal personer, der har interesse for en bestemt anetavle, uanset hvor omhyggeligt den er udarbejdet og hvor langt den går tilbage. Dette er grunden til, at kun et ringe antal anetavler offentliggøres.

Andres interesse for en bestemt anetavle består ikke i den pågældende probands samlede anetavle, men i hurtigt at kunne få at vide, om en bestemt person, f.eks. en af vedkommendes *egne* aner, findes deri, og dermed også at få oplysning om denne persons aner. Formålet er at finde ud af, om arbejdet tidligere skulle være udført af andre, således at man er fri for selv at gøre det en gang til. Spørgsmålet er altså at konstatere, om der foreligger *anefællesskab* med probanden i den pågældende anetavle. Med de sædvanligt anvendte opstillingsmåder for anetavler (tavle- og listeformen) er dette dog særdeles vanskeligt.

Den bedste måde til hurtigt at orientere sig i enhver (større) anetavle er ved hjælp af et navne- eller personregister. Minimum er et register over de slægtsnavne, der findes på anetavlen, men på grund af tidligere tiders vekslende sen-navne er et sådant af begrænset værdi. Bedre er et register over de personer, der indgår i anetavlen med nogle få supplerende oplysninger til nøjagtig identifikation af de pågældende. Det er dog kun få af de publicerede anetavler, der indeholder sådanne navne- eller personregistre.

Det foreslås derfor, at enhver anetavle forsynes med et alfabetisk personregister. (For at udelukke misforståelser skal det understreges, at *selve* anetavlen med alle de detaljerede oplysninger naturligvis skal opstilles i anenummerorden og ikke alfabetisk).

En sådan fremgangsmåde vil gøre det lettere for aneforskerne at udveksle større eller mindre dele af anetavler, som enten allerede findes udarbejdede, eller som er under udarbejdelse.

Det næste skridt vil være yderligere at nyttiggøre sådanne personregistre. Dette kan ske ved at interesserede udveksler eller rundsender disse registre, eller registrene kan samles centralt og kombineres til et fælles »anekartotek«. Sådanne former for udnyttelse kendes i Tyskland tilbage til 1920'erne og har været en stor succes. (Se omtale af Die Ahnenlisten-Kartei i dette hefte af Personalhistorisk Tidsskrift). At organisere et sådant samarbejde synes at være en oplagt opgave for Samfundet for Dansk genealogi og personalhistorie eller for de mange slægthistoriske foreninger og lokalhistoriske arkiver, der findes i dag.

Der er god grund til at tro, at det vil være muligt i et stort antal tilfælde at påvise anefællesskab mellem nulevende personer i den danske befolkning. Årsagen hertil er, at den nuværende befolkning stammer fra en befolkning, der for få århundreder siden ikke var særlig stor. Yderligere er der hele tiden mands- og kvindelinier, der »uddør«, d.v.s. at der i hver generation er et betydeligt antal individer, der ikke sætter børn i verden. Dette betyder, at den nuværende befolkning kun stammer fra en mindre del af den daværende befolkning. Enhver person på en anetavle er et individ, som har sat mindst et barn i verden, som igen har sat mindst et barn i verden o.s.v. Anetavler for nulevende personer omfatter således udelukkende mennesker i fortiden, der har haft afkom. Barnløse aner eksisterer altså ikke.

En organisering af resultaterne af anetavleundersøgelser som foreslået vil nyttiggøre arbejdet for andre, og meget dobbeltarbejde vil kunne undgås. Udarbejdelse af en anetavle får mere mening, når det bliver klart, at det ikke længere blot er ens »private« aner, der udforskes, men at

Mine aner er også dine aner!

K. Albertsen

Postmester Limschous familiesilhouet

Af

Jan Monrad Møller

I sin artikel om silhouetter i »Den lille Portrætkunst i Danmark« ved Grandjean og Albert Fabricius kommer H. G. Orlík med følgende lille suk: »Blot silhouettørerne havde signeret, helst også dateret deres arbejder, men især draget omsorg for at forsyne dem med de portrætteredes navne; her glipper det desværre alt for meget, og enten nu skyggebilledet er klippet eller aftegnet, er det i personhistorisk henseende afgørende for dets værdi som portræt, at man med sikkerhed ved, hvem det forestiller«¹. Dette hjertesuk kan hurtigt blive aktuelt, når overleveringen af familietraditionen er blevet usikker og kun summarisk angiver motivets personer. Har man kun fået overleveret om den her afbillede silhouet, at den forestiller postmester Limschou og familie, har man nok fået besked om den stående person til højre, der står med en brev i hånden.

Men hvem er de to kvinder og de tre børn, som ellers findes på billedet? og hvad med de to brystbilleder, der hænger på væggen? For at besvare disse spørgsmål må man prøve, hvad personalhistoriske kilder kan fortælle.

Først familiearkivet. Her viser det sig, at postmester Limschous oldebarn, overretssagfører Bjarne Johnsen (1860–1930) i et brev fra Viborg, dateret 17. dec. 1917, til sin svoger, præst i Birkerød, Theodor Møller (1842–1934), fortæller følgende om silhouetten: »På en Sejlstur, som jeg i Sommer foretog på en Lystsejlbåd, kom jeg bl.a. til Spøttrup, hvor jeg fandt et Maleri af Postmester Justitsråd Limschou og hans Familie. . . Postmesteren står bagved sin Kone med et Brev. Over for Fru Limschou sidder hendes Selskabsdame, og den lille Pige med Pisken skal være senere Fru Blichert. I Medaillonerne på Væggen findes Billeder af Fru Limschous Forældre«. Med fru Blichert har Bjarne Johnsen sikkert tænkt på sin bedstemor, Anna Elisabeth f. Limschou (1788–1852). I et senere brev fra samme år får vi først at vide, at billedet er kommet til Spøttrup med den daværende ejers hustru, fru Marie Toft, f. Blichert, hvis far var en dattersøn af postmester Limschou. Dernæst tilføjes: »Billedet på Væggen er af en Familie Welling, og muligt er det jo, at den fremmede Dame er den tidligere Ejerinde af Gården i Søndergade i Kolding, der vistnok hed Junghans«. Endeligt spørges der i et brev af 29. jan. 1918: »Mon det ikke er gamle Fru Wisbech, der på Billedet sidder lige over for Fru Limschou?«

Såvidt familietraditionen, der ikke synes at være sikker på andet end postmesteren, hans frue og de tre børn.

Et besøg på Postmuseet i København 1952 bragte sagen på bane igen. Her viste det sig, at der på væggen i et interiør, forestillende et gammelt postkontor, hang en kopi af det Limschouske familiebillede. En forespørgsel blev venligt besvaret af museet. Af svaret fremgik, at »originalen er malet på glas, udført i farver, dog meget ødelagt, ejes af godsejer P. Toft og hustru f. Blichert (Spøttrup)«. Desværre kunne museet ikke oplyse, hvornår og af hvem kopien (sort-hvid) af det originale silhouetbillede var tilført museet. Heller ikke kunne det fortælle noget om, hvem de enkelte personer på billedet var, men blot angive billedet som »Postmester Peder Knudsen Limschou, familiebillede«.

Postmuseets svar bekræftede altså, at billedet forestiller postmester Limschou, stående bag sin siddende kone og havende et brev i hånden. Hans kone har et af deres børn på skødet, foran hende »under bordet« øjensynlig et til med en pisk i hånden og helt ovre til venstre i billedet det tredje barn, en lille pige med en rose i højre hånd og en kurv i venstre.

Men tilbage er så den siddende dame uden hat og de to brystbilleder på væggen. For at kunne bestemme dem, må vi kende lidt til postmester Limschous historie, så vi kan benytte os af de to monogrammer, ophængt på væggen.

Peder Knudsen er, som navnet antyder, født i Limskov, Nørup sogn, hvor

hans far Knud Pedersen, ligesom bedstefaderen Peder Hansen og oldefaderen Hans Sørensen, var gårdmand. Her i Limskov og Lime havde hans slægt, så langt man kan følge den, levet som landmænd. Hvorfor Peder Limschou har søgt bort fra det miljø, han var vokset op i, har vi ikke megen viden om. Men medvirkende har det vel været, at han i en alder af 5 år mistede sin mor, Maren Olufsdatter, og året efter fik han og hans søster stedmor. Hun fødte sin mand 8 børn, hvoraf dog de tre døde som små. En særlig omstændighed ved den hastigt voksende børneflok var, at kun en af de 5, der blev voksne, var normalt udviklet, idet de fire, alle piger, var født døvstumme². Det må have stillet særlige krav til forældrene, så de ældste to børn af første ægteskab hurtigt har måttet klare sig selv. Det har Peder øjensynligt også haft evner til ret tidligt. Han var den yngste på sit konfirmationshold, hvor gennemsnitsalderen lå et par år over hans, hvad vel antyder, at han efter datidens målestok har været meget tidlig moden³.

Hvornår Peder Limschou er kommet til Kolding, vides ikke. Men det må have været ret tidligt, for allerede 1787 om foråret finder vi ham som fuldmægtig hos den daværende herredsfoged, toldkontrollør og postmester Hans Junghans, der var virkelig justitsråd og havde været borgmester og byfoged i Kolding i 25 år, som folketællingen den 1. juli 1787 meddeler⁴. Junghans boede imidlertid ikke i Søndergade på »Hamburgergården«, som en af familietraditionerne har ment, og selv om Peder Limschou nok har sat pris på sin chef, hvad anvendelsen af ham som fadder ved barnedåb antyder, så har justitsråd Junghans ikke noget med den Limschouske familiesilhouet at gøre.

I en alder af 22 år synes bondesønnen Peder allerede at være godt på vej ind i provinsbyens højere borgerskab. Samme år tog han et skridt til tilsyneladende at afbryde en eventuel karriere inden for postvæsenet. Han fik 9. august borgerskab i Kolding som herbergerer, og 2. november giftede han sig med kateket i Kolding Laurits Wisbechs ældste datter Anna Sophie.

Peder Limschous kone var lige som han den ældste af en søskendeflok og havde også som barn mistet sin mor og fået stedmoder⁵. Hendes mor Anna Wolder døde 1780, da Anna Sophie var 13 år. Imidlertid fik hun en erstatning for den afdøde mor i sin moster Elisabeth Welling. Hun og hendes mand, privilegeret herbergerer Jens Jørgensen Welling⁶, havde nemlig i deres testamente indsat hende som universalarving, da de ingen børn havde selv. Derfor boede hun hos sin moster og kaldes et »antaget« barn i folketællingen 1787.

Jens Jørgensen Welling døde den 20. juni 1787. Man kan godt forstå, at hans enke nok kunne ønske, at hendes »antagne« barns kommende mand skulle kunne hjælpe hende med at udfylde den tomme plads i Hamborgergården, som hendes mand ved sin død efterlod sig. Peder Limschou har villet opfylde hendes ønske i så henseende. Det synes at være gået efter beregning, og fru Welling har kunnet være tilfreds med sin mands efterfølger som herbergerer. Det viser Kolding Rådstueprotokol for 1772⁷. Her møder vi den unge vært på Hambor-

gerherberget i hans svar på en klage i værtshusets klageprotokol. Værtshuse og deres priser stod dengang under magistratens kontrol, og man har ønsket Hamborgerherbergets værts redegørelse for baggrunden for den svenske gesandt i Polen, minister von Engeströms klage. Limschou har ikke manglet svar på tiltale. Forarget fortæller han om ministeren, der med frue, 2 kammerjomfruer, en amme og 3 domestikker havde »indkneben« sig i *to* værelser. En om aftenen bestilt middag til *to* havde *fem* nydt godt af, og desuden havde man forlangt, at maden også skulle anvendes som morgenmåltid næste morgen. Da regningen ikke lød på mad til 2 men til 5 personer, havde gesandten givet ondt af sig, men efter Limschous redegørelse omtales sagen ikke mere i protokollen.

Samtidig med sin funktion som vært har Limschou med sin tidligere uddannelse i det postale hos postmester Junghans sikkert haft med den daglige posttjeneste at gøre. Dengang var postvæsen og befordringsvæsen nøje sammenknyttet, og Hamborgerherberget var netop det sted ved Kolding søndre port, hvor rejsende med postvognen skulle kunne få logi og mad. Derfor har det været nærliggende, at han 1801 blev udnævnt til leder af pakkeposten og nogle år efter også blev betroet brevposten efter sin gamle chef Hans Junghans.

Men nu tilbage til silhouetten. Damen uden hat kan ikke, som en af familietraditionerne antyder, være postmester Limschous svigermor, da hun døde 1780, altså omkr. 7 år før Peder Limschou giftede sig. Og ideen om selskabsdame lyder også usandsynlig for en herbergers hustru, hvis tid nok har været optaget af praktiske gøremål. Derimod har traditionen om »den tidligere Ejerinde i Gården i Søndergade« sikkert ret. Blot hed hun ikke Junghans men altså Elisabeth Marcusdatter Welling, f. Wolder. Hun sidder i sin stue i den senere postgård med sit håndarbejde og har besøg af sin plejedatter, dennes mand, den kommende postmester, og deres tre børn. Af børnene må på grund af størrelsen den ældste være pigen til venstre, der har roser med til »bedstemor«, en i hånden og flere i kurven. Hun hed Anna Elisabeth, Anna efter sin afdøde mor, Elisabeth sikkert efter sin moster, fru Welling.

Barnet under bordet synes at være en dreng, idet han er udstyret med drengeløjetøj, en top og en pisk. Hans centrale placering i billedet er næsten symbolsk. Han hed nemlig hverken Knud efter sin farfar eller Lars efter sin morfar men derimod Jens Welling Limschou, så fru Elisabeth Welling helt har kunnet føle sig som bedstemor. Endelig må barnet på skødet være Dorothea Kathrine, idet det oprindeligt næstældste barn Maren, opkaldt efter postmesterens mor, Maren Olufsdatter, døde allerede i slutningen af 1790, det år, hvori hun blev født.

Benytter vi os af initialerne i de to sløjfeophængte rammer på væggen, J J W og A W, er det ikke vanskeligt at gætte, hvem de skal gå på. Det må være netop de to mennesker, som fru Elisabeth som voksen har følt sig stærkest knyttet til, den afdøde mand Jens Jørgensen Welling og den afdøde søster Anna Wolder. Og så tør man vel formode, at billederne i de to medaljoner skal føres

sammesteds hen, altså en slags posthume portrætter, idet begge var døde, en halv snes år før silhouetten blev skabt. Herved knyttes også tilbage til familietraditionen, hvor der siges, at »Billederne på Væggen er af en Familie Welling«, som delvis rigtig.

Efter børnenes alder og antal er billedet fra omkring 1796. På originalsilhouetten findes ikke nogen tilgængelig signatur eller noget årstal. Imidlertid behøves denne signatur ikke. Så typisk er dette billede for en kendt silhouetmaler fra omkring 1800-tallet. Han kalder sig Rothermundt, og karakteristisk for hans motiver er de enkelte bladranker, som pryder borde og vægpaneler, og de rammer på væggen, der indeholder navnetræk, og som består af en enkelt ring, ophængt i en sløjfe⁸. Disse to stilelementer findes tydeligt på den Limschouske silhouet. Dertil kommer, at vi ved, at Rothermundt netop 1796 var taget til Viborg og Aalborg, og er han taget derfra til sin hjemby Slesvig – han kaldte sig i sine annoncer Johann Adolf Bendix Rothermundt, bogbinder og silhouettør fra Slesvig – er det højst rimeligt, at han har gjort ophold i Kolding. Der havde han i øvrigt været 1792 og malet en flot gouache på glas, forestillende borgmester Hans Junghans og frue⁹, hos hvem herberger Limschou jo havde boet til 1787, og som havde været til stede ved Limschous første barns dåb, hvor fru Junghans bar barnet, og hvis datter Dorothea Junghans bar det femte.

Efter Elisabeth Marcusdatter Welling, f. Wolders død 1802 er silhouetten, som måske først har tilhørt hende, i så fald naturligt arvet af plejedatteren Anna Sophie Limschou, f. Wisbech. Og silhouetten må have haft en hædersplads i det Limschouske hjem, idet dens to kvindeskikkelser repræsenterer grundlaget for den senere postmesters position i det koldingensiske bysamfund. Gennem sit ægteskab med den rige arving har vejen ligget banet for ham, der som fuldmægtig hos en af byens mest indflydelsesrige borgere havde vist gode evner. Men han fik ikke lov at beholde sin kone ret længe efter sølvbrylluppet. Allerede 1814 mistede han hende og levede som enkemand meget længere, end han havde været gift. Han nåede efter datidens forhold en høj alder, idet han først døde 1850, 84 år gammel.

Af hans syv børn oplevede han, at de tre døde. Først som allerede nævnt Maren, født og død 1780. Men også Maren nr. 2, født som det femte barn, døde ugift længe før sin far. Det samme gælder det 6. barn, som blev opkaldt efter begge sine bedsteforældre, Larsine Knudine. Hun døde i barselsseng efter at have født en ny lille Larsine Knudine, der imidlertid 24 år gammel også døde før sin bedstefar.

Larsine Knudine den ældre var, lige som sine tre andre søstre, gift Blichert. Tre brødre, sønner af provsten i Tvede og Linde, Laurits Blichert var gift med fire søstre Limschou, idet den ovenfor nævnte Larsine Knudine var sin mands første kone, mens hendes søster, den yngste af postmesterens syv børn, blev hans anden. Imidlertid døde alle tre brødre længe før deres svigerfar, først købmand Hans Blichert i Randers i august 1834 og dernæst i oktober samme år

hans bror Peder Daniel, også købmand i Randers, og tre år efter præsten i Kolding Peter Arild Blichert. I alle tre tilfælde tog postmester Limschou sig af sine døtres vanskeligheder som enker, hvad et brev fra Kolding 13. september 1845 til datteren giver smukt udtryk for.

Sønnen Jens blev postfører, men synes ikke at have været i besiddelse af nogen fast karakter, eller også svigtede evnerne ham. Hans omdømme var kun ringe, og han blev betragtet som en sær og mislykket person. Ved postmesterens død var han umyndiggjort og boede hos sin farbror værtshusholder Mads Limschous enke.

Som en slags erstatning for den mislykkede søn fik postmester Limschou 1838 en ny svigersøn, idet den yngste datter giftede sig 2. gang med postfører Erik Worch, som blev sin svigerfars efterfølger som postmester.

Også sine søskende tog postmester Limschou sig af. Broderen Mads hjalp han med lån, så han kunne starte et værtshus, og broderen Peter hjalp han til en styrmandseksamen¹⁰. De døvstumme søstre prøvede han at hjælpe ved at engagere en sagfører til at ivaretage deres tarv ved skifteretten efter deres fars død 1832¹¹.

Hvad børnebørnene angik, havde de også meget med deres morfar at gøre. Flere var husjomfruer hos ham, da de fik alder til det, og trådte i deres mormors sted. 1845 boede ikke mindre end tre børnebørn hos ham og kaldes i folketællingen hans plejebørn. Da postmesteren følte sig tyngt af årene og svigersønnen havde overtaget embedet, flyttede han hen til den ældste datter, præsteenken, og her døde han¹².

Det lykkedes for bondesønnen Peder Knudsen fra Limskov at blive et respekteret medlem af Kolding bys borgerskab. Mest omtalt har han nok været under den store retssag, som han på egne og andre borgeres vegne førte mod byens borgmester efter 1815, og som endte med, at Højesteret stadfæstede, at byens borgmester havde forbrudt sit embede¹³. Men han havde også sans for andet end korrekt embedsførelse og retsvæsen. Et vidnesbyrd om, at han levede ivrigt med i sin tids politiske og nationale strømninger, er, at han var en af de første, som subscriberede på P. Chr. Kochs »Dannevirke«¹⁴, og i sin dagbog fortæller prof. Christian Paulsen, »den første danske sønderjyde«: »Moersomt var det, at da den gamle Postmester Limskov hørte mit Navn, kom han til mig, trykkede mig hjertelig Haanden og yttrede sin Glæde over, at see og kunne tale med den danske Patriot«¹⁵.

Ved sin død efterlod postmester Limschou sig 15 børnebørn, der alle undtagen den sidste bar efternavnet Blichert, og 4 oldebørn med efternavn Johnsen. Oldebørnenes antal voksede siden til 44, og nye efternavne kom ind i hans efterslægt som Møller, Korn, Iversen, Sørensen, Toft, Estrup, Hastrup, Hansen, Jespersen, Kühnel, Bergmann Larsen, Hagen, Quitzau, Dreyer og Hammer. Og de næste generationer har føjet mange flere til. Den gamle silhouet har allerede tidligt i kopier fulgt med de nye generationer, der ellers

ikke kender til nogen familiesammenhæng. Men det lille kunstværk, hvis originale udformning stadig er bevaret og holdes højt i ære af ejeren, kan skabe forbindelse. Følgende er hændt og kan hænde igen. En gæst, der første gang besøgte et hjem med en kopi af postmester Limschous familiesilhouetter, fik øje på silhouetten og udbrød: »Er I også efterkommere af postmester Limschou! Jeg vidste ikke, at vi var i familie med hinanden!« Efterfølgende oversigt over postmester Limschous efterkommere til og med oldebørnene kan måske bidrage til nærmere at fastslå, hvordan familieskabet forholder sig.

Peder Knudsen Limschou og Anna Sophie Wisbechs børn 1–8

1. *Anna Elisabeth Limschou*, * 15. okt. 1788 Kolding, † 5. juni 1852 smst., ~ 26. nov. 1812 smst. med *Peter Arild Blichert*, * 4. maj 1781 Tvede, † 8. april 1837 Kolding, consistorialassessor, sognepræst i Kolding, søn af sognepræst i Tvede og Linde provst *Laurits Nielsen Blichert* (1722–1801) og *Anna Brøchner* (1750–1801).

Deres børn næste generation 1–9.

2. *Maren Limschou*, * 6. jan. 1790 Kolding, † 18. nov. 1790 smst.

3. *Jens Welling Limschou*, * og † 30. okt. 1790 Kolding.

4. *Dorothea Kathrine Limschou*, * 21. nov. 1791 Kolding, † 6. aug. 1864 Odense, Skt. Knud, ~ 20. sept. 1810 Kolding med *Hans Blichert*, * 19. marts 1778 Tvede, † 2. aug. 1834 Randers, købmand i Randers, søn af ovennævnte sognepræst i Tvede og Linde.

Deres børn næste generation 10–15.

5. *Jens Welling Limschou*, * 17. dec. 1794 Kolding, † 14. juni 1866 smst., postfører, ugift.

6. *Maren Limschou*, * 11. juni 1797 Kolding, † 15. okt. 1821 smst.

7. *Larsine Knudine Limschou*, * 23. jan. 1801 Kolding, † 28. okt. 1824 Randers, ~ 24. jan. 1824 Kolding, med *Peter Daniel Blichert*, * 8. nov. 1789 Tvede, † 6. okt. 1834 Randers, købmand i Randers, søn af ovennævnte sognepræst i Tvede og Linde.

Deres barn næste generation 16.

8. *Christiane Vilhelmine Limschou*, * 12. dec. 1805 Kolding, † 11. sept. 1871 Randers, ~1° 27. dec. 1825 Kolding med *Peter Daniel Blichert* (se ovenfor). Deres børn næste generation 17–18.

~2° 21. aug. 1838 Kolding med *Erik Madsen Worck*, f. 7. juli 1804 Egtved, † 16. nov. 1859 Fredericia, Skt. Micaelis, postmester i Kolding efter sin svigerfar, senere i Fredericia, søn af gårdmand i Vork *Mads Erichsen* (1772–1841) og *Ane Jensdatter* (1787–1852).

Deres barn næste generation 19.

Peder Knudsen Limschou og Anna Sophie Wisbechs
børnebørn: 1–19

Anna Elisabeth Limschou og Peter Arild Blicherts børn:

1. *Laura Petrine Elise Blichert*, * 26. okt. 1813, Citadellet, † 16. april 1836 Kolding.
2. *Hans Peter Blichert*, * 18. jan. 1815, Citadellet, † 10. marts 1822 Kolding.
3. *Anna Cathrine Martine Blichert*, * 27. april 1817, Citadellet, † 2. dec. 1882 Skivum, ~ 11. april 1837 Kolding med *John Johnsen*, * 24. feb. 1806 på Drumboddsstadir, Island, † 1. juli 1881 Aalborg, etatsråd, byfoged i Aalborg, søn af *Jón Jónsson* (1779–1842), kgl. administrator i Árnessýssel, Island og *Halla Magnúsdóttir* (1777–1851).
Deres børn næste generation 1–9.
4. *Arild Vilhelm Blichert*, * 3. juni 1819 Kolding, † 2. nov. 1895 Kalvslund, ejer af hotel »Hvidehest« i Kolding, senere gårdmand på Løksgård i Sjølund, ~ 8. aug. 1851 Kolding med *Anna Christine Jessen*, * 23. maj 1824 Ødis, † 14. dec. 1881 Vejstrup, datter af gårdmand i Ødis *Jeppe Jessen* (1791–1853) og *Ingeborg Lausen* (1795–1857).
Deres børn næste generation 10–17.
5. *Sophie Charlotte Blichert*, * 10. aug. 1821 Kolding, † 29. feb. 1904 Store Heddinge, ~ 11. dec. 1863 Korsør med *Christian Nielsen* * 25. marts 1829 Lyngby, Aalborg amt, † 2. okt. 1904 Store Heddinge, prokurator i Store Heddinge, søn af *Niels Lausten* og *Kirsten Pedersen*.
Deres barn næste generation 18.
6. *Elisabeth Marie Blichert*, * 24. juli 1823 Kolding, † 21. feb. 1889 Roskilde Doms., skolebestyrerinde i Kolding.
7. *Larsine Knudine Blichert*, * 10. okt. 1825 Kolding, † 25. marts 1854 Viuf, ~ 8. aug. 1851 Kolding med *Laurits Carl Constantin Estrup*, * 17. april 1826 Novgorod, † 16. jan. 1905 Randers, ejer af Viufgård, søn af kredslæge i Waldai i Rusland *Peter Jungersen Estrup* (1791–1830) og *Emilie Eleonora Jansen* (1808–1877).
Deres børn næste generation 19–21.
8. *Peder Knudsen Blichert*, * 14. feb. 1828 Kolding, † 28. jan. 1894 Sorø, rektor på Sorø Akademi, ~ 23. nov. 1855 med *Elise Sophie Amalie Wøldike*, * 18. juni 1832 Gentofte, † 21. juni 1911 Sorø, datter af major *Andreas Wøldike* (1787–1865) og *Anna Martine Haagen* (1793–1857).
Deres børn næste generation 22–26.
9. *Laurits Blichert*, * 4. okt. 1830 Kolding, † 1915, gårdmand i Vester Lynnerup, senere bogholder i København, ~1° 27. okt. 1855 Blære med *Anne Kirstine*

Frederikke Frederiksen, * 3. feb. 1833 Blære, † 30. sept. 1873 Vor Frelser, Kbh., datter af proprietær *Anders Nicolai Frederiksen* (1783–1863) til Poulholm, Blære og *Mette Marie Sørensdatter* († 1863).

Deres børn næste generation 27–33.

~2° 1874 med *Margrethe Jensen* (kaldet *Nielsen*), * 21. sept. 1834 Karlebo, † 13. marts 1893 Skt. Stefan, Kbh., datter af *Jens Nielsen* og *Bodil Rasmusdatter*.

Deres børn næste generation 34–35.

Dorothea Kathrine Limschou og Hans Blicherts børn:

10. *Petrine Sophie Blichert*, * 8. juni 1811 Randers, † 2. april 1878 Odense, Frue.

11. *Else Erasmine Kathrine Blichert*, * 28. dec. 1814 Randers, † 30. juli 1845 Kolding.

12. *Anna Elisabeth Blichert*, * 28. marts 1816 Randers, † 3. dec. 1880 Hadsten, ~ 24. aug. 1847 Kolding, med sognepræst i Sengeløse, prof. *Arnold Magdalus Andreas Kühnel*, * 27. dec. 1821 Nyborg, † 1. aug. 1877 Sengeløse, søn af kancelliråd, by- og rådstueskriver i Randers *August Gottlieb Kühnel* (1779–1849) og *Johanne Magdalene Meyer* (1784–1864).

Deres børn næste generation 36–38.

13. *Kirstine Marie Blichert*, * 21. jan. 1821 Randers, † 5. april 1877 smst., ~ 4. juli 1851 smst. med købmand og brygger *Lauritz Mammen Quitzau*, * 27. nov. 1813 Randers, † 5. sept. 1875 smst., søn af købmand i Randers, Mathias Peter Otto Quitzau (1783–1841) og Christiane Frederiche Friis (1785–1869).

Deres børn næste generation 39–42.

14. *Lars Peter Blichert*, * 28. nov. 1824 Randers, † 16. jan. 1867 Ørsted, distriktslæge i Ørsted, ~ 6. feb. 1859 Fredericia, Skt. Micaelis, med *Ane Sophie Blichert*, * 27. juli 1827 Randers, † 13. juli 1865 Ørsted, datter af 7 i forrige generation.

Deres børn næste generation 43–44.

15. *Charlotte Hansine Dorothea Blichert*, * 11. okt. 1831 Randers, † 9. maj 1882 Odense, Skt. Hans, ~ 23. aug. 1855 Randers, med generalinspektør for fodfolket *Jørgen Hammer*, * 5. okt. 1817 Besser, † 15. dec. 1898 Frederiksberg, søn af sognepræst i Besser, provst *Hans Hammer* (1773–1835) og *Else Cathrine Fabricius* (1777–1832).

Deres barn næste generation 45.

Larsine Knudine Limschou og Peter Daniel Blicherts barn:

16. *Larsine Knudine Blichert*, * 16. okt. 1824 Randers, † 11. juli 1848 Kolding.

Christiane Vilhelmine Limschou og Peter Daniel Blicherts børn:

17. *Ane Sophie Blichert*, * 27. juli 1827 Randers, † 13. juli 1865 Ørsted.

Se 14 i denne generation.

18. *Elisabeth Dorothea Blichert*, * 26. aug. 1830 Randers, † 27. dec. 1913 Solbjerg.

Christiane Vilhelmine Limschou og Erik Madsens Works barn:

19. *Peder Andreas Work*, * 11. juli 1841 Kolding, † 23. feb. 1876 Hillerød som postfuldmægtig.

Peder Knudsen Limschou og Anna Sophie Wisbechs oldebørn:

Anna Cathrine Martine Blichert og John Johnsens børn:

1. *Jón Jónsson (John Johnsen)* (1841–1883), landshøvdingeembedets kontorchef på Island.
2. *Peter Arild Johnsen* (1843–1923), proprietær, Vester Lynnerup.
3. *Laura Petrine Elise Johnsen* (1846–1928), ~ med *Theodor Christian Fabricius Møller* (1842–1934), sognepræst i Birkerød.
4. *Halla Valgerda Johnsen* (1848–1858).
5. *Anna Elisabeth Johnsen* (1850–1924), ~ med *Johan Georg Korn* (1836–1918), sognepræst i Udby, Holbæk amt.
6. *Thorstein Magnus Johnsen* (1852–1853).
7. *Helga Larsine Knudine Johnsen* (1854–1867).
8. *Anna Sophie Charlotte Johnsen* (1857–1867).
9. *Bjarne Steingrim Johnsen* (1860–1930), overretssagfører i Viborg.

Arild Vilhelm Blichert og Anna Christine Jessens børn:

10. *Mads Peter Blichert* (1852–1924), grosserer i København.
11. *Ane Elisabeth Blichert* * 1853), ~ med gårdmand på Løksgård i Sjølund *Niels Iversen* (* 1826).
12. *Jeppe Jessen Blichert* (1855–1920), proprietær, Terndrupgård.
13. *Peter Arild Blichert* (1857–1902), dekorationsmaler i Bukarest.
14. *Ingeborg Blichert* (* 1860), ~ med *Morten Frandsen Sørensen* (* 1856), gårdejer i Kalvslund.
15. *Larsine Knudine Blichert* (1862–1938), telegrafist i København.
16. *Hans Peter Laurits Blichert* (1863–1864).
17. *Marie Anna Sophie Blichert* (1867–1948), ~ med *Christian Toft*, ejer af Spøttrup.

Sophie Charlotte Blichert og Christian Niensens barn:

18. *Kirsten Elisabeth Nielsen* (* 1864).

Larsine Knudine Blichert og Laurits Carl Constantin Estrups børn:

19. *Anna Emilie Eleonora Estrup* (1852–1925), ~ med *Julianus Wilhelm Hastrup* (1851–1898), proprietær, Fuglevigslund, Vissenbjerg.

20. *Hektor Frederik Jansen Estrup* (1854–1904), arkitekt, forstander for Teknisk Skole i Horsens.

21. *Peter Jungersen Estrup* (1854–1919), postmester, Nykøbing F.

Peder Knudsen Blichert og Elise Sophie Amalie Wøldikes børn:

22. *Aage Blichert* (1861–1872).

23. *Anna Blichert* (1863–1874).

24. *Thora Blichert* (1865–1941), ~ med *Frederik Carl Christian Hansen* (1858–1923), arkitekt i Sorø.

25. *Ketty Blichert* (1867–1895).

26. *Marie Blichert* (1868–1950), ~ med *Erik Christopher Jespersen* (1862–1934), klosterforvalter på Vemmetofte.

Laurits Blichert og Anna Kirstine Frederikke Frederiksens børn:

27. *Mette Marie Blichert* (1856–1901), ~ med *Kristen Kristensen* (* 1854), gårdejer på Gøl.

28. *Peter Arild Blichert* (* 1858), fabrikant i Chicago.

29. *Hans Peter Limschou Blichert* (1859–1860).

30. *Anna Elisabeth Blichert* (* 1862), ~ med *Peder Nielsen* (1838–1915), musiker, Charlottenlund.

31. *Anders Nicolai Frederiksen Blichert* (* 1864), mejerist i Brooklyn.

32. *Kirstine Blichert*, (* 1869), sygeplejerske i Amerika.

33. *Johanne Caroline Blichert* (* 1871), ~ med *Peder Pedersen* (* 1858), møllebygger i Esbjerg.

Laurits Blichert og Margrethe Niensens børn:

34. *Laura Margrethe Blichert* (1876–1877).

35. *Larsine Knudine Blichert* (* 1876), nonne i Sct. Mary's hospital i Hoboken ved New York under navnet søster Veronica.

Anna Elisabeth Blichert og Arnold Magdalus Andreas Kühnells børn:

36. *Petra Dorothea Magdalene Kühnel* (1848–1911), ~ med *Frederik Chr. Ludvig Bergmann Larsen* (1839–1916), praktiserende læge, Hadsten.
37. *Arnold August Blichert Kühnel* (1850–1908), generalløjtnant.
38. *Anna Charlotte Blichert Kühnel* (1853–1929), ~ med *Johannes Hagen* (1862–1932), praktiserende læge i Merløse.

Kirstine Marie Blichert og Laurits Mammen Quitzaus børn:

39. *Laurits Quitzau* (* 1852).
40. *Hans Christian Quitzau* (1855–1914), apoteker på Smallegades Apotek, Frederiksberg.
41. *Carl Otto Quitzau* (1857–1858).
42. *Dorothea Charlotte Sophie Quitzau* (* 1859), ~ med *Daniel Dreyer* (* 1851), skovridder på Rosenholm.

Lars Peter Blichert og Ane Sophie Blicherts børn:

43. *Vilhelm Theodor Christian Blichert* (1860–1904).
44. *Sophus Peter Blichert* (1865–1867).

Charlotte Hansine Dorothea Blichert og Jørgen Hammers barn:

45. *Hans Christian Hammer* (1856–1924), oberst.

Noter

1. Ovennævnte værk, side 117.
2. Knud Pedersen (1742–1832), fæstebonde i Limskov, Nørup sogn, var søn af fæstebonde i Lime Peder Hansen (1713–1749) og Inger Knudsdatter (1714–1794). Han var ~1° 28. dec. 1765 Nørup, med Marie Olufsdatter (1744–1771), datter af Oluf Joensen (1712–1782) i Limskov og Anne Nielsdatter. Deres barn:
 - a. Peder, døbt 13. april 1766 Nørup, † 1850, 14. juni Kolding som justitsråd og postmester i Kolding.
 - b. Ole, dbt. 11. nov. 1768, begr. 13. nov. 1768 Nørup.
 - c. Anna, dbt. 4. dec. 1769 Nørup, ved skiftet 1832 efter faderen ~ med aftægtsmand Mads Knudsen af Balle.
 - Knud Pedersen ~2° 6. feb. 1772 Nørup med Johanne Knudsdatter (1749–1787), datter af Knud Hansen (omkr. 1708–1790) fra Lejrskov og Margrethe Knudsdatter (1709–1800). Hun var sin mands kusine, idet hendes mor og svigermor var søstre, døtre af gmd. i Bindeballe Knud Andersen (omkr. 1674–1754) og Johanne Christensdatter (omkr. 1685–1757).
 - d. Maren, dbt. 22. dec. 1772, † 7. okt. 1843 Nørup, døvstum.

- e. Margrethe, dbt. 6. sept. 1774, † 14. aug. 1859 Nørup, døvstum.
- f. Inger, dbt. 19. april 1777, † 28. sept. 1846 Nørup, døvstum.
- g. Dorothe, dbt. 21. marts 1779, begr. 27. feb. 1785 Nørup.
- h. Mette Kirstine, dbt. 9. jan. 1781, begr. 22. juli 1787 Nørup.
- i. Mads, dbt. 28. maj 1782 Nørup, † 16. feb. 1849 Kolding, værtshusholder.
- j. Knud, dbt. 12. april 1785, begr. 22. jan. 1786 Nørup.
- k. Dorothe, dbt. 11. juni 1787, begr. 27. sept. 1807 Nørup, døvstum.
Knud Pedersen ~3° 27. marts 1790 Nørup med Anna Pedersdatter, † 10. feb. 1838 Kistrup, 83 år gl.
Deres børn:
- l. Anna Johanne, dbt. 24. maj 1790 Nørup, ved faderens skifte 1832 ~ med Ebbe Christensen, Refsgård, Egtved sogn.
- m. Anna Lisbeth, dbt. 20. dec. 1781, begr. 9. juni 1793 Nørup.
- n. Peder, dbt. 3. feb. 1794 Nørup, skipper.
- o. Anna Lisbeth, dbt. 11. juni 1796, begr. 19. juni 1800 Nørup.
- p. Niels, dbt. 7. feb. 1799, begr. 10. feb. 1799 Nørup.
- q. Anna, døbt 9. marts 1800, † 19. juni 1831 Nørup, ~ med Hans Christensen, der overtog gården efter Knud Pedersen.
3. Konfirmeret 1779 i Nørup.
4. Folketælling 1787 Kolding, Rennebanen nr. 8. Hos Hans Junghans, »62 aar gl., virkelig justitsraad, været Borgmester og Byfoged her i Byen i 25 aar, nu Herredsfoged, Toldcontrolleur og Postmester«, finder vi bl. andre »Peder Knudsen Limschou, 22 år, fuldmægtig«.
5. Laurits Wisbech, dbt 1. dec. 1729, † 30. sept. 1809 Kolding, søn af Willum Christians Wisbech, † 16. aug. 1762 som degn og klokker i Kolding, og Else Christine Giefkesdatter (1701–1783), datter af skomager i Kolding Gefske Matthissøn (omkr. 1660–1733) og Else Sørensdtr. Laurits Wisbech havde i hvert fald 3 søstre, af hvilken den ældste, Mette Cathrine (* 1723) 1747 ~ med Christian Lange, der 1787 boede i Randers som oberstløjtnant v. jyske Dragonregiment, Dronningborg slot. Den yngste af søstrene, Sophie (* 1732) 1762 ~ med købmand i Fredericia Anders Andersen.
- Laurits Wisbech imatriculeret v. Københavns Universitet som student fra Kolding 1752 i en alder af 23 år. 18. april 1766 Kolding, blev han som kateket og kordegn ~ med Anna Wolder, som på det tidspunkt opholdt sig hos sin søster Elisabeth Wolder, ~ med herbergerer Jens Jørgen Welling, Hamborgerherberget. Dette ægteskab varede til hendes død 1780. Deres børn:
- a. Anna Sophie, * 25. juli 1767 Kolding, ~ med postmester Limschou.
- b. Else Helene, * 24. april 1769, begr. 28. marts 1770 Kolding.
- c. Wilhelmine, * 13. dec. 1770, begr. 23. juli 1771 Kolding.
- d. Christina, * 25. jan. 1772 Kolding, † før 18. marts 1811. (Bev. til uskf. bo), ~ 15. maj 1795 Tryggelev, med forvalter ved Grevskabet Langeland Albrecht Skeel, * 23. sept. 1757 Ribe Dom., † 1. jan. 1841 Tranekær, søn af bager i Ribe Henrich Albrecht Skeel og Maren Jeppesdatter.
- e. Wilhelmine, * 17. juni 1773 Kolding, † 20. feb. 1865 på Kbh.s Kom.Hosp., blev chirurg Dines Simesens (1763–1835) tredje kone, efter at hans første, hendes kusine Johanne Helene Lange var død og han var blevet skilt fra den anden. Ægteskabet blev opløst inden 1816, da han giftede sig for 4. gang Han var søn af borgm. i Randers Søren Simesen (1711–1791) og Ane Sophie Sommerfeldt.
- f. Jørgen Peter, * 7. juli 1778, begr. 4. nov. 1778 Kolding.
- g. Marthe Helene, * 24. nov. 1779, begr. 1. nov. 1780 Kolding.
Laurits Wisbech ~2° 27. april 1784 Seest, med Petronella Dorothea Humblet, * 12. nov. 1747 Seest, † 19. maj 1837 Kolding, datter af sognepræst i Seest Christen Mathiesen Humblet (1709–1797) og Gunild Leeh (1714–1797). Deres børn:
- h. Christian Humblet, * 30. jan. 1785 Kolding, † 26. maj 1811 (Skifte: Langelands Gods 17. feb. 1812), cand. theol., capellan i Snøde.

- i. Anna, * 31. jan. 1785, begr. 11. maj 1790 Kolding.
- j. Wilhelm Mathias, * 15. feb. 1789, † 13. maj 1790 Kolding.
- k. Else Helene, * 15. feb. 1789, † 6. feb. 1825 Middelfart, ~ 29. juni 1815 Kolding, med lærer og klokker i Middelfart Peder Iversen, dbt. 31. jan. 1790 Holevad, † 27. jan. 1867 Middelfart, søn af husmand i Holevad Ivar Bertelsen og Marie Karup.
- l. Laurits Peter, * 30. sept. 1790, † 24. aug. 1837 Kolding, kontorist og ekstrapostfører. (Om hans efterslægt se Dolleris: Danmarks Boghandlere, 1912).
6. Jens Jørgen Welling, dbt. 16. feb. 1727 Smidstrup, † 28. juni 1787 Kolding, søn af Jørgen Jensen og Anna Thomasdatter i Store Welling.
7. P. Eliassen: Den gerrige Gesandts Koldingophold, Kolding Folkeblad 2. maj 1927.
8. Bjørn Ochsner: Silhouetter. Politikens Håndbog: Jeg er samler, 1975, side 286–87.
9. Det i 8. nævnte værk har en afbildning af borgmester Hans Junghans' gouache.
10. Skifte i Kolding Byfogeds skifteprotokol 11. juni 1850.
11. Knud Pedersen har ønsket, at de døvstumme døtre skulle have deres underhold på livstid fra den gård, som svigersønnen Hans Christensen overtog. Det fremgår af skiftet Nørvang-Torrild herreds skifteprotokol juni 1831, da Hans Christensens kone Anna Knudsdatter døde. Men svigersønnen benægter, at det var tilfældet. Imidlertid viser Knud Pedersens skifte, at Ribe hospital har ydet underhold til de døvstumme, og at Hans Christensen har administreret Ribe hospitals ydelse. For denne administration ønsker skifteretten regnskab, nok tilskyndet af postmester Limschou. Imidlertid bor de tre døvstumme sammen med deres stedmoder i et hus som aftægtsfolk ved folketællingen 1834. Men da stedmoderen er død 1838, må de være flyttet til Hans Christensens gård, som ved folketælling 1840 ses overtaget af gårdm. Christian Christensen. Først 1859 dør den sidste af Knud Pedersens døvstumme døtre. Hun blev 84 år gl. Til deres historie hører også, at den yngste, Inger, 1799 blev besvangret og nedkom den 1. dec. med en datter. Kirkebogen tier om de nærmere omstændigheder ved dette svangerskabs opståen, og oplyser kun, at barnet døde 4 måneder gl.
12. Skiftet afsluttes med et smukt overskud og er 18. marts 1851 confirmeret af ingen ringere end Orla Lehmann.
13. Sagen drejede sig om naturalpræstationer fra lodsejere i Kolding til kgl. kornmagasiner i Rendsborg. Betalingen for ydelserne var indgået til magistraten, som imidlertid ikke rykkede ud med pengene, før postmester Limschou på egne og andre lodsejeres vegne lagde sag an. En meget omfangsrig protokol over denne sag, kaldet »Limschouiana«, skal findes hos Vejle Amts Hist. Samfund. Heri skal man kunne studere komiske enkeltheder vedrørende begge parter småfor nærmelser. Postmester Limschou var bl.a. vred over, at man ved en kongemodtagelse havde forbigået hans døtre, da der skulle udtages æresjomfruer. At disse døtre ellers nok kunne føre sig an og skabe respekt, tyder følgende på: Om en bispemiddag for biskop Hertz, holdt i Hamburgerherberget, fortæller bispens datter, der optrådte i sin syge mors sted: ...»dennes (postmester Limschous) anden Datter, en smuk ganske ung Pige styrede paa en beundringsværdig let og behagelig Maade det store Husvæsen og hele Gæstgiveri«. (Ribe Amt V, 1907, side 17).
14. P. Eliassen: Kolding fra Middelalder til Nutid, side 439.
15. Prof. Christian Paulsens dagbøger v. Knud Fabricius og Johs. Lomholdt-Thomsen, Kbh. 1946, side 282.

Andreas Jaschky og hans stambog fra opholdet i Danmark 1621–23

Af
Vello Helk

I det 17. århundrede virkede adskillige udenlandske studenter som huslærere i Danmark. Navnlig i Trediveårskrigen skyggede søgte mange herop, ofte af religiøse grunde, og vandrede fra by til by, herregård til herregård, præstegård til præstegård for at bede om hjælp og søge om arbejde. I en lille bog, kaldet stambog, plejede de at samle indførsler af deres gæstgivere og andre, de havde kontakt med. På grundlag af en sådan stambog beskrives nedenfor dels den rejse, en student fra det krigsramte Mähren foretog i Danmark og hertugdømmerne 1621–23, og dels omtales de mennesker, han mødte undervejs.

I det østrigske nationalbibliotek i Wien findes en stambog for *Andreas Jaschky*, angivelig med indførsler fra Nordtyskland ca. 1621.¹ Denne oplysning er dog misvisende, idet stambogen er påbegyndt i København, og de fleste indførsler stammer fra Danmark og hertugdømmerne, hvor ejeren opholdt sig over to år, fra foråret 1621 til sommeren 1623.

Stambogsejerens levnedsløb fremgår af en kort biografi foran i bogen, nedskrevet kort efter hans død. Det meddeles heri, at Andreas Jaschky stammede fra Neutitschein (tjekkisk: Nový Jičín) i den nordlige del af Mähren, nu Slovakiet, hvor han er født ca. 1593. Han gik i skole i Leutschau (slovakisk: Levoča) i det østlige Slovakiet, og drog derfra 1619 til universitetet i Frankfurt a.d.O. Ifølge samme optegnelser kom han 1621 til Danmark som præceptor, fortsatte senere med samme arbejde i Østpommern, indtil han 1630 vendte tilbage til Zips (slovakisk: Spiš, ungarsk: Szepes), hvor han underviste nogle polske magnaters børn. 1632 blev han kantor i bjergværksbyen Georgenberg (polsk: Miasteczko Śląskie) i Schlesien, hvorfra han 1635 blev kaldt til konrektor i den mellemslovakiske bjergværksby Schemnitz (slovakisk: Banská Štiavnica). Efter 18 år i dette embede døde Andreas Jaschky den 6. april 1653.

Disse oplysninger bekræftes af universitetsmatriklen i Frankfurt a.d.O., hvor Andreas Jaschky blev indskrevet i forsommeren 1619.² Hans stambog, tituleret som mindetempel (*fanum memoriae*), indledes med en tilegnelse til hans velyndere og beskyttere, som er dateret ved Københavns universitet den 1.5.1621. Jaschky findes dog ikke i matriklen, men rejseruten tyder på, at han i hvert fald den første tid har haft tilknytning til nogen, der berejste Danmark og beså datidens største seværdigheder. Efter indledningen følger et udateret digt på to sider af en *Gustav Jonæ* fra Stockholm.

De kronologisk første indførsler er af 8. juli 1621, af Sjællands biskop *Hans Poulsen Resen* og oversekretær i Tyske Kancelli *Frederik Günther*. Derefter har Jaschky været en tur i Helsingør og Helsingborg, men 30.8. var han atter i København og tog denne og den følgende dag afsked med universitetet, hvilket bevidnes af flere professorer: *Jesper Brochmand*, *Wolfgang Rhuman*, *Claus Plum*, *Cort Aslaksen*, af enkelte præster og, som den eneste student, *Peter Poulsen*, der året før var blevet immatrikuleret fra Nykøbing F. Derefter gik rejsen til Malmø og Lund, hvor 7.9. både biskoppen *Mads Jensen Medelfar* og adskillige kanniker skrev i stambogen. Lunds domkirke var også dengang en seværdighed. De skånske indførsler slutter 8.9. i Landskrona. Den 18.10. besøgte Jaschky et andet yndet turistmål, Frederiksborg slot, og hilste der på den kgl. kofessionarius *Peder Sture*. Muligvis fra samme rejse stammer en udateret indførsel af den 10-årige *Christian Ulrik Gyldenløve*, søn af Christian IV og Kirsten Madsdatter. Fra Frederiksborg rejste Jaschky ad den sædvanlige rute til Roskilde, hvor fremmede plejede at besøge måtte se domkirken med dens kongegrave, over Slagelse til Nyborg, hvor han var den 1.11., videre til Odense, hvor han bl.a. gjorde biskoppen *Hans Mikkelsen* sin opvartning. Efter nogle dages ophold fortsatte Jaschky over Middelfart og Vejle til Århus, med en afstikker til Grundet, hvor han fik en hilsen fra den vidtberejste *Iver Vind*, den senere rigsråd. I Århus hilste Jaschky allerførst den 12.12. på biskoppen *Jens Gjødese*n, dagen efter på lægen *Mathis Jacobsen* og nogle præster. Den 16.12. var Jaschky i Skanderborg, hvor han opsøgte slotspræsten *Jørgen Obel*. Derfra drog han over Kjærbygård og Galten til Randers, hvor han synes at have tilbragt julen. Nytårsaften finder vi ham i Krstrup, og straks efter nytår rejste han over Borup og Vive til Viborg. Atter opsøgte han først den 31.1.1622 biskop *Hans Vandal* og efter ham de andre høje herrer. Efter en afstikker til Asmild Kloster, hvor han hilste på den vidtberejste landsdommer *Niels Krag*, til hvis embede også Viborg St. Hans Kloster lå, vendte Jaschky kursen atter sydpå, over Århus, som han passerede den 9.3., Kolding (18.3.) og Haderslev (20.–21.3.) til Husum, hvor han sidst i marts gjorde nogle dages ophold. Der mødte han bl.a. *Jacob Fabricius d.y.*, hofpræst hos hertuginde Augusta, kort forinden adjungeret faderen i embedet som hofpræst på Gottorp, senere selv generalsuperintendent. Fra Husum drog Jaschky atter nordpå, over Tønder til Ribe, hvor han bl.a. 5.4. opsøgte biskop *Iver Hemmet*. Fra Ribe tog han vejen tværs over halvøen til Flensborg, hvor vi møder ham den 13.4., og 16.4. var han på Gottorp, hvor *Jacob Fabricius d.e.* skrev sin hilsen. Den videre rejse gik over Bovenau til Kiel, hvor Jaschky gjorde nogle dages ophold, inden han fortsatte over Plön til Lübeck og derfor til Hamburg, hvor han var den 1.5. En uge senere møder vi ham i Mölln; han besøgte derefter Segeberg, Kellinghusen, Itzehoe, Krempe og Glückstadt, synes at have rejst en del frem og tilbage, uden at det er muligt at fastslå formålet. Fra Glückstadt kan han følges mere regelmæssigt nordpå til Ditmarsken, hvor han gjorde ophold hos adskillige præster. En af dem, *Christian*

Schickius i Windbergen, har tilføjet sin hilsen en komposition. Sidst i maj kom Jaschky atter til Husum, hvor han dvælede nogle dage, inden han foretog en rejse til de vestlige sogne. Den 1.6. var han i Gaikebøl og fik der en hilsen fra sognepræsten *Matthias Lobetantz*, der reddede sit liv, da sognet næsten gik til grunde ved stormfloden 1634. Fra samme måned stammer en række indførsler fra de fleste sognepræster i Ejdersted. Den 26.6. var Jaschky på godset Hoyerswort i Oldenswort, hvor ejeren *Hermann Hoyer*, gift med digterinden Anna Ovena Hoyers, søn og efterfølger af stilleren Caspar Hoyer, skrev en hilsen, formentlig den sidste af denne art før hans død knap tre måneder senere. Derfra er rejsen gået til Slesvig, hvor Jaschky atter opholdt sig flere dage og havde forbindelser med personer i hofkredse, deriblandt med hofbassisten *Nicolas Cleopeller* fra Pommern (2.7.) og livlægen *Bernhard Oldermann* (.5.7.). Dermed var han efter tre måneders rundrejse i hertugdømmerne kommet tilbage til sit udgangspunkt. Derpå begav Jaschky sig atter nordpå over Flensborg, Haderslev, derfra over Lillebælt til Assens, hvor han den 22.7. hilste på sognepræsten *Poul Andersen*. Denne række af indførsler slutes 28.7. i Sorø, med en indførsel af rektor *Niels Mortensen Schelderup*. Der hersker nu uvished om Jaschkys opholdssted det næste års tid, sikkert i Danmark, idet rækken slutes med en indførsel i Helsingør nøjagtigt et år efter, den 28.7.1623, af *Johannes Bosche*, »Arithmeticus« fra Hamburg. Man kan kun gisne om, hvor Jaschky har været i mellemtiden, sandsynligvis huslærer eller famulus hos en adelsmand, som oplysningerne i hans biografi tyder på, idet der henvises til et testimonium fra en dansk adelsmand. Måske opholdt han sig netop i Sorø, selv om mangelen på indførsler snarere tyder på et gods på landet.

Stambogen indeholder 58 indførsler fra Danmark og 48 fra hertugdømmerne. Disse følger et bestemt mønster, idet Jaschky koncentrerer sig om de betydeligste personer, i København navnlig om professorer, på sin rejse om bisper, rektorer og gejstlige, dertil kommer andre akademikere, såsom læger og advokater af højere rang. De gejstlige er talrigt repræsenteret, idet ejeren åbenbart på sin vandring drog fra præstegård til præstegård og benyttede sig af den gæstfrihed, som rostes af fremmede rejsende.³ Den personlige kontakt synes dog ret begrænset, og det ses navnlig af den omstændighed, at de færreste nævner stambogsejeren ved navn. Indførslernes sprog er overvejende latin, enkelte lærde har dog tillige benyttet græsk og hebraisk, tysk forekommer kun nogle få gange og da som regel suppleret med latin. Enkelte vidtberejste folk demonstrerer deres kundskaber i de sydeuropæiske sprog, således skrev lægen Mathis Jacobsen på italiensk og biskop Hans Vandal på spansk. Dansk forekommer kun en gang, da studenten Peder Poulsen i sin indførsel brugte både hebraisk, græsk og latin og supplerede med sit modersmål:

Gud lad mig aldrig
far saa ild'
som min' wuenner (∴: uvenner) gierne vild'

Gennem stambogsindførsler kan Jaschkys videre færden kortlægges. Den 21.8.1623 var han i Belgard i Østpommern og fortsatte derfra rejsen i retning mod Danzig; den 23.8. fremhævede sognepræsten i Glowitz hans evner som musiker. Jaschky blev på samme egn og virkede som informator for adelige børn, længst hos familien von Stojentin på Rumbiske. I 1627 nævner Martin v. Stojentin i sin indførsel, at Jaschky har været hans lærer i fire år. Han blev på samme egn indtil 1630, da også Georg og Stephan von Stojentin den 27.4. tog afsked med ham som deres præceptor. Også andre indførsler fra denne periode vidner om hans lærervirksomhed. Over Danzig rejste Jaschky til Zips ved foden af Høje Tatra, hvor hans elever, børn af polske magnater, har skrevet i stambogen, den sidste den 29.12.1631, hvilket formentlig også betegner afsked. Derefter kan hans levnedsløb følges gennem ovenciterede biografiske optegnelser. Den eneste indførsel fra hans levetid efter 1630 er af en klokkestøbersvend 1648, mens Jaschky var konrektor i Schemnitz. De biografiske oplysninger indeholder også oplysninger om hans familie, således om hans eneste søn Johannes Gottfried Jaschky, hvis navnetræk findes i bogen med årstallet 1663. Endvidere er der flere tilføjelser af senere ejere.

Andreas Jaschkys forbindelser med Danmark synes at have sit udspring i Trediveårskrigen, som bragte en række protestantiske studenter fra de truede egne hertil.⁴ Han kunne dog vende tilbage, virke og dø i sin hjemegn.

En menneskealder senere lykkedes det modreformationens kræfter at fordrive hans kollega, rektor for gymnasiet i Schemnitz, Christophorus Parschitius. I Tyske kancellis arkiv findes et længere bøndigt af ham, fra slutningen af 1600-tallet, stilet til kancelliets leder, oversekretær Thomas Balthasar von Jessen, hvilket tyder på, at Parschitius muligvis for en tid har søgt tilflugt her i landet.⁵

Uddrag af indførsler i Andreas Jaschkys stambog

Omfatter navne fra Danmark og hertugdømmerne, anført kronologisk, i den form de findes i stambogen. Derefter anføres i skarp parentes, hvor det skønnes nødvendigt, den almindelig brugte navneform samt eventuelle oplysninger om vedkommendes stilling og dødsår.

Til sidst angives indførslens placering i stambogen.

1621

8. juli København (Hafniæ)

Johan. Paul. *Resenius* [Hans Poulsen Resen, biskop over Sjællands stift, † 1638] 102.

10. juli. Helsingør (Hellesponti Danorum)

Johan *Crusius* P. & Pr. *ibid.* [Hans Kruuse, sognepræst ved St. Olai i Helsingør, † 1625] 108.

1. aug. Uden sted.

Ernestus *Neorælius* Hamb. 188.

20. aug. Helsingør (Helsingoræ)

Augustinus *Sand* pastor Coroneburgicus & Ecclesiæ Germanicæ [sognepræst ved St. Mariæ og slotspræst, senere kannik Roskilde, † 1649] 109.

21. aug. Helsingborg (Helsingburgi in Schania)

Johannes *Arnoldi de Fine* loci pastor [Hans Arnoldsen de Fine, sognepræst i Helsingborg, † 1637] 109v.

22. aug. Helsingør (Helsingoræ)

Guilhelmus Longinus *Kleinschmidt* Phi: et S.S.The: Stud. Thuringus [senere sognepræst ved den tyske kirke i Göteborg, † 1632] 140.

30. aug. København (Havniæ)

Thomas *Cunradi Wegner* ad D.N. pastor [Thomas Cortsen Wegner, sognepræst ved St. Nicolai, senere biskop i Stavanger, † 1654] 107.

31. aug. København (Haffniæ)

Casp. *Erasm. Brochmand* SS. Theol. in Acad. Haffn. Professor [Jesper Rasmussen Brochmand, professor, senere Sjællands biskop, † 1652] 105.
Vulfgangus *Rhuman* Rhetorices Professor p. [professor i retorik, † 1637] 119.

Claudius *Plum* I.V.D. ac pro tem. Rector Acad. Hafn. [Claus Plum, universitetets rektor, juridisk professor, † 1649] 101.

1. sept. København (Hafniæ Danorum, Havniæ).

Cunrad. *Aslach*. P. [Cort Aslaksen, professor i teologi, † 1624] 114.

Tilemannus *Vilhadius* Ecclesiæ ad D. Nicol. Minister [Tilemann Villadsen, øverste kap. ved St. Nicolai, senere slotspræst på Frederiksborg, † 1645] 131.

(før 1. sept. København)

Bernhardus *Maier* Holsatus Ecclesiæ Germanicæ, quæ Hafniæ Danorum est, pastor [B. Mejer, sognepræst ved St. Petri, † 1634] 110.

Pet. *Paul*. [Peter Poulsen, imm. 16.7.1620 fra Nykøbing F.] 187v.

Udat. (København?)

Christianus *Vlricus GyldenLowe* [uægte søn af Christian IV og Kristine Madsdatter, † 1640] 61.

3. sept. (Malmø)

Petrus Laurentius *Vadumius* Ecclesiastes Malmogiæ in arce et ad Divum Petrum [Peder Lauridsen Vomb, kapellan ved St. Petri i Malmø, sen. sognepræst i Husie, † 1636] 187.

5. aug. (sept.). Lund (Lundis Scanorum)

Arnoldus Joh. *Munthe* Lector Theologicus ibidem [prof. theol. ved gymnasiet i Lund, † 1629] 197.

6. sept. Lund (Lundiæ Schanorum)

Ludovicus *Munthe* canonicus Lundensis [kannik i Lund, senere biskop i Bergen, † 1649] 108v.

7. sept. Lund (Lundiæ, Lundis Schanorum)

Daniel *Johan*. Ecclesiastes et Canonicus ibidem [Daniel Hansen, kapellan og kannik i Lund, † 1628] 196.

Matthias *Joannis* S.L. [Mads Jensen Medelfar, biskop i Lund, † 1637] 106.

Nicolaus *Georgius* Decanus et Canonicus Lundensis [Niels Jørgensen Ærylæus, degn og kannik i Lund, † 1642] 105v.

Absalon *Olaus* Canonicus Lundensis [Axel Olsen, kannik i Lund, † 1631] 116.

8. sept. (Landskrona)

Michael *Petreyus* Ecclesiastes Coronensis [Mikkel Pedersen, rektor i Lund 1605, 1623 sognepræst i Skabersjø og Tørringe, † 1642] 198.

18. okt. Frederiksborg (Friderichsburgi Danorum)

Pet. *Sture* Conc. Reg. [Peder Sture, kgl. konfessionarius, † 1624] 127.

24. okt. Roskilde (Roschildiæ)

Laurentius Martini *Schavenius* Ecclesiæ Roschildensis Pastor [Laurids Mortensen Scavenius, sognepræst ved domkirken, senere ved St. Nicolai kirke og Sjællands biskop, † 1655] 130.

25. okt. Roskilde (Roschildiæ)

Daniel *Knoff* Ecclesiastes et Can. Roschildensis [første kompastor i Roskilde, † 1625] 195v.

29. okt. Slagelse (Slaglosiæ)

Ericus *Nicolaus* Scholæ Rector [Erik Nielsen, rektor i Slagelse, senere sognepræst i Hammer, † 1658] 132.

30. okt. Slagelse (Slaglosiæ)

Nicolajanus *Corsoræus* Basilica Andtvorschoviensis concionator [Niels

Jensen Korsør, slotspræst på Antvorskov, senere sognepræst i Slagelse, † 1640] 110v.

1. nov. Nyborg (Neob. Fyonix)

Johannes Severinus *Vellejus* pastor & præp. Neoburg. [Hans Sørensen Weile, sognepræst og provst i Nyborg, † 1622] 125.

6. nov. Odense (Othonix)

Johannes *Michaelius* S.F. [Hans Mikkelsen, biskop over Fyns stift, † 1651] 115.

Sveno *Petræus Schola Ottonianæ Rector* [Svend Pedersen, rektor i Odense, † 1636] 148.

Christianus *Joannis* scholæ Othinianæ Conrector [Christian Jensen Vejle, konrektor i Odense, senere sognepræst i Vejle og hofpræst, † 1695] 150.

8. nov. Odense (Othenis Fionix)

Cornelius *Hamsfortius* Cornelianus Cimber [læge og historiker,] 1627] 151.

9. nov. Odense (Othonix Fion.)

Johannes *Mulenus* D. [Jens Mule, læge i Odense, † 1633] 123.

(Ml. 10.–21. nov. Bogense)

Johannes *Buxenius* pastor Bogenensis [Hans Buxen, sognepræst i Bogense, † 1646–47] 152.

22. nov. (Middelfart)

Claudius Jani *Chold.* apud Medelphordensis verbi divini sym. [Claus Jensen Colding, sognekapellan i Middelfart, senere sognepræst i Fjeldsted-Harndrup, † ca. 1657] 153.

26. nov. Vejle (Wedlæ Cimbrorum, Viella Cimbrorum)

Johan. *Canutus* [Hans Knudsen Vejle, biskop i Fyns stift, afsat 1616, † 1629] 124.

Laurentius *Clementinus* ibidem Pastor [Laurids Clemensen, sp. i Vejle, † 1623] 133.

27. nov. Grundet (Grunditt)

Ivarus *Windius* Nob. Dan. [senere rigsråd, † 1658] 56.

12. dec. Århus (Arhusii)

Johannes *Aegidius* S.A. [Jens Gjødesen, biskop over Århus stift, † 1626] 120.

13. dec. Århus (Aarhusij)

Christianus *Fossius* [Christen Foss, kannik i Århus, † 1625] 121.

Matthias Jacobæus Med.D. olim Regius Medicus [Mathis Jacobsen, læge, † 1636] 124v.

Nicol. Christ. *Spænd.* Past. Clement. [Niels Christensen Spentrup, sp. ved St. Clemens, † 1636] 197v.

16. dec. (Skanderborg)

Georgius Petrejus *Obell* Pastor Castri Regii quod est Schanderburgi [Jørgen Pedersen Obel, sp. i Skanderborg, † 1638] 199.

17. dec. Kjærbygård (Kierbygaardt)

Christophorus *Skade* Nob. Dan. [til Kattrup, † 1654] 56v.

19. dec. (Galten)

Petrus *Olai* Ecclesiastes Galtenicus [Peder Olsen Gammelgaard, sp. i Galten, † 1638] 200.

20. dec. (Randers)

Petrus *Theocari* pastor Rhandrusiens. [Peder Thøgersen, sp. ved St. Mortens kirke i Randers, † 1634] 162.

Nicolaus *Jacobi* consul Rhandrusiensis [Niels Jacobsen, borgmester i Randers, † 1624] 163.

31. dec. Kristrup (Chrisdorp)

Ivarus *Petri* Ecclesiastes ibidem [Iver Pedersen, sp. i Kristrup, fratrådt 1645] 149v.

1622

3. jan. Randers (Rhandrusiæ)

Budæus *Nicolaj* pastor ad arcem (Bondo Nielsen, sp. ved slotskirken i Randers, sen. ved Frue kirke i Århus, † 1639] 198v.

4. jan. (Borup)

Biorno *Matth.* Holbæcc. pastor Borupp. [Bjørn Madsen, sp. i Borup, † 1624] 199v.

5. jan. Vive (Vifve)

Zephyrinus *Canutius* [Søren Knudsen, nævnes som pers.kap. i Vive 1633, sen. sp., † 1669] 200v.

7. jan. (Vive)

Nicolaus *Risius* pastor Ecclesiæ Vifvensis [Niels Riis, sp. i Vive, † efter 1633] 196v.

31. jan. (Viborg)

Otto *Blichfeldius* Scholæ Viburg. Rector [rektor i Viborg, † 1625] 154.

Johannes *Wandal* R.S.W. [Hans Vandal, biskop i Viborg, † 1641] 117.

4. febr. (Viborg)

Vilhadus *Nicolaus* Theologiæ Lector Viburgensis [Villads Nielsen Brøns, † 1637] 161v.

5. febr. Viborg (Viburgi Cimbrorum)

Olaus *Christiani* Vibergius [Oluf Christensen Kedelsmed, 1623 sp. ved Gråbrødre kirke i Viborg, † 1655] 128.

Lucas *Paludanus* Ordinarius Reipublicæ Viburgensis Physicus [læge i Viborg, † 1638] 126.

10. febr. Asmild Kloster (In Coenobio Assmild)

Nicolaus Kragh [Niels Krag t. Agerkrog, landsdommer, senere rigsråd, † 1650] 55.

17. febr. (Viborg)

Chilianus *Christiani Schivensis* apud Wiburg. pro tempore pastor [Kjeld Christensen Skive, senere rektor i Thisted og sp. i Nors, † 1660] 128v.

9. marts. Århus (Arhusii)

Joan. Jac. Crog. L. – [Jens Jacobsen Krog, lektor i Århus, senere sp. i Vejlbj, † 1629] 142.

18. marts. Kolding (Coldingæ)

Paulus *Paulinus Cold.* Eccl. Patr. past. [Poul Poulsen Paludan, sp. i Kolding, † 1635] 146.

20. marts. (Haderslev)

M. Johann. *Schröderus* dioecesis Hatherslebiensis in Ducatu Schlesvicensis Præpositus [provst og slotspræst i Haderslev, † 1650] 145v.

21. marts, Haderslev (Hatherslebiæ)

M. Dethlevus *Mejer* Ecclesiastes aulicus et Scholæ Rector [rektor og slotspræst i Haderslev, † 1653] 141.

27. marts. Husum (Husenii, Husii)

Petrus *Danckwert* Ecclesiæ Husanæ Pastor (sp. i Husum, † 1652] 144.
Jacobus I.F. *Fabricius* pro temp. sereniss. viduæ principi Hols. a concionibus, designatus in aula Gottorpiana Ecclesiastes [Jacob Fabricius d.y., hofpræst, senere generalsuperintendent i Gottorp, † 1645] 143.

31. marts. Husum (Husij Cimbrorum)

Hermannus *Lather* I.V. Doctor [advokat i Husum, † 1640] 100.

2. apr. (Tønder)

Johannes *Mauritij* P. & P. Tunderens. [sp. i Tønder, † 1634] 145.

5. apr. Ribe (Ripis Cimbrorum in Cimbrica Chersoneso)

Ægidius *Lavrentius* Capituli Arrh. diaconus [Ægidius Lauridsen, ærke-
degn, † 1627] 147.

Jacobus Johan. *Buck* [Jakob Jensen Buch, sp. i Skanderup, † 1654] 119a.

Iuarus *Hemmettæus* S.R. [Iver Hemmet, biskop i Ribe, † 1629] 141v.

13. apr. Flensborg (Flenopoli)

M. Fridericus *Dame* præpositus [sp. ved St. Nicolai og provst, † 1635]
139.

Johannes *Festerus* I.V.D. – [J. Sylvester (Festersen), advokat, senere
hofråd i Plön] 157.

14. apr. M. Habacuc *Mejerus* Flensb. ad D. Virginis Pastor [fra Westfalen,
sp. ved St. Mariæ i Flensborg, † 1630] 139v.

16. apr. (Gottorp?)

M. Jacobus *Fabricius* S.S.S. [Jacob Fabricius d.æ., generalprovst, senere
generalsuperintendent, † 1640] 142v.

18. apr. Bovenau (Bovenovij)

Gerhard *Culemannus* junior Pastor ibid. [sp. i Bovenau, † 1624] 143v.

19. apr. Kiel (Kil. Holsatorum)

M. Ant. *Burchardus* [sp. ved St. Nicolai i Kiel, † 1628] 165.

M. Henricus *Langemake* Ecclesiastes Chilonensis [archidiakon ved St.
Nicolai i Kiel, † 1636] 165v.

Johannes *Langemacius* Ecclesiastes Chilonensis [diakon ved St. Nicolai i
Kiel, † 1645] 166.

21. apr. Kiel (Kiloni Holsatorum)

J. *Brun* D. [læge i Kiel?] 164.

22. apr. Kiel (Kilonii)

Bernhart *Müller* med. [læge i Kiel, † 1672] 181v.

24. apr. Plön (Plonæ in Holsatiæ Ducatu)

Anthonius *Buschius* Ecclesiastes ibidem [sp. i Plön, † 1623] 167.

(28. apr.–7. maj: Lübeck, Hamburg, Mölln)

10. maj (Segeberg)

Samuel *Schroderus* Segebergensis et Ecclesiæ patriæ Pastor [sp. i Segeberg,
† 1627] 169.

11. maj (Neumünster)

Georgius *Schröderus* Neomonasteriæ Ecclesiæ patriæ pastor [sp. i Neumün-
ster, † 1643] 170.

12. maj. Mellingshusen (Kellingshusii)

Gerhardus *Beccerus* – 172.

14. maj (Itzehoe)

Matthias *Clodius* Regius Præpositus et Pastor Itzehoensis [sp. i Itzehoe, † 1623] 111.

15. maj. Itzehoe (Itzehoæ)

Martinus *Michaelis* Ecclesiæ patriæ minister [diakon i Itzehoe, † 1625] 155.

15. maj (Kellingshusen)

Petr. *Grimsthenius* Kellinghusi Holsator. Past. [Peter Grimmenstein, sp. i Kellingshusen, † efter 1629] 171.

17. maj (Krempe)

M. Dethlevus *Wolderus* Ecclesiastes Crempensis [archidiakon i Kellingshusen, † 1625] 159.

Guilhelmus *Alardus* P.L. Pastor Crempensis in Holsatia [Wilhelm Alardus, sp. i Kellingshusen, † 1645] 112.

18. maj (Glückstadt)

Martinus *Kluverus* Eccles. in oppidulo Gluckstad. ante quinquen. fundato [sp. i Glückstadt, † 1652] 158.

19. maj (Burg)

Arnoldus *Moltichius* Ecclesiæ quæ est apud Fugicastrensis in Dethmaria pastor [sp. i Burg, † 1628] 195.

20. maj (Windbergen)

Christianus *Schickius* Tyrigeta Rincklebius Pastor Wintberg. in Dithm. [sp. i Windbergen, afsat 1639] 208.

22. maj (Heide)

Georgius *Culeman* pastor Ecclesiæ Heidana [sp. i Heide, † 1636] 156.

22. maj (Lunden)

M. Mauritius *Rachelius* Londinensium in Arctoa Dithmarsia Pastor [sp. i Lunden, † 1637] 193.

24. maj (Borsfleth)

Johannes *Vorstius* Senior Pastor Borsfletanus [sp. i Borsfleth, † 1625] 113.

26. maj. Husum (Husii)

Bocatus *Feddersen* conciuus ibidem [senere borgmester i Husum, † 1659] 144v.

29. maj. (Husum)

M. Nicolaus *Moth* Scholæ Husanæ Rector [rektor i Husum, senere sp. i Munkbrarup, † 1668] 173.

(26.–29. maj?) Husum (Husæ)

M. Joan. *Friccius* Westph. – 112v.

29. maj (Mildsted)

Georgius *Seckman* Ploenensis Holsatus et verbi divini minister apud Mildstedenses prope Husium habitantes [sp. i Mildsted, † 1641] 192.

1. juni. Gaikebøl (Gaickebyll Strand-Frisiorum)

Matthias *Lobetantz* Ib.P. [sp. i Gaikebøl, senere i Katharinenheerd, † 1652] 144.

15. juni. Witzworth (Witiswordæ)

M. Nicolaus *Wedovius* [sp. i Witzworth, † 1632] 160.

16. juni (Tønning)

Herman *Brenneck* pastor Ecclesiæ Tonningensis in Eiderostad. [sp. i Tønning, † 1630] 142v.

16. juni. Kating (Catingæ)

Palmerius *Chrysouius* [sp. i Kating, † 1633] 176.

(16.–17. juni. Kotzenbüll)

Joachimus *Theodori* Ecclesiastes Cotzenb. in Eider. [diakon, senere sp. i Kotzenbüll, † 1661] 208v.

17. juni (Garding)

Andreas *Lonerus* pastor Garding in Eiderofrisia [sp. i Garding, † 1623] 160v.

17. juni (Welt)

Gerhardus *Johannis* Flensb. [sp. i Welt, † 1630] 175v.

19. juni (Ording)

Matthias *Pampus* Düss. pastor apud Divum Nicolaum in Eiderstadia [fra Düsseldorf, sp. i Ording, † 1645] 179.

19. juni (Sct. Peter)

Casparus *Hatkenius* Ecclesiæ Petrinæ in patria Eyderofrisia pastor [sp. i Sct. Peter, † 1648] 178.

20. juni. Øster Hever (Osterheueræ)

M. Nicolaus *Lamberti* Pastor [sp. i Øster Hever, † 1667] 194.

26. juni. Hoyerswort (Hojerswordæ Eiderstad)

(Manu) Hermannii *Hojeri* [staller i Eidersted, † 1622] 150v.

1. juli. Slesvig (Schleswigæ)

Michael *Glandarius P.* [fra Pommern, 1626 i Sverige] – 193v.

2. juli (Slesvig)

Nicolaus *Cleopellus* Pomer. phonascus illustres chori musici Gottorpiani in Cimbrica Chersoneso [bassist ved Gottorper hof, nævnes endnu 1633] 191.

3. juli (Slesvig)

Christianus *Sledanus* SS.Th.D. et pastor Ecclesiæ Collegiatæ Sleswicensis [sp. ved Slesvig domkirke, † 1646] 103.

5. juli. Slesvig (Schleswigæ)

Bernhardus *Olderman D.* aulæ Gottorpianæ Archiater [livlæge på Gottorp, † 1631] 104v.

14. juli. Flensborg (Flensburgi)

M. Fridericus *Johannis* ad S. Nicol. in verbo minister [diakon ved St. Nicolai i Flensborg, † 1626] 174.

15. juli. Flensborg (Flensburgi)

Christianus *v. Eulenow* [jurist, senere rådmand, † 1634] 161.

M. Johannes *Moth* Flensburgensis Scholæ patriæ Rector [rektor i Flensborg, senere sp. ved St. Mariæ, † 1642] 172.

19. juli. Haderslev (Hathersleb.)

M. Petrus *Nyssenus* Scholæ patriæ conrector [konrektor i Haderslev, senere slotspræst, † efter 1630] 170v.

Canatus *Jacobæus* Minister verbi Divini apud Hathersleviensis [diakon, senere archidiakon i Haderslev, † 1651] 147v.

22. juli. Assens (Asnesii Fionum)

Paulus *Andrææ* [Poul Andersen, sp. i Assens, † 1640] 189.

28. juli. Sorø (Soræ)

Nicolaus Martini *Schelderupius* R.Sch. [Niels Mortensen Schelderup, rektor i Sorø, † 1640] 131v.

1623

28. juli. Helsingør

Johannes *Bosche* Arithmet. Hamburg. – 137v.

Noter og henvisninger

1. Katalog der abendländischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek. Series Nova (Neuerwerbungen) Teil IV, udg. af Otto Mazal, Wien 1975, s. 205 (Ms. Ser.n. 4452, købt 1926 af Josef Kurzweil i Wien).
2. Ältere Universitätsmatrikeln der Universität Frankfurt a.d.O., udg. af E. Friedländer. Bd.I, Leipzig 1887, s. 628.
3. Sml. Harald Ilse, Udlændinges rejser i Danmark indtil år 1700, København 1963, s. XXX.
4. Th.O. Achelis, Deutsche Studenten auf nordischen Universitäten während des Dreissigjährigen Krieges, i: Archiv für Kulturgeschichte 1957, s. 189–208.
5. Rigsarkivet, TKUA Alm. afd. 3. Diverse sager til 1770, pk. 53.

Soldaterslægten Holck

Af

Elise Holck Pape, Erik Holck og C.J. Pape

I tidligere årgange af Personalhistorisk Tidsskrift har kontorchef *Harald Holck* offentliggjort sine undersøgelser over flere slægter og enkeltpersoner af navnet Holck, og bl.a. bringer han oplysninger om en slægt, som han kalder »Soldaterslægten Holck«, hvis første kendte mand er sergeant *Søren Holck* († 1761).¹

Efter oplysninger fra flere familiemedlemmer samt efter nøje gennemgang af den omkring 1750 påbegyndte »Familiebog«, der blev fortsat til ca. 1845 og stadig er i familiens eje, samt efter fornyede undersøgelser er der nu fremkommet så meget materiale om soldaterslægten, at dens historie kan føres frem til vore dage og give et billede af de op- og nedgange, som de skiftende tider førte med sig.²

Nærværende arbejde har som grundlag den ovennævnte »Familiebog«, der blev påbegyndt af sergeantens søn, premierløjtnant *Andreas Holck*, som deri giver nøje oplysninger om sine børn, men nævner end ikke sine søskende ved navn. Nu er der i jyske kirkebøger fundet flere af disse søskende, og deres efterkommere har kunnet følges frem til 1858, men derefter tabes sporet af denne linie.³

Når slægten ikke har kunnet føres længere tilbage end til ovennævnte sergeant *Søren Holck*, skyldes det, at arkivalierne fra hans regiment er gået tabt.⁴ En forbindelse til en af de gamle adelige Holckslægter er ikke fundet. Hvis sergeanten havde haft kendskab til et sådant slægtskab, ville han uden tvivl have ladet sin viden gå videre til sønnen, der blev premierløjtnant, for hvem en adelig baggrund ville have været en støtte for videre karriere.

For øvrigt havde sønnesønnen, der blev major, allerede ret til at sætte det eftertragede »von« foran navnet, og som det ses benyttede majoren et signet,⁵ hvori er et våben, der er ukendt indenfor Dansk adel og temmelig sikkert selvkomponeret.⁶ Man må deraf slutte, at majoren ikke har haft kendskab til nogen tradition for adelig afstamning – eller rettere: Han vidste, at familien var af jævn, borgerlig herkomst.

Så meget mere beundringsværdigt var det, at underofficeren *Søren Holcks* ældste søn kunne arbejde sig op til officerrang. Banen var dermed klar for dennes efterkommere, hvorimod sergeantens andre børn forblev i trange kår blandt almuen i den fattige hedeegn ved Silkeborgsøerne.

Første generation

1. *Søren Holck*, * 11. marts 1694, † 9. marts 1761 og begravet i Blegind. I begravelsesregistret er hans alder anført med »67 Aar på nær 2 Dage« og han benævnes som sergeant af Fregerslev, en landsby i Blegind sogn ved Solbjerg sø mellem Skanderborg og Århus.

Den 29. november 1758 indsendte sønnen *Andreas*, som da også selv var sergeant, et andragende om pension for faderen ved dennes forestående afskedigelse efter militærtjeneste siden 1713 – altså i 45 år. I ansøgningen er anført, at *Søren Holck* foruden *Andreas* har yderligere 3 sønner i dansk militærtjeneste. Man kunne således virkelig tale om en soldaterslægt, og den gamle sergeant fik da også sin pension, nemlig 2 Sletdaler mdl.⁷ Han havde gjort tjeneste ved det Syderjydske Nationale Infanteri Regt. i kaptajn *Kaalunds komp.*, men som allerede nævnt er regimentets arkivalier gået tabt, så der haves ingen oplysning om, hvorfra *Søren Holck* stammede eller hvem forældrene var.

I Tvilum klosterkirke viedes 17. april 1724 sergeant *Søren Holck* til *Berret Andersdatter* fra Sminge. Hun døde 28. december 1774 og begravedes 5. januar 1775 i Linå 78 år gl., og må således være født ca. 1697. Indførslen i begravelsesregistret lyder på Sergeant-Enken *Berete Andersdatter*. Navnet *Holck* er udeladt.

Efter sin mands død levede *Berret* eller *Berete* som enke, og kort efter søgte den ældste søn, *Andreas*, om hun måtte beholde faderens pension. I ansøgningen anføres, at enken var efterladt med 5 børn, hvoraf foruden ansøgeren var endnu 2 sønner ved militæret: Een ved Cavalleriet som rytter og een ved Artilleriet som Constabel, samt 2 døtre, hvoraf den ene er »tåbelig og ey kan rede sig selv«.⁸

Den ældste søn må have været særlig skrivekyndig, da det er ham, der skriver ansøgningerne til Krigskancelliet og ligeledes ham, der påbegynder »Familiebogen« med sikker håndskrift og på godt dansk i tidens stil.⁹

Anden generation

Børn af sergeant *Søren Holck* og *Berete Andersdatter*:

2. *Andreas Holck*, * 11. april 1726 i Lundum ved Horsens (Iflg. Familiebogen, kirkebogen rækker kun tilbage til 1736), † på Kronborg 1781.

I *Hirsch officersfortegnelse* er oplysningerne om sergeantens søn *Andreas* blandet sammen med oplysninger om oberstløjtnant *Holcks* søn, der også hed *Andreas*, men som i militærtjenesten kun bragte det til at blive underofficer og derefter nedsatte sig som brygger i København.

Kontorchef *Harald Holck* har i sine artikler i *Pht.* om »Holckske slægter og problemer« gjort rede for sammenblandingen hos *Hirsch*, idet han støttede

sig til de data, der er anført i den tidligere nævnte »Familiebog«, hvis første indførsel viser følgende:

»1726 den 11. April er jeg *Andreas Holck* føed udi Lundum ved Horsens i Jylland. 1730 den 20. Februar er min kone *Anna Cathrine* føed udi Hjelsingør. 1744 den 27. Februar blev jeg på avantage antaget ved det Siellandske Inf. Regt. Hr. Capt. *v.d.Maases* Comp. som Gemeen og avancerte derved til Sergeant. Der stod jeg i 9 år og 7 måneder, tog den 5te Oktober 1753 derfra min afsked. Samme måned den 8de tog jeg tjeneste ved major Ocksens comp. i Hjelsingør som sergeant, den 7de April 1762 med Character som Fyrværker. 1ste Marts 1764 Cadet ved Artilleriet, 6te Marts 1765 som 2. Second-Løjnant, 16de Juni 1772 1ste Second-Løjnant og 4de Marts 1773 Pr. og Tøjhus-Løjnant. 1750 den 26de Juni havde jeg og min kone bryllup udi Citadellet »Frederikshavn« i København.«

Ved opslag i kirkebogen for Citadellet ses at brudgommen er indskrevet som »*Anders Sørensen Holck*, sergeant ved major *v.d.Maases* Siæll. Comp., trolovet med *Anna Catharina Schanderup* på Concens af 25de med påtegning af 27de Maj 1750 og skriftlig indsendt Caution af brudens fader, *Hans Skanderup*, dat. Helsingør 4. Juni og tilbørlig undertegnet af tvende hans medborgere Thue Jensen og Peter Henrichsen Dam. Derefter lyst Dom.2. og 3. ex.cat.p.Trin. og copuleret s. år den 26de Juni af *D. Pontoppidan*.«

At brudgommens navn fejlagtig er anført i kirkebogen som *Anders* opklares heldigvis ved hjælp af Familiebogen, og interessant er det, at brudens far hedder *Hans Skanderup*, medens brudens navn med lidt militær fortyskning bliver til *Schanderup*. Muligvis er der en familieforbindelse med *Michel Pedersen Schandorff*, * i Skanderup 1710, fra 1744 kapellan i Linå, † der i 1774, hvor *Andreas Holcks* mor boede som enke.¹¹

Ved børnenes dåb er ikke indskrevet faddere af navnet *Holck* eller *Skanderup*, derimod hørte alle fadderne til de overordnede officerer og embedsmænd på Kronborg, først og fremmest general *Andreas Hauch* og dennes frue f. *v.d.Maase*, samt fru *v.Moltke*, hvis datter *Sofie v.M.* få år før blev viet til *Fr. v.d.Maase* til Krogerup gods ved Helsingør.¹² Børn: Se 3. generation nr. 8–13.

3. *En søn*. Er i familiebogen anført som Constabel ved Artilleriet men uden angivelse af navn eller andre data.
4. *En Søn*. Er i Familiebogen anført som Rytter ved Cavalleriet men uden angivelse af navn eller andre data.
5. *Zidsel Holck*, * ca. 1733, konfirmeret i Blegind 1748. Gift 25. juni 1756 i Blegind til *Michael Laursen Bæk*, der da tjente i præstegården.

6. *Jens Holck*, dbt 10. januar 1738 »*Sergeantens Søn*« i Lundum, navnet Holck er ikke nævnt; men ved konfirmationen i Blegind 1754: *Jens Holck*.
 ~ 20. september 1763 i Blegind og benævnes da som sergeant Jens Holck. Bruden hed *Johanne Poulsdatter*. Det første barn blev født endnu før ægteskabets indgåelse og er døbt i Torrild, men alle de følgende børn fra 1765–1779 er døbt i Linå, så her har ægteparret boet. Jens Holck ses ikke at have ejet fast ejendom i Linå sogn, og han og hans hustru ses ikke begravet i Linå kirke.¹³ 1. juli 1796 står *Jens Holck* fadder i Linå; men det er muligvis hans søn af samme navn. Om Jens og Johanne Holck har boet det sted i Linå sogn, som den dag i dag hedder *Holckeborg* vides ikke, men flere af efterkommerne boede der, og derfor kan man kalde denne linie: *Yngre linie Holck af Holckeborg*. Se side 66ff.
7. *Johanne Holck*, dbt 17. juli 1740 i Lundum »*Sergeantes datter*« (uden Holck). I Familiebogen er anført, at hun var »tåbelig og ey kunne rede sig selv«. Hun blev konfirmeret 1756 i Blegind. Videre data ubekendt.

Tredie generation

Premierløjtnant Andreas Holcks (nr. 2) børn:

8. *Ellen Margrethe Holck*, * 29. juni 1751 i Helsingør, † 24. januar 1753, begr. fra Helsingør Marie kirke.
9. *Henrik Holck*, * 25. januar 1754 i Helsingør, † 7. december 1764, begr. fra Helsingør Marie kirke.
10. *Birgitte Margrethe Holck*, * 30. juni 1758 i Helsingør, † 14. juli 1788, begr. i Arendal i Norge. ~ 26. maj 1780 med *Carl Gerhard Fries*, * 26. januar 1756 i Slesvig. 1780 dr.med., fra 1782 distriktskirurg i Arendal, fra 1794 i Preetz i Holsten, † 9. februar 1842 og begravet i Preetz. Efter Birgittes død giftede Fries sig 1789 med hendes yngre søster. Se Carøes værk om Danske Læger.
11. *Johan Georg Holck*, * 25. februar 1764 på Kronborg, † 8. maj 1779, begr. i Helsingør.
12. *Anna Cathrine Holck*, * 15. marts 1769 på Kronborg, † 9. december 1842. ~ *E.G. Fries*, begravet i Preetz.
13. *Andreas Holck*, * 28. marts 1767 på Kronborg, † 25. oktober 1846 i Kalundborg.
 Ligesom der i Hirsch's officersfortegnelse er mangelfulde oplysninger om

faderen, bringes der om sønnen kun følgende: »*Andreas Holck* angives at være søn af en officer. Han bliver fændrik i Danske Livregiment den 23. november 1787 og avancerer til Kaptajn den 4. januar 1800. Afsked 1. februar 1816«. – Her kan suppleres med majorens egne optegnelser i Familiebogen:

»Den 1. Juni 1800 tog jeg min afsked med Captains Character, fordi den Cronborgske Garnisons Art. Comp. indgik, og fik i Pension 96 Rigsdaler aarligt. Den 24. Marts 1801 blev jeg ansat ved det Siellandske Landeværns regiment som companichef ved den 8de Batt. og fik det 4de Comp. i Slangerup. 15. februar 1808 indgik Landeværnet og deraf oprettedes den annecterede Battaillon, ved hvilken lejlighed jeg blev ansat ved Danske Livregiments 4. Batt. som chef for dets 3die comp. – 17de Marts 1814 blev jeg allernådigst udnævnt til Major og Commandeur for nævnte Batt. – Den 25. Januar 1816 er jeg i nåde afskediget med 600 Rigsdaler i Pension aarligt«.

Det var et held, at han efter afskeden som kaptajn med kun 96 Rigsdaler i pension kom ind i Landeværnet og derefter avancerede i Livregimentet, så han som major fik 600 Rigsdaler i Pension. Forskellen i pensionens størrelse skyldes nok overvejende pengenes forringede værdi efter statsbankerotten i 1813, og det skulle snart vise sig, at han kun med nød og næppe kunne forsørge sin familie, selv om han i Kalundborg fik stilling som kgl. vejer og måler.

Om sit 1. ægteskab har majoren indført i Familiebogen:

»Den 20. April 1792 havde jeg og min kone Bryllup i Søbækgaard på Krogerup gods i Tikjøb sogn. Min kone *Conradine Lem* er født 21 April 1772 i Søbækgaard. Hendes Fader var Forvalter på Krogerup. Hun blev døbt den 28. april og Fadderne vare: Generalinde v. Hauch, Frk. Moltke og oberst v.d. Maase«.

Det er interessant at se, at forvalter *Hermann Lem* og hans hustru *Anna Dorteia Kölbel* til datterens dåb har faddere fra de 3 sammengiftede familier *Hauch*, *Moltke* og *v.d. Maase* fra Krogerup, der også stod som faddere, da majoren og hans søskende blev døbt. De to generaler *Andreas Hauch* og *Joh. Georg Moltke* har haft tjeneste på Kronborg, hvorfra de tjenstlig kendte både major Holck og hans far, og det viser sig at disse forbindelser blev stærkere i næste generation.

Conradine Lem døde efter knapt 10 års ægteskab og blev begravet 28. marts 1802 i Tikøb. Af hendes 6 børn døde 2 som ganske små, og for hendes mand må det have været umuligt at opretholde et hjem med fire børn uden en hustrus hjælp. Der gik dog hele 8 år, før han giftede sig igen, og man kan helt sikkert gå ud fra, at børnene i denne periode boede hos bedsteforældrene *Lem* og måske endda fik deres opdragelse på selve Krogerup, hvor der var jævnaldrende børn i familien *v.d. Maase*. – Kun et kammeratskab helt fra

barnsben kan forklare nogle af de ægteskaber ind i adelige kredse, som de unge Holcker senere indgik.

Den 18. august 1810 indgik major Andreas Holck sit 2. ægteskab, idet han blev gift med *Cathrine Elisabeth de Moldrup* * 12. marts 1793, † 30. januar 1874, begravet i Kalundborg, datter af tidligere major, derefter strandrider på Amager og toldbetjent i Dragør *Ove Georg de Moldrup* og *Christiane Elisabeth Sofie Juul*.

Bruden var i 1810 kun 17 år, men brudgommen 43, en aldersforskel på 26 år, som i sig selv må have været en belastning for ægteskabet, som da også synes at have været alt andet end lykkeligt at dømmes efter de bevarede breve i familiens eje. Ganske vist blev dette ægteskab velsignet med 9 børn, men dermed var også 9 munde at mætte, og det fremgår med al tydelighed, at det kneb voldsomt med økonomien. Den talstærke familie skulle eksistere på en pension uden større købekraft og samtidig føre sig frem med en vis anstand, som det forventedes indenfor officerskredse. At opgaven har været næsten umulig for både mand og kone ses af et brev af november 1844, hvori majorinden skriver til sin bror: »Min mand er bestandig i et meget mørkt humør, der grænser til galskab. Han er så irriteret at han skænder over alting«. I et andet brev skriver fru: »Min mand kan ikke tænke sig at jeg får et nyt stykke, og dersom jeg ganske ville rette mig efter ham i så henseende, fik jeg ikke engang det nødvendigeste«, og videre: »Min mand kan ikke lide, jeg kommer nogen steder hen. Selvom jeg endog flere gange er inviteret af Harald (en af sønnerne) til Assemble og en anden gang til fremmede, måtte jeg dog renoncere derpå for at undgå langvarige spektakler«.

Majoren har åbenbart været noget af en hustryran. Da han i maj 1844 er rejst på besøg hos sønnen Andreas Hermann på Øreskovgård, benyttede fru den lejlighed, hvor der var fred og ro i huset til at få udvidet børnenes kammer, få malet der og i sovekammeret, hovedrengøring i hele huset samt storvask, og majorinden tilføjer, at alt er betalt af hendes egne rentepenge, som slet ikke kunne slå til, så hun nu har sat sig i gæld derved. Majorinden skriver også i sine breve om sin egen tungsindighed og sit eget mørke sind, som vel til dels skyldes den knappe økonomi samt hendes tiltagende svagelighed og endog blindhed, hvorved der kom megen sorg og hårde prøvelser ind i hjemmet.

Det er åbenbart, at der bestod et modsætningsforhold mellem de to ægtefæller, og en del af forklaringen herpå finder man måske i et brev, hvori majorinden skriver til sin bror, at hun ikke har kendskab til majorens børn af 1. ægteskab eller til deres tilværelse. Af et andet brev fremgår, at majorinden forsøger at få en af døtrene i København til at besøge Juliane, som da sad som enke efter toldinspektør Haderup, – men der høres ikke mere om besøget.

Det er bemærkelsesværdigt, at majorens sønner af 1.ægteskab får en uddannelse som embedsmænd og døtrene giftes med embedsmænd – to af børnene endda ind i hofkredsen, – hvorimod majorens 9 børn med Cathrine Elisabeth de Moldrup får en helt anden start – eller man kan sige, at de fik slet ingen start, når man betænker, at de kom fra et officershjem, hvor i hvert fald moderen havde udstrakte familieforbindelser. Sønnerne af 2.ægteskab blev sat i købmandslære og endte som ejere af mindre landbrug, gæstgiveri o.l. Grunden hertil kan være, at forbindelsen med familien v.d.Maase på Krogerup må være ophørt, samt at der efter afståelsen af Norge 1814 ikke mere var brug for det store militærapparat med mange officersstillinger, og desuden var majorens pension efter statsbankerotten så udhulet i pengeværdi, at det ikke var muligt at skaffe drengene en højere uddannelse.

Næsten alle de bevarede breve fra major Holck og hans frue er fra tidsrummet 1824 til ca. 1850 og bærer endnu majorens laksegl, der var afsat med et signet, som ligeledes endnu opbevares i familien og viser følgende våbensymboler:

Nederste trediedel afgrænset af en Sparre og derunder en 5-oddet Stjerne. Direkte ovenpå Sparren en opadvendt, granatsprudende mørsers. Ovenover Sparren foruden Mørseren – men bag ved denne – en Høle, – vel symbolet på døden på krigsskuepladsen. Øverst to mod højre vendte halvmåner. På hjelmen er pansret arm holdende et sværd, og skjoldet er foruden hjelmklædet omgivet af Faner, Sværd og Musketløb på begge sider. Kanonkugler danner basis for hele opstillingen.

Dette krigeriske og formodentlig selvkomponerede våben føres endnu i dag af de fleste af navnet Holck med tilknytning til denne slægt, også de adopterede eller de, der fører navnet ifølge bevilling. Derimod førtes det

ikke af majorens søn Andreas Hermann Frederik Holck, der blev familiens landmand. Han brugte et segl, hvori ses AH sammenslynget i et ovalt felt, støttet til en egestamme, hvorfra en enkelt kvist med blade. 15 børn: 4. generation nr. 14–28.

Fjerde generation

Major Andreas Holcks (nr. 13) børn:

14. *Friedrich Carl Emil Holck*, * 9. april 1792 på Kronborg, † 3. januar 1849 i Slagelse. 1811 blev han ansat ved toldvæsenet med tjenestested i Skanderborg, hvor han hurtigt avancerede til told- og konsumptionsforvalter, så han 20. juli 1816 kunne gifte sig i Aarhus Domkirke med jfr. *Anna Margrethe Grarup*, født 1796 i Randers.

Det unge ægtepar boede udenfor Skanderborg på gården Louisenlund, indtil Holck fik stilling 1835 i Bogense hos sin yngste søn. 9 børn: 5. generation nr. 29–37.

15. *Sofie Henriette Holck*, * 17. marts 1794 på Kronborg, † 30. december 1828 på Constantinsborg, Ormslev sogn.

~ 8. januar 1813 på Constantinsborg ved Aarhus med cancelliråd *Ove Mohr*, † 1867, som var godsinspektør på Constantinsborg og selv ejede Åbogård i Ormslev, fra 1834 også Christinedal i Skovby. Jfr. Familiebogen og Danmarks større Gårde Bd. IV.

16. *Juliane Kristine Holck*, * 25. marts 1796 i Helsingør, † 13. juli 1850 i København.

Iflg. Familiebogen opkaldt efter kammerherreinde Hauch, hvis mand, Georg Christoffer Hauch var kæmner ved Øresundstolden. Fru Hauch var født Holck, * 1761, † 1848, men af den friherrelige linie og så vidt vides ikke beslægtet med major Holck. – Familiebogen beretter kortfattet videre: »18. september 1815 havde min datter Juliane Kristine bryllup i København med stud.jur. *Adam v. Moltke*, en søn af general (*Adam Ludvig*) *Moltke*, chef for 3. Jydske Inf. Regt.«. – Ved sit bryllup kom Juliane således ind som familiemedlem i kredsen fra Krogerup, hvor både hun og brudgommen havde levet deres barneår. Men den unge Moltke, * 15. april 1791, † 23. juni 1817, døde efter kun 2 års ægteskab, så den unge kone sad allerede enke som enogtyveårig – endda med et lille barn, *Sofie Frederikke Conradine Moltke*, * 12. december 1815. Man ser heraf, at brylluppet havde været en nødvendighed – på den tid vel opfattet som en frygtelig skandale – og dette har også været grunden til den uhyre kortfattede indførsel i Familiebogen. Den næste indførsel er af 17. december 1824: »Harde min datter Juliane

bryllup på Åbogård ved Aarhus med premierløjnant *Carl Erhard Haderup* af 3. Jydske Inf. Regt., nu krigsråd og told- og konsumptionsforvalter i Vordingborg«.

Den gamle major Holck har glædet sig over, at datteren igen var vel anbragt i et godt ægteskab, men også dette varede kun kort. C.E. Haderup døde i Vordingborg 18. april 1834, kun 38 år gammel, og nu sad Juliane Kristine som enke for anden gang – og nu med 4 små døtre.

Forfatterinden Eva Hemmer Hansen har oplyst, at hendes bog »Grevinden fra Borgergade« bygger på autentiske oplysninger, og heri nævnes, at Juliane Holck havde en vis forbindelse med – og formodentlig understøttet af Frederik VI's enke dronning Marie, der var meget godgørende.

Barnet af 1.ægteskab, *Sofie Frederikke Conradine Moltke*, † 18. juni 1849 i Ålborg, blev gift med Premierløjnant *Carl v. Witzleben*, * 13. november 1812. Han blev kaptajn 1850, 1864 forstander for Infanteriets Exerцитsskole i Odense og major, 1869 kar.oberst.

Den ældste datter af 2. ægteskab var *Polly Marie Knudine Haderup*, * 14. februar 1825, † 30. januar 1895, gift med bogtrykker *Johan Ernst Berling*, * 1812, † i Ismalia under en rejse i Ægypten 20. marts 1871.

17. *Georg Christoffer Holck*, * 22. januar 1798 i Helsingør, (tvilling til nr. 18), † 1. september 1798.
18. *Anton Frederik Adam Holck*, * 22. januar 1798 i Helsingør, † 20. marts 1836 i Fredensborg. Det anføres i Familiebogen, at han som ung løjtnant i Livjægerkorpsen i Ålborg p.g.r.a. svagelighed måtte finde en roligere levevej. Han blev derefter assistent ved Klasselotteriet i København, senere revisor og fik titel af kammerråd. 11. november 1829 blev han gift med *Louise Wilhelmine Elisabeth Rantzau*, * 27. februar 1802, † 31. december 1869, datter af jægermester i Fredensborg og Kronborg amter *Christian Frederik Ernst* af den rigsgrevelige linie *Rantzau* til Schmoel og dennes 2. hustru *Charlotte Wilhelmine v.Huth*, der igen var datter af statsminister, general v.Huth. Familien Rantzau boede på Sandviggård ved Hillerød, ikke langt fra Krogerup, så der hører ikke megen fantasi til at forestille sig, at det var forbindelsen med familien på Krogerup, der førte til dette ægteskab, som dog kun kom til at vare i 5½ år. Familiebogen nævner intet om børn af A.F.A. Holck, og den unge enke giftede sig senere med *Henrik Jacobsen*, isenkræmmer og grossist i København.
19. *Vilhelmine Georgine Christoffine Holck*, * 1. april 1800 i Helsingør, † 16. april 1802 samme sted.

20. *Andreas Hermann Frederik Holck*, * 13. januar 1811 i København, † 11. marts 1901 i Horsens. Straks efter sin konfirmation blev han 1. november 1825 sat i lære hos købmand Roeskilde i Kalundborg for 6 år. Efter udstået læretid blev han krambodsvend i Vejle, og her sker det, at han, kun 21 år gammel, den 10. august 1832 indgår ægteskab med enken *Birgitte Sager f. Hvidtfeldt* fra Haraldskær Kobber- og Hølefabrik.

Birgitte var født i Vejle 5. maj 1804 som datter af stenhugger og fisker *Johan Johansen Hvidtfeldt* og *Mette Eriksdatter* i Fiskergade nr. 129,¹⁴ og farfaren var *Johan Casper Hvidtfeldt* eller *Witzfeld*, der var kommet her til landet som soldat fra Mecklenborg.

Birgittes første mand, *Peter Sager*,¹⁵ som døde 17. februar 1832, var ejer af Haraldskær fabrik med tilhørende landbrug på ca. 160 tdr. ager, eng og skov, og det må have været en stor forandring for fiskerdatteren at rykke ind som frue i de store forhold på fabrikken. Af et fotografi i familiens eje ses det, at hun var en overordentlig smuk kvinde; hun er på fotografiet klædt med en imponerende elegance, åbenbart efter sidste mode.

Der gik kun et halvt år efter Peter Sagers død før hun giftede sig igen, og om hvordan hendes valg netop faldt på den kun 21-årige krambodsvend, fortælles der, at hans kammerater i Vejle for spøg skal have sagt til ham, at han dog skulle tage og fri til den rige enke på Haraldskær. Han gjorde spøgen til alvor.

I syv år ledede Andreas H. Fr. Holck derefter driften af fabrikken og det tilhørende landbrug, men selvom han af en samtidig kaldes en dygtig og energisk forretningsmand, så viste han sig dog ikke stillingen voksen, enten det så skyldes hans unge år eller de strenge tider. Allerede efter et par års forløb anmodes han i 1834 af handelshuset Suhr i København flere gange forgæves om at indfri en veksler, og samme år beder han om kredit på en del smeltet kobber, hvilket bliver nægtet ham. Året efter opnår han et lån på 300 Rigsdaler af Bygholm-Gudsø Overformynderi, men driften af fabrikken slugte hurtigt pengene. Forholdene oversteg nok hans kræfter – foruden de 20 arbejdere, der var på egen forplejning, ses det af folketællingen 1834 at husholdningen foruden ejeren, A.H.F. Holck, 23 år og hustruen Birgitte, 30 år, med deres søn Peter, 1 år, omfattede en husjomfru Caroline Groth, 17 år og 7 tjenestefolk samt mestersvenden ved Høle-værket, Vilhelm Pape,¹⁶ 52 år og gift, og 2.svend Erik Hvidtfeldt, 22 år ugift, samt en mestersvend ved Kobberværket, Peter N. Storm, 27 år og ugift.

1839 solgte Holck fabrikken med alt tilliggende for 45.000,- rigsdaler,¹⁷ hvorved han endelig gjorde en så god forretning, at han året efter kunne købe Ørskovgård 10 km. nord for Horsens med 17 tdr. Hrtk. og 175 tdr. ld.. Her boede familien til 1853, da han købte Ørridslevgård i nabosognet med ca. 100 tdr.ld. ¹⁸ for 20.000,- rigsdaler.

Han tilkøbte 7 tdr. hrtk. og solgte igen 1872 for 75.000,- kr., og med

forsigtighed har han klaret sig økonomisk godt på de to gårde, så der ved hans død var en anseelig arv til børnene.

Men først skulle de have en uddannelse, og herom er opbevaret et brev fra A.H.F. Holck til søsteren Grete i Kalundborg i januar 1844:

»Nu begynder Tiden at Børnene vil til at koste alvorligt. – Peter skal i et Institut i Horsens, hvor han vil koste mig alt iberegnet fra 200–250 Rigsdaler årligt. En Lærerinde skal jeg aparte holde til Tøserne. Bed derfor Moder om hurtigst muligt at skrive til een af hendes Bekjendtere i København om at fremskaffe mig en Lærerinde til 1ste Maj, som kan informere i Fortepiano, Tydsk, Grammatik, Tegning og andre Skolevidenskaber samt kvindelige Håndarbejder.

Lønnen jeg vil give er fra 30 til 40 Rigsdaler årligt og dertil alting frit i Huset, men hun skal tillige sy for os. Hveranden Uge får hun den halve Tid til egen Syning. – Men da en smuk Kjøbenhavnerinde er en farlig Blomst i et Hus, ønsker jeg en gammel eller en pukkelrygget Dame, når hun blot har de fornødne Kundskaber og Gaver til at indprente samme i Børnene. – Kunne hun selv med Skjellighed bringe sit eget Fortepiano var det ønskeligt«.

Det ses heraf at A.H.F. Holck har været betænkt på at skaffe sine børn den bedst mulige uddannelse, men bemærkningen om den farlige blomst fra København lader måske ane, at fruén i huset, den skønne fru Birgitte, også havde sine vanskelige sider.

Efter salget af Ørriidslevgård flyttede familien 1872 til Horsens, hvor Holck købte hus i Møllegade som bolig. Desuden ejede han Søndergade nr. 25 samt en andel i Tamdrup kirketiende, som gav en årlig indtægt.

Fru Birgitte døde 2. april 1882 og blev begravet i Horsens, mens A.H.F. Holck levede til 11. marts 1901, passet og plejet af datteren Anna Petrea. Den 9. februar 1885 oprettede han et legat til minde om sin afdøde hustru for arbejdere i Horsens købstad, med en kapital på 5000, der skulle bestyres af byrådet. Dog skulle legatets renter, sålænge Holcks søster, Madame Ovida Wogelius og hendes datter Agnes Wogelius levede, hvert år udbetales til dem, men når de begge er døde, skal renten uddeles til fem af de hæderligste arbejdsmænd eller daglejere, men ikke til håndværkere, i portioner á 20 kr. til hver halvårligt. Den, hvem legatet en gang til tildelt, beholder det sålænge han lever og fører et hæderligt levned, og under samme betingelser beholder hans eventuelle enke legatet efter ham. Men offentlig fattighjælp udelukker legatet.¹⁹

20 kr. er i vore dage ikke meget, men dengang, før år 1900, kunne det være en virkelig hjælp i et fattigt hjem, og legatet viser at ægtefællerne Holck ikke havde glemt deres egne barndomshjem med trang økonomi, samt at de havde hjerte for de dårligst stillede i samfundet. 7 børn: 5. generation, nr. 38–44.

21. *Anna Elisabeth Conradine Holck*, * 14. juni 1812 i Holbæk, konfirmeret 1827 i Kalundborg og derefter sendt til Jylland til sine halvsøskende Emil i Skanderborg og Sofie på Constantinsborg. Ifølge Familiebogen kom hun den 29. oktober 1829 tilbage »med Guds velsignelse frisk på legeme og sjæl«. I skiftet efter moderen 1874 er anført, at Anna Elisabeth Conradine da opholder sig i Randers. Videre data kendes ikke.

22. *Johan Georg Harald Holck*, * 27. marts 1814 i Kalundborg, † 8. februar 1894 i Ålborg, begr. i Odder.

I Familiebogen skriver faderen den 19. december 1825: »Kl. 10 afsejlede fra Callundborgs Rhed min Søn Joh. Georg Harald med Briggen »Maria«, ført af Kaptajn Peter Grove Beyer og under Styrmand Mölln til Middelfart, som Gud ledsager og bringe mig sund og lykkeligt tilbage«.

6. Januar 1826: »Kom min Søn Joh. Georg Harald hjem fra sin Sørejse, frisk og sund på Legeme og Sjæl«.

Den 1. Marts 1828 rejste min Søn Joh. Georg Harald til Næstved for at stå i lære, først på prøve til Michelsdag og derefter 7 Aar. Guds Fred med ham«. Sønnen kom dog hurtigt hjem fra Næstved og forsøgte sig i endnu 2 lærepladser, indtil han 1. november 1834 endelig var udlært og blev handelsbetjent hos købmand Kornerup i Roskilde.

15. juni 1840 nævnes i Familiebogen Jomfru Oxholm som Haralds kjæreste, og han blev gift 4. juli 1841 i Ødsted ved Fredericia med *Margrethe Oxholm*, datter af landinspektør og kammerråd *Hans Ulrik Oxholm*, * 6. november 1786 Trondhjem, † 22. februar 1844 på Møballegård ved Horsens, og hustru *Kristine Marie Hougaard*.

H.U. Oxholm ejede Rugstedgård i Ødsted til 1836²⁰ og fra 1843–44 Møballegaard.²¹ Ved hans død solgte boet gården, og derved blev der så megen kapital fri, at Holck, der fra 1840 havde drevet en købmandshandel i Kalundborg under meget små forhold, kunne se sig om efter bedre muligheder.

I Holcks Nekrolog i Odder Avis nævnes, at han kom til Odder 1846–47 og blev kromand. Men han ses først at have købt kroen 1850.²²

Kroen var dengang en meget lav og uanselig bygning med stråtag og truede ligefrem med at falde sammen. Synderlig indbydende så den ikke ud, og der var kun ringe søgning. Sognerådet gav Holck tilladelse til at drive kroen med følgende anmærkning »Hr. Holck, antager vi, har både vilje og evne til at opføre nye bygninger, hvorfor han anbefales til at få bevillingen som gæstgiver og kroholder, samt at han får sin formands privilegier«.

1853 og igen 1861 brændte de istandsatte krobygninger, og efter den sidste brand opførte Holck de bygninger, der står den dag i dag under navnet Hotel Phoenix. Holcks bosættelse i Odder blev ikke alene til gavn for kroens og hans egen fremtid, men også for hele byen Odder. Han var en

meget virksom mand, og hans gode evner blev hurtigt taget i brug på flere områder. Samme år, som han købte kroen, fik han byens anbefaling til at anlægge et brændevinsbrænderi, og året efter fik han bevilling som bager, skønt der i forvejen var en bager i byen og Holck ikke selv kunne bage, men måtte lade en svend klare den sag. Desuden drev han først en handel som høker i forbindelse med kroen, men udvidede efterhånden til en rigtig købmandshandel i større stil med opkøb af korn og andre landbrugsprodukter, som han videresolgte i Århus og Horsens.

I de nye krobygninger blev indrettet Odders første postekspedition med Holck som leder, og kroen blev byens samlingssted, når postdiligencen holdt for døren og kusken blæste i sit horn.²³

Harald Holck var blandt stifterne af Hads Herreds Spare- og Lånekasse og var en halv snes år meddirektør. Da kroen var byens mest centrale sted, fik Sparekassen her sit første, meget beskedne lokale i en af krostuerne.²⁴

Og som en af de oprindelige stiftere af Odder Håndværkerforening sørgede Holck også for, at dennes selskabelige sammenkomster fandt sted på kroen. Et vidnesbyrd om, at denne forening havde Holcks særlige interesse ses deraf, at hans søn, justitsråd Andreas Ulrik Oxholm Holck senerehen til minde om faderen skænkede den et legat på kr. 5000.²⁵

1853 tog omegnens landmænd initiativet til oprettelse af »Det Landøkonomiske Selskab for Aarhus Amts søndre Del«, og her blev Holck kasserer, indtil han 1865 valgtes til formand; han blev i denne stilling, til han flyttede fra byen ca. 1873; hvor meget han har betydet for foreningen ses deraf, at han ved sin fratræden belønnedes af foreningen med en gave. En stor sølvkande og sølvpokal med inskription.

At Holck ikke blot var med til at starte de forskellige foretagender for at skaffe kroen omsætning ses af, at han deltog i møderne med diskussion og foredrag, således ses han at have holdt følgende foredrag i det landøkonomiske selskab:

1865 »Hvorledes kan man virke hen til at frembringe godt og holdbart smør«.

1866 »Kan Brakken undværes?« og
»Er det tilrådeligt at reolpløje?«

1869 »Det fordelagtige i at kraftfodre malkekøerne«.²⁶

1873 »Om Kløvertræthed«.

Endnu dette sidste år har Holck boet i Odder, men han flyttede derefter til Ålborg, hvor han døde 8. februar 1894 og hustruen 5. januar 1895.²⁷ 12 børn: 5. generation, nr. 45–56.

23. *Grete Leopoldine Christine Holck*, * 19. december 1815 i Kalundborg, konfirmeret 1830 samme sted.
Ifølge Familiebogen lærte hun mode- og skræddersyning, og sammen med søsteren Ovida nedsatte hun sig i Kolding med en forretning i modepynt og skrædderi; men 1842 måtte de opgive forretningen og flyttede hjem til Kalundborg, hvor de også prøvede med en modehandel – igen uden held. I et brev fra moderen nævnes det, at der ikke er en fremtid for noget sådant der i byen, dertil er den for lille. Det blev Grete, der kom til at passe moderen i hendes høje alderdom og boede således ugift i Kalundborg endnu ved moderens død 1874.
24. *Ovida Adamine Holck*, * 30. august 1818 i Kalundborg, † 10. april 1901 i København.
~ 11. november 1855 i Odder med *Carl Lauritz Wogelius*, * 6. januar 1813 på Samsø, † 6. januar 1890 i København. Han nævnes først som postfuldmægtig, men overtog 1850 Rosings boghandel i Horsens, som han dog nedlagde 1864. Han blev derefter bogholder i København. Efter hans død nød enken og datteren renterne af Holcks mindelegat.²⁸
25. *Line Henriette Birgitte Holck*, * 17. august 1820 i Kalundborg. Iflg. familiebogen kom hun 1842 som husjomfru hos broderen Andreas på Ørskovgård for en årlig løn af 30 rigsdaler; hun blev gift 20. maj 1855 i Underup Kirke med *Peder Mikkelsen*, der var 31 år og forpagter af Damsgård under Åkjær gods i Falling sogn nær Horsens.
26. *Louise Wilhelmine Elisabeth Holck*, * 14. august 1822 i Kalundborg, konfirmeret 1837 samme sted.
Iflg. Familiebogen kom hun 1841 til Kerteminde for at være til selskab og nytte for fru Gutfeldt f. Deramm, som var gift med toldinspektør P. Gutfeldt. 1852 stod hun fadder i Odder. Endnu i 1874 boede hun i Odder, ugift.
27. *Frederik Carl Gutfeldt Holck*, * 1. august 1826 i Kalundborg og opkaldt, iflg. Familiebogen, efter faderens i 1823 afdøde ven, provst Gutfeldt ved Holmens Kirke.
I flere af moderens breve udtrykkes ængstelse for sønnens uddannelse. 1841 kom han i købmandslære i Horsens, men året efter forsøger han sig ved landbruget hos broderen på Ørskovgård. 1844 skaffer moderen ham et års gratis uddannelse på Landbohøjskolen, hvorefter han 1845 blev ansat på gården Sofienborg ved Hillerød. Fra ca. 1846 er han soldat, 1854–61 sergeant ved 37. Batt.; så tog han sin afsked fra militæret, og det vides ikke, hvad han foretog sig før 1873. Da boede han i Fredericia og indsendte

ansøgning om stilling som politibetjent. Han fik stilling i Middelfart, hvor han døde 4. marts 1890 og da anføres han som fhv. oversergeant og politibetjent der i byen.

Af et bilag ved hans ansøgning, dateret Fredericia 24. november 1873, fremgår det, at han blev gift 9. maj 1868 til *Christiane Vilhelmine Grønning*. Ægteparret fik ingen børn, og iflg. Middelfart skifteprotokol var der ægtepagt iflg. hvilken den længstlevende var arving.²⁹

28. *Sofie Henriette Juliane Holck*, * 23. december 1828 i Kalundborg, konfirmeret 1844 samme sted. I skifte 1874 efter moderen er nævnt, at Sofie var gift med *Julius Jørgensen*, der var maskinist i København, Videre oplysninger savnes.

Femte generation

Toldforvalter Friedrich Carl Emil Holcks (nr. 14) børn:

29. *Andreas Conrad Anton Holck*, * 3. januar 1817 i Skanderborg, † 7. februar 1818, bgr. i Skanderborg.
30. *Anton Ove Hermann Holck*, * 26. marts 1818 i Skanderborg, † 4. oktober 1818, begr. i Skanderborg.
31. *Anna Elisabeth Holck*, * 30. januar 1823 i Skanderborg, † 16. april 1899 i Bogense. Ugift.
32. *Ernestine Marie Holck*, * 3. november 1824 i Skanderborg, † 18. oktober 1905 i Odense, begr. i Bogense. Efter søsterens død 1899 flyttede Ernestine Marie til Odense og er i Sct. Knuds kirkebog ved sin død anført som legat- og rentenyder. Hun ernærede sig som syerske, hvilket fremgår af skiftet. Ugift.
33. *Thora Sofie Elise Holck*, * 18. april 1826 i Skanderborg, † 7. marts 1908 i København. ~ 14. september 1854 i Lunde Kirke med sognepræst *Marcus Peter Teisen*, * 16. august 1811 i Odense. Teisen var først præst i Lunde, senere i Fanefjord, og Thora S.E. Holck var hans 2. hustru. Han døde 21. februar 1880 i Fanefjord.
34. *Agathe Regine Holck*, * 6. april 1828 i Skanderborg, † 4. oktober 1898 i København. Af Kraks vejviser fremgår, at hun var lærerinde og frøken, boede en tid på samme adresse som søsteren Thora i årene 1887/88, skifter derefter ofte adresse; den sidst kendte er Vester Voldgade 14 i 1898.

35. *Eiler Rolf Bertrand Holck*, * 6. maj 1830 i Skanderborg, † 22. februar 1881 i København. Han var sproglærer, ugift og boede ved sin død på Vandkunsten 12. Hans bo blev udleveret til privat skifte til søsteren Thora Teisen.
36. *Emmy Rosalie Leonora Holck*, * 25. januar 1834 i Skanderborg, † 20. april 1845 i Slagelse.
37. *Rudolf Albrecht Cimbrianus Holck*, * 8. december 1838 i Horsens, † 30. november 1900 i Bogense. Fra 1860 boghandler i Bogense og fra 1863 tillige bestyrer af statens telegrafstation samme sted. Ugift.

Proprietær Andreas Hermann Frederik Holcks (nr. 20) børn:

38. *Peder Sager Johan Holck*, * 10. maj 1833 på Haraldskær Kobberfabrik, † 28. februar 1926 i Århus, 93 år gammel, og begravet på Silkeborg gl. kirkegård. Af faderens breve ses, at Peder fik en uddannelse på et institut i Horsens, men derefter valgte han at blive landmand, og i en meget ung alder er han ved faderens hjælp blevet ejer af Underup Kjærgård, 10 km. vest for Horsens. Han blev gift 3. marts 1861 i Underup kirke med *Nielsine Jeppesen*, * 15. marts 1834, † 18. december 1914, datter af husmand *Jeppé Nielsen Skomager* i Skårup, i Brenderup sogn på Fyn og *Anne Margrethe Jensdatter*. Når Underup Kjærgård blev solgt året efter brylluppet, kan det hænge sammen med, at Peder Holcks forældre var imod ægteskabet med Nielsine, der sikkert var kommet til gården som husbestyrerinde. Det vides ikke, hvad Peder foretog sig i de nærmest følgende år. Først 1865 kunne han købe sig en gård igen. Det blev Lykkeholm i Fruering sogn ved Skanderborg sø, og her boede den unge familie til 1872.

I dette år sælger faderen Ørridslevgård og flytter til Horsens som en holden mand, og Peder sælger samtidigt Lykkeholm, der trods navnet måske har været svær at få udkommet på, og han bliver nu i stand til at købe Kjellerup Vestergård i Hørup sogn, hvor han bliver i 30 år.

Hans hustru døde her 18. december 1914, 80 år gammel og blev begravet i Silkeborg, og derefter flyttede Peder Sager Holck til sin ældste datter i Århus hvor han boede indtil sin død. 3 børn: 6. generation, nr. 57–59.

39. *Elisabeth Mette Kirstine Holck*, * 26. april 1834 på Haraldskær. ~ 1856 i Underup kirke med *Mads Christian Rasmussen*, ølbrygger i Fåborg, 28½ år gammel. I året 1862 får han borgerskab som brygger i Odense, 1867 som detaillist og i 1877 som fotograf. Iflg. vejviseren er han 1886 stadig fotograf i Odense, men derefter tabes sporet af ham. Ingen af ægtefællerne ses døde i Odense.
40. *Antonia Adamine Frederica Holck*, * 6. juli 1836 på Haraldskær, † 1891. ~ 11.

november 1857 i Horsens med *Carl Antonius Schougaard/Skougaard*, købmand i Århus, 24 år gammel. Han var præstesøn fra Hundslund, samme egn som brudens hjem på Ørskovgård. Han havde ikke held med sig ved handelen. Fra Århus Stiftstidende haves en række oplysninger, der viser hvordan det gik ham; borgerskab som købmand i Århus 21. oktober 1856, og 3. november samme år averteres: »Ny Mode- og Manufacturhandel: Dags dato har jeg i Hr. Guldsmed Wendelboes Gaard på Store Torv aabnet et stort og velassorteret Lager af alt til Faget henhørende . . . , og anbefaler Sirtser i stort Udvalg«. 2. april 1857: Ny Brodeerhandel. 16. september 1859: Oprømning. 18. februar 1863: Fallit. Af Axel S. Sabroes: Pastor J.E. Skovgaards Ahne- og Efterkommer-Tavler (1943) ses, at Antonius Skougaard er født i Hundslund præstegaard 7. december 1832 og død i København (Frederiksberg) 17. juni 1923. Fra 1864–1902 handelsrejsende for herreekviperingsfirmaet Brødrene Andersen, København og i andre firmaer.

41. *Andrea Conradine Holck*, * i marts 1839 på Haraldskær. ~ 28. april 1860 i Horsens kirke med *Jørgen Nielsen*, 28 år gammel og købmand i Fredericia. Der er ikke fundet oplysninger om dette ægtepar, som end ikke er indskrevet i personregistret i byens historiske arkiv.
42. *Emilie Juliane Ovida Holck*, * 1. august 1841 på Ørskovgaard, † 22. januar 1876 i Skanderborg. ~ 12. maj 1863 i Horsens med *Georg Paulus Hoffmann*, ølbrygger i Skanderborg og indvandret dertil som bryggersvend fra Baden-Württemberg. † 14. februar 1915 i Brabrand, 85 år gammel. Hoffmann giftede sig 2.gang med Emilies kusine *Caroline Holck* fra Odder. I sit første ægteskab med Emilie Holck havde han fire børn, deriblandt tre sønner, der arbejdede sig frem til gode stillinger i Århus. *Andreas Holck Hoffmann*, * 27. oktober 1869, oldermænd for snedkerlauget. *Harald Holck Hoffmann*, * 30. april 1874, urgrossist, † 11. november 1944 i Århus. *Emil Holck Hoffmann*, * 27. august 1875, repræsentant i bryggeriartikler.
43. *Anna Petrea Holck*, * 17. maj 1843 på Ørskovgård. ~ 14. august 1891 i Horsens Hospitals Kirke med *Anton Hugo Nielsen*, 41 år gammel og skrædermester i Horsens. Ægteparret boede i Søndergade 47, Folketidendes nuværende ejendom, men må være flyttet før år 1900, da vejviseren for dette år oplyser, at skræderen nu hedder Boesen.
44. *Sofie Louise Holck*, * 15. august 1849 på Ørskovgård. ~ 2. juli 1870 i Skanderborg med derværende postfuldmægtig *Niels Thorsen Nielsen*. Han var født 28. august 1844 i Kolding. Blev postekspeditør 1. december 1873 i

Hadsund og fra 1. juni 1878 postmester i Frederiksværk, hvor han døde 21. marts 1930, begravet på Vinderød Kirkegård. Iflg. Frederiksværk ministerialbog er han indført som *Niels Thorsen Nielsen*, hvorimod han i »Den Danske Postetat 1624–1927« ved Fr. Olsen er nævnt som *Niels Thorsen*. Det er ikke oplyst, hvornår enken, Sofie Louise f. Holck, døde. Ægtemandens dødsannonce i Berlinske Tidende 24. marts 1930 er underskrevet af hende og to døtre, Elisabeth Grue, f. Holck Thorsen og Nini Hoffmann, f. Holck Thorsen, Chicago.

I ægteskabet var også en søn, *Jørgen Hvidtfeldt Holck Nielsen*, der 1907 fik tilladelse til at føre slægtsnavnet Holck.

Joh. Georg Harald Holcks (nr. 22) børn:

45. *Caroline Holck*, * 12. august 1842 i Kalundborg, † 2. oktober 1926 i København (Solbjerg). ~ 1876 med *Georg Paulus Hoffmann*, brygger i Skanderborg og enkemand efter hendes kusine *Emilie Juliane Ovida Holck* fra Ørskovgård. Da Hoffmann på sine ældre dage solgte bryggeriet i Skanderborg, flyttede familien til »Emiliesminde« i Brabrand.
46. *Clara Antonia Lorentze Holck*, * 29. maj 1844 i Kalundborg, † 29. august 1914 i Ordrup, ugift. Var tvilling til nr. 47 og modtog på sine ældre dage årligt kr. 6000,- fra denne.
47. *Andreas Ulrik Oxholm Holck*, * 29. maj 1844 i Kalundborg, † 9. februar 1907, begr. i Ordrup. Denne, den mærkeligste personlighed inden for slægten Holck, synes at have haft strenge barneår. Måske var han allerede fra skolealderen så særpræget, at det var vanskeligt for forældrene at beholde ham hjemme i Odder. Først blev han sendt i en privatskole i Skanderborg og senere i Kolding Realskole, hvor han må have følt sig ene og fremmed. Fra konfirmationsalderen oplærtes han en kort tid hos faderen i Odder og derefter hos en købmand i Randers. Hans stærkt religiøse sind har udelukket et almindeligt, muntert ungdomsliv. Da søsteren Theodora rejste til USA for at holde bryllup, rejste Andreas med derover, og da han praktisk taget var uden midler, måtte han tage de job, der bød sig. Det blev ialt 8 år med en meget omskiftelig tilværelse – tilsidst som lægprædikant i det lille trossamfund »Kristi Menighed«, der 1874 sendte ham til Danmark for at missionere. – Allerede 1868 havde han giftet sig i byen Natrona med *Mary Elisabeth Adams*, * 2. oktober 1846, † 28. juli 1897. Hendes far var menighedstjener i Baptistmenigheden i Natrona. Holck blev forstander for »Kristi Menighed« i København, og fra USA medførte han også ideen om Odd-Fellow-broderskabet, som han med stort held forstod at organisere i Danmark. 1878–89 var han selv stormester for

denne orden, hvorigennem han skaffede sig mange indflydelsesrige og velhavende venner. Når Holck havde så stor fremgang for sine religiøse ideer fra USA skyldes det sikkert, at han fra 1881 udgav et lille religiøst ugeskrift »Ugens Nyheder«, hvor han skrev fromme betragtninger over kirke og mennesker. Samme år lod han sig vælge ind i Rigsdagen³⁰ som medlem for valgkredsen i Sdr. Vinge, fordi han mente at Guds ord burde høres mere i Rigsdagen. Der havde han dog ikke held med sig og trak sig 1887 igen ud af det politiske liv. Et resultat havde han dog heraf, idet landstingsmand A. Dam fra 1884 blev medudgiver af »Ugens Nyheder« og sammen oprettede de et bogtrykkeri i København. Desuden udgav Holck for egen regning endnu et tidsskrift »Nyt og Gammelt« med undertitlen »Tidsskrift til Udbredelse af apostolisk Kristendom«. Han havde således efterhånden mange jern i ilden, og disse små og nu aldeles ukendte religiøse blade fandt dengang en vid udbredelse og gav penge i kassen. Rigsdagsarbejdet er sikkert baggrunden for, at han støttede den nyoprettede Kærligheds Husmandsskole med kr. 50.000,- og magister Porsilds Grønlandstogt med kr. 35.000,-. Omtrent samtidig fulgte Holcks udnævnelse til justitsråd. Den 4. juni 1893 kunne ægteparret Holck holde sølvbryllup, hvilket foregik med stor festivitas i Kristi Menigheds kirkesal og er nøje refereret i Holcks eget tidsskrift »Nyt og Gammelt« den 15. juni. Holcks gamle forældre var kommet til København i dagens anledning, og foruden at salen var dekoreret af broder F.B. Klein med grønne planter, nævnes det at musikdirektør Vater spillede en af ham selv komponeret marsch på kornet, akkompagneret på orglet af søster Rigmor Steenberg. Derefter læste Baptistmenighedens forstander, broder M. Larsen Davids 23. salme, og først efter at forsamlingen havde sunget »Det er så yndigt at følges ad« blev den egentlige festtale holdt af broder O.E. Mikkelsen ud fra Hebr. 10, 32.³¹ Efter Mary Holcks død 28. juli 1897 giftede justitsråd Holck sig igen, trods tiltagende svagelighed, med den tyve år yngre *Margrethe Bentzen*, * 3. januar 1865, † 1. september 1952, men hverken i 1. eller 2.ægteskab fik justitsråden børn.³²

Justitsråden selv, denne særprægede mand, der i sig kombinerede et religiøst sind med organisationstalent og samtidig med udpræget forretningssans, døde 9. februar 1907. Som hans vel nok sidste både ejendomme- og storsindede handling må det ses, at han testamentarisk bestemte 1 million kr. til fordeling mellem postbudene over hele landet som påskønnelse, fordi de havde haft arbejdet med omdelingen af de kirkelige ugeblade.³³

Justitsråd Andreas U.O. Holck havde 3 adoptivbørn:

Marie Holck, kaldet Maggie, senere Mona. * 1887 og † 1964 i Caracas, Venezuela, hvor hun levede i sit sidste ægteskab med *N.N. Phelps*.

Johan eller John Holck, * 1885, † 1950 i USA, hvortil han udvandrede 1907.

William Feveile, der fik navnet Holck. * 16. marts 1903. Overassistent ved

statens foderstofkontrol, udgiver af »Kur og Rekonvalecens«. Gift med *Gerda Juul Andersen*, * 3. november 1901. I ægteskabet er to sønner:

Mogens Feveile Holck, * 17. maj 1928, direktør, København.

Jan Feveile Holck, * 10. august 1935, læge.

48. *Theodora Jacobine Emilie Holck*, * 11. september 1845 i Kalundborg. Gift i Port Henry, USA med civilingeniør *Niels Froman*. Videre data ubekendt.
49. *Harriet Elisa Holck*, * 16. juni 1846 i Kalundborg, † 11. maj 1866, begr. i Odder. Ugift.
50. *Birgitte Marie Christiane Holck*, * 28. maj 1847 i Odder, begr. samme år i Odder.
51. *Anton Emil Holck*, * 1848 i Odder, begr. samme år i Odder.
52. *Obert Thrane Holck*, * 4. august 1851 i Odder, begr. 20. maj 1869 samme sted. Var ved sin død som 18-årig kornet på officersskolen på Frederiksberg Slot.
53. *Louise Wilhelmine Elisabeth Holck*, * 28. september 1852 i Odder, begr. 24. april 1924 i Ålborg. ~ 21. december 1879 med *Chr. Theodor Wang*, 36 år, teglværksejer i Ålborg. Han er altså født ca. 1843, begr. 1. maj 1912, Ålborg Budolfi. På teglværkets plads i byens østligste del lå senere »Vangs lergrave«, der nu er lystanlæg med sø.
54. *Lina Holck*, * 29. oktober 1853 i Odder og begr. 1857 samme sted.
55. *Marie Birgitte Christiane Holck*, * 7. november 1855 i Odder, † 28. juli 1927 i Ålborg. ~ 9. juli 1886 i Ålborg med *Niels Balthasar Jelstrup*, * 29. januar 1841, † 12. maj 1923. Han var af den kendte landmandsslægt fra Hvanstrup og Ålborggård i Torslev og var selv først forvalter ved Svineslagteriet i Ålborg, derefter gårdejer i Snævre, Bjergby sogn. – Af fem sønner nåede kun een voksenalder: *Aage Holck Jelstrup*, * 7. september 1889, † 10. juli 1975. Han oparbejdede en omfattende virksomhed indenfor fedevarebranchen i Haderslev og Kolding og blev derefter grosserer og levede fra 1952 i Åbyhøj, hvor han døde.
56. *Alfred Carl Christian Holck*, * 16. juli 1857 i Odder, † 19. juni 1935 i København (Mariebjerg). Ligesom broderen var han religiøst præget og blev både Odd Fellow og

Frimurer; han kom i manufaktur­lære og blev en dygtig for­ret­nings­mand. 1883 åbnede han butik i Odense, 1894 overtog han ledelsen af Magasin du Nord i Esbjerg, hvor han tjente så godt, at han fik tilnavnet Esbjergs Rockefeller. Senere åbnede han en konfek­tions­for­ret­ning på Nørrebrogade 20 i København. Han blev gift 23. maj 1885 i Middelfart med *Frederikke Madsen*, † 1890, en adoptivdatter af blikkenslager *Peter Groth*, Middelfart. Hans 2. ægteskab var med *Bertha Olivia Westrin*, * 14. marts 1869 i Odense, † 29. september 1941 i København (Mariebjerg), datter af *Andreas Olivius Westrin*, der var Odenses største skomagermester med 19 svende og 2 nådlersker på værkstedet. I hvert ægteskab var der to børn: 6. generation, nr. 60–63.

Sjette generation

Peder Sager Johan Holcks (nr. 38) børn:

57. *Dagmar Holck*, * 4. april 1862 på Underup Kærgård, † 17. marts 1931 i Århus, begr. på Silkeborg gl. kirkegård. ~ 15. april 1879 i Hørup kirke med *Carl Frederik Henrik Laage*, * 16. november 1851 i Nørre Onsild, † 18. november 1935 i Odense, begr. på Silkeborg gl. kirkegård. Han var af landmandsfamilie, faderen var forpagter og moderen, *Elonora Cordes*, var datter af godsejer C. Pandum; C.F.H. Laage blev købmand i Kjellerup og senere i Århus. Ægteparret fik ingen børn, men adopterede *Axel Holck Pape*, der fik navneforandring til *Laage*. Han er født 16. november 1894 som søn af *Poul Pedersen Pape* og *Harriet Andreas Holck*. Axel Laage blev restauratør i slotskroen i Odense.
58. *Andrea Hermandine Frederikke Birgitte Holck*, * 16. april 1865 i Fruering sogn, † 7. november 1938, begr. i Hørup kirkegård. ~ 2. marts 1890 i Hørup kirke med *Hans Peter Munk*, gårdejer i Almtoft, † 1955, begr. på Hørup kirkegård.
59. *Harriet Andrea Holck*, * 27. april 1874 i Kjellerup Vestergård, † 18. april 1910 i Skarrild. ~ 1892 i Hørup Kirke med *Poul Pedersen Pape*, * 12. juni 1868, † 7. juni 1950, begr. i Skarrild. – Pape overtog Vestergård efter svigerfaderen og drev den til 1902, var derefter en tid i Vinderslev indtil han købte Krogsgård i Skarrild med ca. 100 tdr.lid. ved Skjern Å. Blandt ægteparrets 12 børn er *Elise Holck Pape*, der har samlet oplysningerne om linien fra Haraldskær til denne artikel. Kortfattede oplysninger om hende og hendes søskende findes i den 1935 udgivne »Stamtavle over godsejer Joh. Bendix Papes efterkommere«, side 14.

Købmand Alfred Carl Chr. Holcks (nr. 56) børn:

60. *Harald Groth Oxholm Holck*, * 2. juli 1886 i Odense, † 1976 i USA. Som dreng viste han stor begavelse, så han fra Esbjerg Realskole kom på Sorø Akademi; men voldsomme anfald af epilepsi forårsagede, at han fra 1901 kom 4 år på et sygehjem og ellers blev beskæftiget med arbejde for handicappede, indtil han ved operation blev helbredt. Han fik studentereksamen i Danmark og nåede lige før 1.verdenskrig at udvandre til USA, hvor han fik arbejde som maskinskriver på Hansens Maskinfabrik i Chicago. Der fuldendte han samtidig en højere uddannelse, så han 1921 blev Bachelor of Science med medicin som hovedfag. Hans begavelse kunne nu rigtigt udfolde sig, og han fik Rockefeller stipendium i farmakologi og blev professor ved American University of Beirut (Libanon) 1929–34. Derefter fulgte professorater i Chicago 1934–35 og Nebraska 1935–56. Han blev medlem af en mængde videnskabelige selskaber og kommissioner og deltog i Fysiologi-kongresser i Uppsala 1939, Oslo 1960 samt i den internationale Pharmaceutkongres i København og Malmø 1960. Medlem af American Denmark Committee ved verdensudstillingen i New York 1939 og medlem af Rebildkomiteen 1962–65, samt repræsentant for Udvandrerarkivet i Ålborg 1966. Dekoreret med kong Chr. X. medaille og Daniel Brainard medaillen.³⁴

Med sin hustru, *Adela Ljungbeg*, fik han to sønner: Den ældste, *Alfred Holck*, fik en universitetsuddannelse som biolog og er i oliebranchen. Med sin hustru, *Marcelle Mc Coy*, bor han i St. Rafael, California. Den yngre søn, *Gunnar Holck*, er tekniker i servicebranchen i Lincoln, Nebraska.

61. *Andreas Ulrik Oxholm Holck*, * 2. maj 1889 i Odense, † 16. maj 1956 i Odense (Assistens kirkegård). Havde en tid stillinger i hotelbranchen i San Francisco, men kom i 1930'erne tilbage til Danmark og fik stilling på Storebæltsfærgerne, senere på en restaurant i Odense. Medens han endnu boede i USA blev han i Chicago gift med en finsk dame ved navn *Helen*, men ægteskabet varede kun ganske kort og blev opløst. I dette ægteskab var en datter, *Ingrid Helen Holck*, som blev gift med *Ben Miller*. De er bosiddende i Dallas, Texas.

Efter hjemkomsten til Danmark giftede Andreas U.O. Holck sig med *Agnes Hansine Margrethe Hansen*, * 17. februar 1894 i Odense, † 1. juni 1967 i Odense. Ingen børn.³⁵

62. *Alfred Frederik Oxholm Holck*, * 3. juni 1894 i Odense. Blandt de religiøse og tungsindige personer i slægten Holck står Alfred som den glade, humørsprederen. Helt fra ungdommen digtede han viser, og han blev en kendt viseforfatter, der leverede stof til mange muntre revyer. Skønt han aldrig lærte at læse noder og ikke spillede noget instrument, er han manden bag et

par hundrede tekster til 30'ernes og 40'ernes mest populære viser, – blandt dem: »Dumme Gigolo«, »Violer til mor«, »Stil nu ind på de Danske stationer« og »Lille prinsesse«.

26. marts 1924 blev han gift i Kornerup kirke med kgl. kammersangerinde³⁶ *Ingeborg Steffensen*. Ægteskabet varede dog kun ganske få år. Han giftede sig derefter 3. juni 1949 i Kronborg slotskirke med *Zenta Andersen*, * 17. maj 1911.

Af første ægteskab var en søn, *Steffen Holck*, * 2. januar 1926, † 12. februar 1976 i København, begr. på Søndermarks kirkegård. Han ville være forretningsmand og kom i lære i Magasin du Nord, men straks efter krigen kom han 1945 ind i det amerikanske hjælpekorps og blev convoy commander. Han blev flere år i Tyskland og udgav forskellige turistblade, kom tilbage til Danmark 1960 og udgav distriktbladet »Ølstykke Nyt«. 10. juli 1948 blev han gift med *Aase Berendt-Nielsen*, der var født 28. maj 1928; ægteskabet varede kun kort. Der fødtes en søn, der blev bortadopteret. 22. februar 1953 giftede Steffen Holck sig med *Eva Bergner*, * 29. august 1931 i Stuttgart, men også dette ægteskab blev opløst. Der fødtes 1 søn og 2 døtre, der alle blev i Tyskland hos moderen. Videre data om disse er ukendt.

63. *Mary Elisabeth Oxholm Holck*, * 15. juli 1898 i Esbjerg, † 19. september 1973 i København. ~ 4. marts 1920 i Sct. Jacobs kirke i København med *Georg Møller*, * 8. marts 1870, † 4. maj 1934, ingeniør og bachelor of science fra universitetet i Glasgow, direktør for firmaet Sabroe, København. ~2° 1958 på Københavns rådhus til *Ejnar Møller*, * 7. november 1882, † 21. april 1968, politiinspektør i København, i årene 1945–46 politikommandør.

Af første ægteskab en søn *Erik Holck Møller*, * 12. maj 1925, som blev uddannet indenfor militæret og tog afsked som major. Navneforandring til *Holck*. Det skyldes dennes store interesse for slægten, at breve og dokumenter er blevet samlet til et lille familiearkiv, og at linien Holck fra Odder (Oxholm Holck) derved har kunnet følges op til vore dage.

Noter

1. Pht. 8. r. 2. bd., s. 239 ff.
2. Familiebogen findes endnu i familieeje.
3. Uddrag af Linå sogns kb.
4. Hærens Arkiv, Rigsarkivet.
5. Signetet med major Andreas Holcks våben er endnu i familiens eje.
6. Ukendt iflg. oplysning fra Sv. Tito Achen.
7. Krigskanc. ref. sager 29/33 1758. B. 9. Jvf. Pht. 12. r. 3. bd., s. 105.
8. Krigskanc. ref. sager 20/5 1761. B. 9. Jvf. Pht. 12. r. 3. bd., s. 105.
9. Uddrag af Blegind kirkebog meddelt af Elise Holck Pape.
10. Pht. 8. r. 2. bd., s. 239-240.
11. Jvf. Wibergs præstehistorie. Torkild Baumgartens »Familien Schandorff« i Arkiv for genealogi og Heraldik (1929) viser ikke forbindelsen med kapellan i Linå Michel

- Pedersen S., hvis søn og sønnesøn af samme navn begge blev skolelærere i Linå.
12. DBL. og DAA 1944, tillæg s. 53.
 13. Jens Holcks navn ses ikke i navneregisteret til Skanderborg rytterdistrikts skøde og panteprotokol 1742-1805 eller i panteregisteret 1775-1805.
 14. Joh. Hvidtfeldt: Den borgerlige slægt Hvidtfeldt. – Birgitte Hvidtfeldts broder Erik Hvidtfeldt er oldefar til rigsarkivar Joh. Hvidtfeldt.
 15. Vejle amts årbog 1913/16 s. 171, Poul Lindholm: Slægten Sager.
 16. C. J. Pape: Stamtavle over godsejer Joh. Bendix Papes Efterkommere (1935). S. 32 findes en oversigt over de i 1935 oplyste efterkommere efter Vilhelm Pape på Haraldskær Fabrik. Han indvandrede 1810 til Danmark fra Stadt Oldendorf i Nordtyskland, og ikke som anført i tavlen fra Westfalen.
 17. Vejle Amts Årbog 1913/16, s. 177-179.
 18. Danmarks større gårde, bd. 4, s. 331 (Ørrikslevgård) og 332 (Ørskovgård).
 19. Legatet oprettet iflg. A. H. F. Holcks testamente af 11/8 1877.
 20. Danmarks større gårde, bd. 4, s. 534 (Rugstedgård).
 21. Voer herred, Skøde- og panteprotokol 1843-44.
 22. Nekrolog i Odder Avis februar 1894.
 23. Thorvald Madsen: Odder gamle Kro.
 24. Hads Herreds Spare- og Lånekasse. Jubilæumsskrift 1937.
 25. Odder Håndværkerforenings Festskrift. U.å.
 26. Hads Herreds Landboforening, Jubilæumsskrift 1903.
 27. Odder Egnshistoriske Arkiv: Salget af gæstgiveriet 1873.
 28. Andr. Dolleris: Danske Boghandlere, bd. 1, s. 178.
 29. Middelfarts kommunes arkiv (LAO), Ansøgninger om Politibetjentstillinger 1873-1915.
 30. Victor Elberling: Rigsdagsmedlemmerne gennem 100 år, 1848-1948. Bd I, s. 217-218.
 31. Nyt og Gammelt, 8. hft., 15. juni 1893 og 8. august 1897.
 32. Oplyst af overass. William Holck.
 33. Oplyst af major Erik Holck.
 34. Kraks Blå Bog 1975.
 35. Oplyst af major Erik Holck.
 36. Ill. Familie Journal 1974, nr. 4.

Linien Holck fra Holckeborg i Linå sogn

Børn af sergeant Jens Holck (nr. 6) og Johanne Poulsdatter:

1. *Søren Jensen Holck*, dbt. 13. november 1763 i Torrild, begr. 31. juli 1833 i Ry. ~ 5. november 1795 i Linå til enken *Karen Simonsdatter*, * 1762, begr. 22. juni 1809 i Linå. Folketællingen 1801 viser, at Søren Jensen (uden navnet Holck) er »husmand og gjør træsko«. I afgangslisten fra Linå 1814 ses, at han er enkemand og træskomand og flytter til Lerbjergs huset i Ry skov, hvorfra han 1816 vender tilbage til Linå, men kun for året efter igen at drage til Ry skovhus. I Ry kirkebog ses, at 23. juli 1833 døde Søren Jensen *Holck*, almissem i Ry, og det tilføjes, at han er druknet på Julsø. 3 børn nr. 11-13.
2. *Berete Jensdatter*, dbt. 9. april i Linå. ~ 19. april 1785 med ungarl *Jens Poulsen* af Linå.

3. *Zidsel Jensdatter*, dbt. 7. september 1799 i Linå. ~ 13. april 1792 i Linå med *Lambert Christensen* fra Laven – sikkert af den gamle Lambertslæggt fra Laven, der omtales af Illum Petersen i »Blade af Linå sogns historie« (1954) side 253.
4. *Anna Margrethe*, dbt. 20. december 1767 i Linå, måske identisk med den *Christiane Margrethe Jensdatter*, der blev gift i Linå 5. december 1794 med *Laurids Lauridsen*.
5. *Anna Jensdatter*, dbt 3. januar 1769 i Linå, begr. 18. marts 1769 samme sted.
6. *Kirstine Jensdatter*, tvilling, * 23. september 1770, † 3. november 1770, begr. i Linå.
7. *Anna Jensdatter*, tvilling, * 23. september 1770, † 17. februar 1771, begr. i Linå.
8. *Anna Cathrine*, dbt. 14. juni 1772 i Linå, begr. 21. februar 1773 samme sted.
9. *Poul Jensen Holck*, dbt. 11. september 1774 i Linå. Gift samme sted 18. juni 1808 med *Lisbet Sørensdatter*. At han ikke klarede sig godt, ses af folketællingerne i 1834, 1840 og 1845, hvor han benævnes som almisselem, først i Hårup, derefter i Skjellerup, Linå sogn. Forklaringen findes måske i kirkebogen, da han begravnes i Linå 18. oktober 1846: Død af en Brokskade. Hustruen døde 1. december 1860 i Linå Hospital som almisselem. Intet skifte. 5 børn, nr. 14–18.
10. *Jens Jensen Holck*, dbt. 28. november 1779 i Linå. Om ham findes ingen yderligere oplysninger i kirkebogen eller folketællingerne 1787 og 1801.

Børn af Søren Jensen Holck og Karen Simonsdatter:

11. *Anne*, dbt. 31. juli 1796 i Linå, datter af Søren Holkis og Karen Simonsdatter. * 1. juli. Faddere: Jens Holck, Chresten Schou, Jørgen Bæk, Niels Vestes hustru og Maren Sørensdatter, alle af Linå.
12. *Sidsel Mariane*, dbt. 1. december 1799 i Linå. Søren Holck og Karen Simonsdatter, pigebarn af *Holckenborg*, * 30. november; faddere: Inger Caspers hustru i Laven, Møller Niels Schou, Ane Vroues, alle af Linå. – Hun er måske den Sidsel Sørensdatter, der begravedes i Linå 29. november 1858, som husmand *Thomas Laursens* hustru på Linå mark, 58 år gammel (Giftemålet fandt ikke sted i Linå).

13. *Simon Holck*, dbt. 13. marts 1803 i Linå. Søren Holck og Karen Simonsdatter, drengbarn, * 11. marts og † på dåbsdagen: »Søren Holcks i Holckenborg døde barn«.

Børn af Poul Jensen Holck og Lisbet Sørensdat-ter i Hårup, Linå sogn:

14. *Jens*, Poul Jensen Holck og Lisbet Sørensdat-ter, drengbarn, dbt. i Linå 4. juli 1809. Blandt fadderne er *Birte Holck*, Linå (nr. 2). Drengen døde 7. marts 1811 og blev begr. 15 marts samme år i Linå, 2½ måned gammel.
15. *Søren*, Poul Jensen Holck og Lisbet Sørensdat-ter, drengbarn, dbt. 12. september 1812 i Linå, konfirmeret 1827 i Linå og afgår samme år fra sognet som tjenestedreng; i kirkebogen er ikke anført hvorhen. Videre data ukendt.
16. *Jens*, søn af Indsieder Poul Holck og Lisbet Sørensdat-ter, * 19. juli 1823 i Linå, konfirmeret 1838 samme sted. Ifølge folketælling 1840 var han i tjeneste hos gårdejer Chrf. Jensen i Skjellerup, Linå sogn. Videre data ukendt.
17. *Ane Mette Poulsdatter*, * ca. 1825. Ifølge folketællingen 1840, boede hun hos sine forældre Poul Jensen og Lisbet Sørensdat-ter i Skjellerup, Linå sogn.
18. *Sidsel Poulsdatter*, Poul Jensen og Lisbet Sørensdat-ter, pigebarn, dbt. 5. november 1828 i Linå, begr. samme sted 22. maj 1834.

Noter til linien Holck – Holckenborg i Linå

Matrikuskontoret har ikke kunnet oplyse, hvornår stednavnet Holckenborg har været i brug første gang. Det findes kun på de nyere kort.

I Traps Danmark ses Holckenborg først nævnt 1893 med henvisning til slægtsnavnet. I Kirkebogen for Linå ses det første gang 30. november 1799 ved Zidsel Mariane Holcks dåb, hendes far: Søren Jensen Holck af *Holckenborg*.

Navnet Holck og Holckenborg er end ikke nævnt i den trykte litteratur om Linå sogn: Edv. Egebjerg: »Linå sogn i gamle dage« (Årbog for historisk Samfund Århus amt 1919/20), og V. Illum Petersen: »Fra Linå sogn« udgivet 1944 af Linå kommune.

Den 11. august 1804 begravnes et dødfødt barn af *Jacob Christensen Holck* og *Maren Chrestensdatter* i Hårup, men da navnene Jacob og Christen ikke forekommer i den her behandlede slægt Holck, må det, indtil andet kan påvises, antages at denne Jacob er af en anden slægt. Han har i hvert fald ikke

hørt til i Linå sogn, hvilket kan ses af, at han i kirkebogen kort tid efter sin egen vielse har underskrevet en attest for et andet brudepar i Hårup, og præsten har der tilføjet om Jacob C. Holck: »For tiden nærværende i Hårup«.

Man kunne derimod forestille sig, at familien Holck i Linå havde sit udspring fra den talrige fæstebondefamilie Holk/Holck i Lemming, under Allinggård gods, begge disse steder ca. 10 km. fra Linå. Allinggård havde ydermere gods i Linå sogn, men i godsets fæstekontrakter er ikke fundet nogen med tilknytning til den her behandlede familie.

Husmandstedet Holckenborg har trods det prangende navn aldrig været det, man forstår ved en borg, med volde og grave, endsige tårne og tykke mure. Enhver vil kunne overbevise sig om, at det altid har været et yderst beskedent lille husmandshus i den fattige hedeegn ved Hårup i Linå sogn. Hvorfor da det stolte navn Holckenborg? Linås lokalhistoriker, lærer Glargård har givet udtryk for den opfattelse, at navnet kunne tænkes som en spot eller hån fra de øvrige beboere over den familie, som det faktisk gik så ilde, og som måske alligevel har forsøgt at hævde sig ved at prale med den »fine familie« i København. – I familiebogen nævnes Holckerne i Linå ikke med et ord, bortset fra at stammoderen, sergeant Søren Holcks enke, Berete Andersdatter er nævnt begravet i Linå 5. januar 1775.

I folketællingslisterne er navnet *Holck* konsekvent udeladt i Linå sogn, og kun patronymet anvendt. I kirkebogen ses navnet Holck sidst i året 1846 ved Poul Jensen Holcks begravelse, ellers anvendtes allerede før år 1800 mest patronymet uden tilføjelse af slægtsnavnet.

Carl Johan Pape, f. 1906, pens. eksportchef. Har skrevet »Stamtavle over Godsejer Joh. Bendix Papes Efterkommere« 1935, samt artikler i Viborg amts historiske årbøger og i Personalhistorisk Tidsskrift. Adr.: –Fannerup, 8560 Kolind.

Efterlysning

Hjælp. Nyt medlem af Samfundet ønsker at købe ældre årg. af Personalhist. Tidsskrift. Har De dubletter, eller ønsker De at afhænde Deres samling, vil jeg være taknemmelig for at høre fra Dem. Kort fortalt drejer det sig om følgende årg: 1880-1903, 1906-1923, 1925, 1938, 1942, 1946, 1947, samt 1954 = Perlestikkerbogen. Desuden mangler enk. hft i årg. 1931, 1932, 1934, 1935, 1936, 1937, 1939, 1943, 1944. Evt. porto eller fragt betales naturligvis. En del dubletter haves i årg. 1928-1959. Peter Christensen, Bjørnssonsvej 57, 2500 Valby. Tlf. (01) 46 16 90

E.P. Christensen,
Bjørnssonsvej 57,
2500 Valby

Sambandet mellan Naes-grenen och Härlöv- grenen av ätten Thott

Av Åke Thott

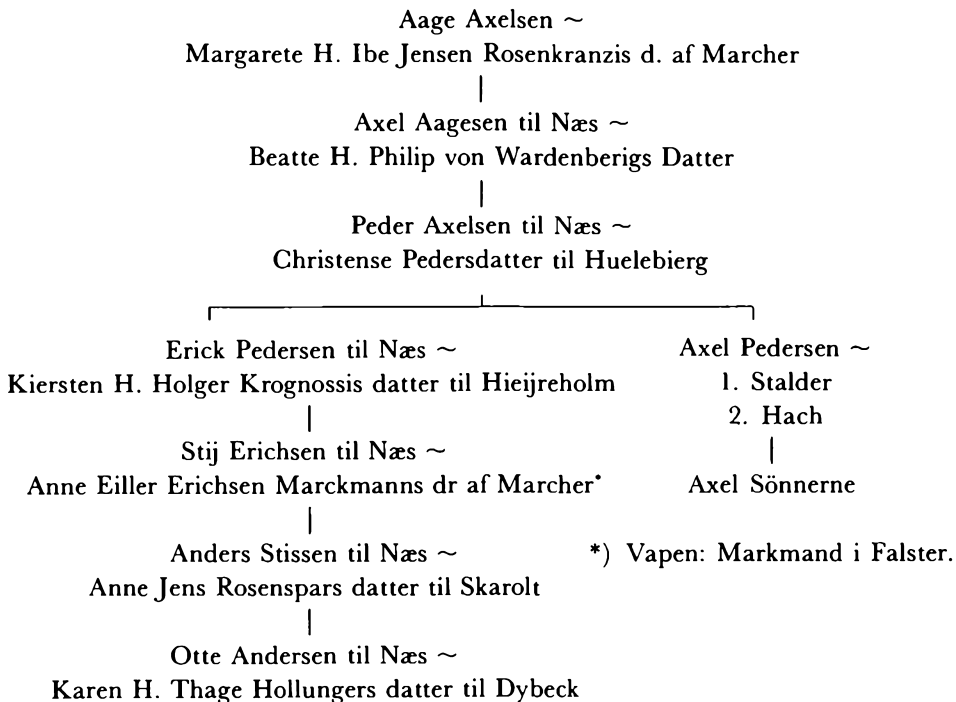
I Riddarhusdirektionens genealogiska verk *Äldre svenska frälseläkter* (ÄSF) upptages i dess ännu ej publicerade del 1, häfte 3, under namnet *Tott*, Härlöv-grenen eller Axelssönernas gren. Skälet är att från denna gren härstammade två på svenska Riddarhuset introducerade linjer.

I inledningen till denna ättartavla uttalas att *Axelssönernas släktskap med andra danska släkter med samma vapen och namn är ej fullt klarlagd*.

Om sålunda enligt stränga krav sambandet ej anses fullt klart, torde dock vapen och namn med säkerhet visa att ett samband finns. Det är främst två lösningar, som förekommit, släkteböckernas och Danmarks Adels Aarbogs.

Släkteböckernas lösning

Släkteböckerna på 15–1600-talen förlade sambandet till omkring 1400, genom en bror *Erick* till Axelssönernas far, Axel Petersson. Denna lösning har senare tjänat som grund för uppgifterna i Anreps *Svenska adelns ättartavlor* (1858–64) och återges här efter stamträdet på en tavla på Skabersjö, tillkommen efter 1733.

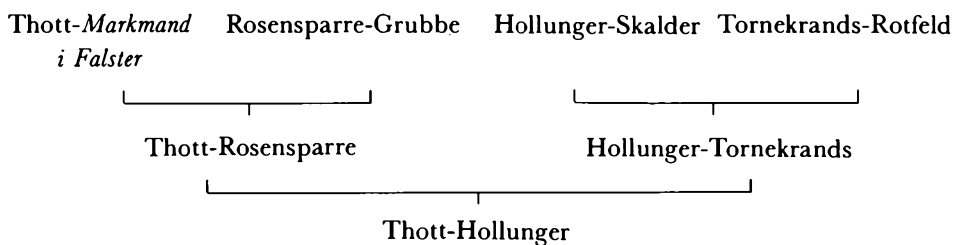

Denna översikt bygger på *Sophia Brahes* släktbok, tillkommen i början av 1600-tallet.¹ Sophia Brahe, död 1643, var gift med *Otto Tagesson Thott* (1543–1588). Man kan dock tidigare spåra den tradition, på vilken denna släktboks uppgift om sambandet bygger. Det finns två källor till detta, nämligen:

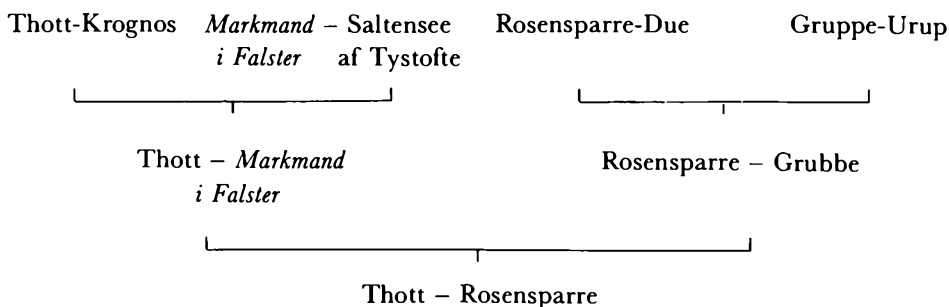
1. Den 1562 avlidne *Tage Ottossons* gravhäll i Næs gamla kyrka. Denne Tage Ottosson var svärfar till Sophia Brahe.
2. Den på Statens historiska museum i Stockholm förvarade *Lene Thotts vapenduk* med det broderade året 1573. Lene Thott var dotter till Tage Ottosson och sålunda syster till Sophia Brahes man.

Sophia Brahe har sålunda kunnat bygga på denna i mitten av 1500-talet inom slakten levande tradition.

Gravhällen visar Tage Ottossons och hans hustrus, Else Holgersdotter Ulfstands vardera åtta anor. Tage Ottossons anvapen, sammanställda till en antavla, visar följande:

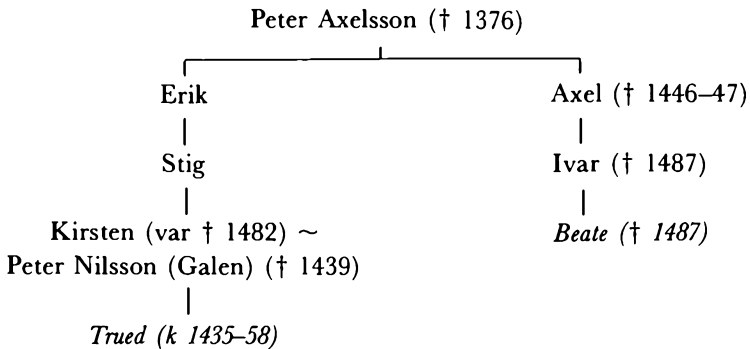
Vapenduken har beskrivits av Albert Fabritius i en uppsats i *Smaastudier tilegnet C. A. Jensen på hans 65-årsdag*, København 1943. Duken har tydligen framställts som en bordduk till Lene Thotts bröllop 1573 med Henrik Brahe av Vittskövle och visar hennes 32 anor. I detta sammanhang är hennes fars, Tage Ottossons åtta fäderneanor av intresse. Sammanställda till en antavla visar de följande:

Dessa källor anger sålunda att Tage Ottossons farfars far (släkteböckernas *Stig Eriksson*) skulle ha varit gift med en *Markmand i Falster*. (Enligt Danmarks Adels Aarbog 1900 s 410 hette Tage Ottossons farfars far *Stig Åkesson* och var gift med Ingeborg Andersdotter *Panter*.)

Inför dessa uppgifter måste man fråga sig: Skulle ej den 1562 avlidne Tage Ottosson ha vetat vem hans farfars mor var, hans anmoder i tredje led under en tid då t o m fjärde led var *förbjudet led*? En sådan ovetskap förefaller otrolig.

Ytterligare en omständighet tycks stödja släkteböckernas lösning. I ett brev 7 mars 1458 gav påven Calixtus III ärkebiskopen i Lund i uppdrag att meddela riddaren *Trued Petersson (Galen)* och *Beate Ivarsdotter (Thott)* tillstånd att ingå äktenskap, trots att de var släkt i fjärde led.² Enligt släkteböckerna tedde sig kontrahenternas släktskap sålunda:

Kontrahenterna var enligt denna översikt släkt i fjärde led, varför dispens fordrades. Dispens gavs endast mot hög avgift och begärdes säkerligen ej i onödan. Inför denna uppgift är man böjd att acceptera släkteböckernas lösning av sambandet med Axel Peterssons bror Erik.

Gentemot denna lösning står dock uppgifter om Stig Åkesson:

1. Riddaren *Stigotus Agesson de Næs* finns nämnd i samband med i maj 1406 instiftat anniversarium för hans hustru Ingeborg.³
2. *Anders Petersson (Panter)* av Svanholm och hans hustru *Elisabeth Nilsson (Manderup)* kallade 7 december 1391 *Stigoti Ahgass* för sin svärson (*gener*).⁴
3. I den skånska landsfreden 10. november 1380 stod *Stigoti Akonis* bland de väpnare, som anslöt sig.⁵ Han nämndes sedan flera gånger intill sin död 1412–17.⁶
4. På kröningsdokumentet i Kalmar 13. juli 1397 finns *Stigh Auessons* sigill med kvadrerad sköld och inskriften S'STIGOTI AGES MILIT.⁷

Men vare sig någon *Erik Petersson* eller någon *Stig Eriksson* finns under den aktuella tiden nämnda i någon bevarad handling berörande ätten Thott. Påfallande är, att då Jep Mus' änka *Kirsten Petersdotter (Thott)* 1395 avhände sig Ellinge m m och en fastighet i Malmö, var hennes bror *Axel Petersson* vittne. Axel Petersson var också 1396 förmyndare för systemens två döttrar med Jep Mus. Ingen Erik nämndes i dessa tre fall!

Man kan också ställa frågan: Är det sannolikt att Næs gått från den säkert kände Stig Åkesson (k 1380, d 1412–17) till en okänd Erik Petersson av Härlövgrenen, vidare till Eriks lika okände son Stig Eriksson, för att till slut komma till den säkert kände *Anders Stigsson* (k 1434, skriven av Næs 1445, d 1496)? Även tidsförhållandena blir i sådant fall något förvirrande, eftersom den uppgivne Eriks bror Axel Petersson dog först 1446–47.

Hur skall man då förklara, dels den påvliga äktenskapsdispensen, dels den påtagliga traditionen om en Markmand-ana?

Äktenskapsdispensen

Dispens gavs trots släktskap i fjärde led, men fyra led innebär 16 anor och det kan därför tänkas flera möjligheter till släktskap. Vid en undersökning med hjälp av Danmarks Adels Aarbog av Trued Peterssons (Galen) och Beate Ivarsdotters (Thott) vardera 16 anor, finner man:

Beates anor kan man nästan helt klara ut. Endast en är okänd, hennes morfars mormor, hustrun till Gotskalk Hemmingsson Degn (Mule av Falkendal).

I fråga om Trueds anor finns dock flera obekanta. Hans farmor, gift med *Nils Jensson (Galen)* av Araslöv (k 1379–90), är okänd. Det innebär fyra okända anor, hans farmors farfar, farmor, morfar och mormor. Därtill kommer Trueds farfars farmor, gift med *Trued Jensson (Galen)* av Araslöv (k 1320–36) och dessutom är hans morfars mormor, gift med *Stig Petersson (Krogno)* av Tågarp (k 1327, d 1353), endast känd till förnamnet Sophie. Sammanlagt blir det sex okända anor, vilket innebär lika många möjligheter till släktskap med Beate i fjärde led.

Påvebrevet av 1458 innebär därför icke något bevis för riktigheten av släkdeböckernas lösning.

Markmandvapnet

Anniversarium för Stigs hustru, Ingeborg Andersdotter (Panter) instiftades 1 maj 1406 och Ingeborgs dödsdag var 8. april.³ Det är sannolikt att anniversariet instiftades i samband med Ingeborgs död, som då bör ha inträffat 8. april 1406. Anders Stigsson dog 1496, vilket innebär att om han var son till Ingeborg skulle han ha uppnått den vid denna tid osannolikt höga åldern av minst 90 år. Stig Åkesson levde 1412, men var död 1417.⁶ Om man då antar att Stig efter 1406 gift om sig med en *Markmand i Falster* (enligt släkdeböckerna *Anne Eilersdotter*) och med denne 1416 fått sonen Anders, kan Anders' ålder vid hans död 1496 reduceras till mindre osannolika 80 år.

Härtill kommer ytterligare en omständighet. Förnamn valdes nästan utan undantag inom släkten, ofta från mödernesisidan. Det enda namn inom Næsgrenen, som ej kan härledas på detta sätt, är *Otto*, som första gången bars av Anders Stigssons son. Namnet Otto återkom senare ofta. Nu visar det sig, att just inom ätten Markmand i Falster förkom namnet Otto.

Om man sålunda som en hypotes antar, att Anders Stigsson var son, ej till Ingeborg (Panter), utan till en andra hustru till Stig Åkesson, Anne Eilersdotter Markmand i Falster, skulle man kunna förklara:

1. Släkteböckernas uppgift om en Markmand-ana, Anne Eilersdotter.
2. Markmand-vapnet på Tage Ottossons gravhäll och på Lene Thotts vapenduk.
3. Anders Stigssons ålder.
4. Namnet Otto på Anders Stigssons son och Anne på en av hans döttrar.

Det enda, som ej stämmer, är att i släkteböckerna Stig Åkesson *omdöpts* till Stig Eriksson, son till en helt okänd bror till Axelssönernas far Axel Petersson.

Man kan sålunda till största delen förklara hur släkteböckernas lösning kan ha uppkommit, men deras uppgift om ett relativt sent samband mellan Naes-grenen och Axelssönernas gren kan icke vara riktigt. Möjligen har Axelssönernas berömmelse medverkat till en önskan att konstruera en nära släktskap med dem.

Danmarks Adels Aarbogs lösning

Stig Åkessons far och farfar

I en artikel i Personalhistorisk Tidsskrift 1978:2, Åke Thott: *Två skånska arvsriften under 1300-tallet* har påvisats att *Nils Kyrning (Thott)* av Löddeköpinge och *Nils Åkesson (Galen)* av Eljaröd och Karsholm båda var gifta med döttrar till *Peter Nilsson (Galen)* av Eljaröd, därav *Nils Åkesson (Galen)* före sitt gifte med *Margareta Eriksdotter (Løvenbalk)*. *Nils Åkessons son Peter* måste ha varit född i det första äktenskapet. Denne *Peter Nilsson (Galen)* och *Nils Kyrnings son Åke Nilsson (Thott)* var sålunda kusiner.

I en artikel i samma tidskrift 1981:1, Åke Thott: *Arvsriften 19. mars 1397 mellan Niels Ågesens (Galen) barn* har påvisats att, då i detta arvsifte *Stig Åkesson (Thott)* kallas *Samfrænde* till *Peter Nilsson (Galen)*, styrker detta att han var son till *Åke Nilsson (Thott)*. Næs-grenens härstamning enligt DAA 1900 är därmed med säkerhet bestyrkt tillbaka till *Nils Kyrning (Thott)* (k 1315, d 1354).

Jens Bentssons (Hollunger) brev

DAA 1900 uppfattar *Nils Kyrning* av Löddeköpinge och *Axel Åkesson* av Härlöv (Axelssönernas farfars far) såsom bröder. Denna uppfattning har getts stöd bland annat genom att *Nils Kyrning* getts patronymikon *Åkesson*, baserat på två brev från 1341 och 1344.⁹ I dessa brev först pantsatte (1341) och därefter sålde (1344) *Jens Bentsson (Hollunger)* gårdar i Holbo härad på Själland, dels i Lavø, som han hade ärvt med sin hustru *Juliane Åkesdotter*, dels i Høberg, som

han hade köpt av sin hustrus bror *Nils Åkesson*. Denne Nils Åkesson har i DAA 1900 uppfattats såsom identisk med Nils Kyrning, som därför kallats Nils Åkesson Kyrning.

Emellertid har Erik Ulsig påvisat, att dessa gårdar torde ha avsöndrats från Annissegodset, som intill 1366 tillhörde Nils Åkesson (Galen) av Eljaröd och Karsholm.¹⁰ Den i Jens Bentssons (Hollunger) brev nämnde Nils Åkesson torde därför vara identisk med Nils Åkesson (Galen). Därmed bortfaller underlaget för att ge Nils Kyrning patronymikon Åkesson. I alla de många brev m.m., där han är nämnd – 16 i *Danmarks Riges Breve*, 3 i *Lunde Domkapitels Gavebøger* – heter han nämligen endast Nils Kyrning.

Det finns ju inget hinder för att Nils Kyrnings far kan ha hetat Åke och att Nils Kyrning var bror till Axel Åkesson av Härlöv och Ulf Åkesson av Lilla Harrie och Ellinge, men härför måste sökas ett annat stöd än Nils Kyrnings patronymikon, som ej är känt.

Åke Nilssons (Ulfeldt) donation 1397

Den 30. juli 1397 gav Åke Nilsson (Ulfeldt) av Barsebäck och Alnarp till kapellet i Lund en gård i Remmarlöv i Harjagers härad för sin avlidne brors, kaniken Peter Nilssons, anniversarium. Gåvobrevet, daterat i Lund, beseglades av *Stig Åkesson (Thott)*, *Jep Axelsson (Thott)* och *Axel Petersson (Thott)*.¹¹ Stig var sonson til Nils Kyrning, Jep var son och Axel sonson till Axel Åkesson av Härlöv.

Den 13. juli, d.v.s. 17 dagar tidigare, hade de tre beseglade varit bland de 24 danska riksråd, som beseglade kröningsdokumentet i Kalmar.¹² Möjligen hade de ridit tillsammans från Kalmar till Lund. Den av de tre, som mest berördes av donationen, var Stig Åkesson. Hans son *Jens (eller Nils) Stigsson* var eller blev senare gift med Åke Nilssons dotter *Margareta*, som i boet medförde Alnarp.¹³ Då Stig Åkesson själv 1406 gav gods i Bara härad till Lunds domkyrka för sitt och sin hustrus anniversarium, beseglade i sin tur Åke Nilsson (Ulfeldt) denna donation.³

Genom att Jep Axelsson och Axel Petersson beseglade och därmed godkände donationen 1397 framstår de som nära släktingar till Stig Åkesson. Släktskap kan tänkas genom Galen-ätten eller Krognos-ätten. Nils Kyrnings och Axel Åkessons hustrur var nämligen båda födda Galen¹⁴ och Axel Peterssons första hustru och Stig Åkessons mor var födda Krognos.¹⁵ I båda fallen var dock släktskapen ganska avlägsen och för övrigt i första fallet ej utredd.

Om man däremot godtar uppfattningen i DAA 1900, att Nils Kyrning och Axel Åkesson var bröder, blir beseglingen i brevet 1397 helt förklarlig. Detta brev utgör därför ett stöd för uppfattningen i DAA 1900.

Peter Nilssons (Thott) salubrev 1354

Den 16. augusti 1354 sålde Peter Nilsson (Thott) av Knutstorp två gårdar till

domkyrkan i Lund, en i Barsebäck i Harjagers härad och en i Elestorp i Luggude härad. Fyra vittnen beseglade, två kaniker och två lekmän. Av lekmännen nämndes först Ulf Åkesson (Thott) av Lilla Harrie.¹⁶ 28. juli samma år, d.v.s. ej fullt tre veckor tidigare hade Peter Nilssons far, Nils Kyrning dött. För hans anniversarium skänktes en gård i Hög i Harjagers härad till domkyrkan.¹⁷ Man kan förmoda att också försäljningen av gårdarna i Barsebäck och Elestorp stod i samband med Nils Kyrnings död och begravning. När Peter Nilsson sålunda avhände sig släktegods, var det behövt att en nära släktinge – i detta fall Ulf Åkesson – beseglade och därmed godkände.

Detta brev gör det sålunda troligt att – såsom DAA 1900 uppfattat det – Ulf Åkesson var bror till den avlidne Nils Kyrning. Att Ulf var bror till Axel Åkesson av Härlöv stöds av att dennes son Peter Axelsson 1371 med den rätt, som släktskapen gav, inlöste de av Ulf pantsatta Ellinge och Dammstorp.¹⁸

Uppgörelsen efter dråpet på Munkeholm vid Falsterbo

Den 14. september 1354 blev den kunglige fogden på Falsterbohus, väpnaren *Alexander Jenson (Urne)* av Törringe, under ett upplopp på det närbelägna Munkeholm dödad av folk från Lübeck och Stettin. I samband med uppgörelsen efter detta dråp utfärdades 27. september ett brev, i vilket bland andra Peter Nilsson (Thott) av Knutstorp och Ulf Åkesson (Thott) av Lilla Harrie båda kallade Alexander Jenson för *vår älskade släkting (consanguineo nostro dilecto)*.¹⁹

Denna uppgörelse och de slutsatser, som möjligen kan dragas, behandlas närmare i en artikel i Personhistorisk Tidskrift 1981:2, Åke Thott: *Uppgörelsen efter dråpet på Munkeholm vid Falsterbo i september 1354*. Någon släktskap mellan Peter Nilsson och Ulf Åkesson varken bekräftas eller motsägs därvid.

Åke Thordsson

Fadern til Axel Åkesson av Härlöv och Ulf Åkesson av Lilla Harrie måste ha hetat Åke. Av det ovan anförde framgår att även Nils Kyrning, även om han icke kallats Åkesson, torde ha varit son till denne Åke.

DAA 1900 kallar denne Åke för Åke Thordsson, dock med ett frågetecken, tydligen beroende på att något säkert belägg för honom icke kunnat konstateras. En skånsk väpnare *Åke Thordsson* är dock nämnd i den s k *stormannalistan av 1302*.²⁴ Patronymikon Thordsson kommer av att han uppfattats som son till den *Dominus Thord Thaat*, som nämndes i augusti 1283²¹ och som dog 5. maj 1301.²² Thord Thaat uppfattas även av DAA 1900 som identisk med Thord Åkesson (*Thordo Akæsun*), som nämndes 14. augusti 1288 och då satte sitt sigill med det kvadrerade Thott-Vapnet under ett testamente.²³ Enligt DAA 1900 skrev sig Thord Åkesson i likhet med Nils Kyrning av Löddeköpinge.

Sammanfattning

Donationskrevet av 30. juli 1397¹¹ tyder på en nära släktskap mellan Nils Kyrnings sonson *Stig Åkesson* samt Axel Åkessons son *Jep Axelsson* och sonson *Axel Petersson*.

Peter Nilssons av Knutstorp salubrev 16. augusti 1354¹⁶ tyder på en nära släktskap mellan honom och *Ulf Åkesson* av Lilla Harrie.

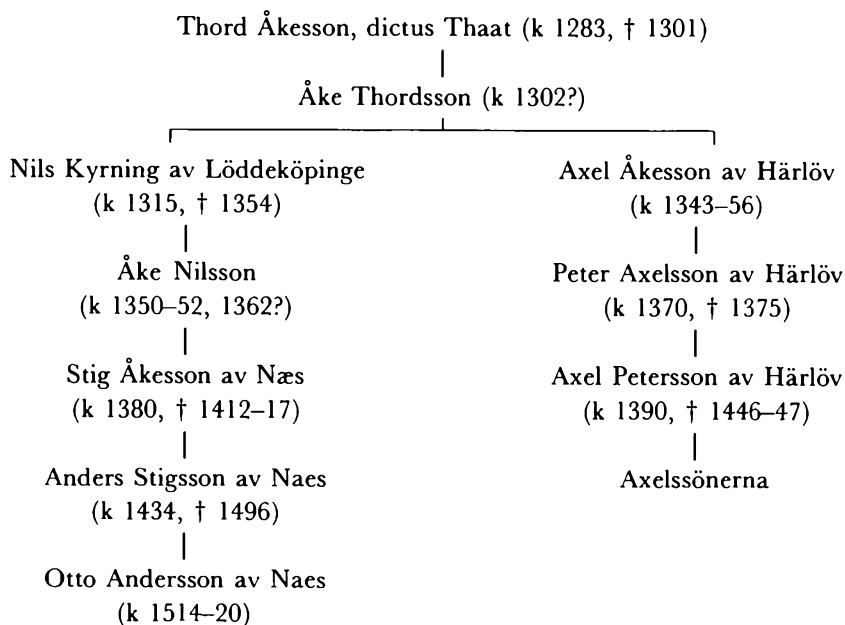
Ulf Åkesson var med stor sannolikhet farbror till *Peter Axelsson* av Härlöv, som 1. maj 1371 inlöste Ulf pantsatta gods i Ellinge och Dammstorp.¹⁸

Det finns då skäl att i likhet med DAA 1900 uppfatta *Nils Kyrning*, *Axel Åkesson* och *Ulf Åkesson* som bröder.

En skånsk väpnare *Åke Thordsson* levde 1302.²⁴ Det är sannolikt att han var far till dessa tre bröder och son till den skånske riddaren *Thord Åkesson Thott*, som är känd 1283²¹ och beseglade med Thottvapnet 1288²³ samt var död 1301.²²

Denne *Thord Åkesson* och *Nils Kyrning* skrev sig båda av *Löddeköpinge*, Thord enligt DAA 1900 (av Thiset ej redovisad källa) och Nils enligt Lunde Gavebøger.²⁵

Danmarks Adels Aarbogs lösning för sambandet mellan Næs-grenen och Axelssönernas gren blir då följande:

Denna lösning, som bär sannolikhetens prägel, ligger till grund för de uppgifter om ätten Thott, som ingår i Elgenstiernas Svenska adelns ättartavlor.

Förkortningar.

- DDA = Danmarks Adels Aarbog.
 DRB = Danmarks Riges Breve.
 PASig = Danske Adelige Sigiller fra det 12. og 13. Aarhundrede (Henry Petersen).
 RepD = Repertorium Diplomaticum Regni Danici mediævalis.
 SvD = Svenskt Diplomatarium.
 Ulsig = Danske Adelsgodser i Middelalderen (Erik Ulsig).

Noter

1. Handskrift i Lunds Universitetsbibliotek.
2. Lunds ärkestifts urkundsbok, band 3, s. 388–89.
3. Lunde Domkapitels Gavebøger, s. 84. SvD nr. 726.
4. RepD II nr. 3831.
5. RepD II nr. 3303.
6. SvD II nr. 467 och III nr. 225.
7. PASig nr. 1086.
8. RepD II nr. 3986, 4013 och 4018.
9. DRB III:1 nr. 204 och III:2 nr. 87.
10. Ulsig, s. 105, DRB III: 7 nr. 433.
11. RepD II nr. 4132.
12. PASig nr. 1086, 753 och 1088.
13. DAA 1900, s. 411; 1923, s. 507.
14. DRB III:1, nr. 300. PASig nr. 228.
15. DAA 1893, s. 271–72.
16. DRB III:4 nr. 149.
17. Lunde Domkapitels Gavebøger, s. 187.
18. DRB III:9 nr. 31.
19. DRB III:4 nr. 163.
20. DAA 1900, s. 409.
21. DRB II:3 nr. 73.
22. Lunde Domkapitels Gavebøger, s. 108.
23. DRB II:3 nr. 313. PASig nr. 68.
24. DRB II:5 nr. 222.
25. Lunde Domkapitels Gavebøger, s. 213.

Friherre Åke Thott, *1908, f d överstelöjtnant. Artiklar i Personalhistorisk Tidskrift, 1978:2, 1981:1 och 2 samt i Heraldisk Tidskrift nr 40, 45 och 47. Har utgett »Ätten Thott under medeltiden« (Lund 1983. Bloms Trycker AB). Adr: Apartado 181, ESTEPONA (Málaga), Spanien.

Generationsnummerering

Af

K. Albertsen

Både i anetavler (AT) og i efterslægts- og stamtavler (ET/ST) nummereres generationerne ud fra probanden. Der er dog ikke enighed om, hvilken generation, der skal regnes som den første i de to typer tavler. Skal probandens generation regnes som første generation? Eller skal henholdsvis forældrenes og børnenes generation være den første og probandens generation holdes uden for nummerfølgen (være ubetegnet)?

For anetavlens vedkommende har det været hævdet, at probanden ikke kan være sin egen ane, og at det derfor måtte være indlysende, at forældrene bør regnes som første generation. Imod dette har man indvendt, at probanden bør være første generation, da han er udgangspunktet og jo dog er den person, for hvis skyld tavlen er opstillet. I det første tilfælde gælder nummereringen altså *ane*-generationen, i det andet *anetavle*-generationen. Det er ikke muligt at påvise fordele ved den ene metode frem for den anden, og der er aldrig blevet enighed om at foretrække den ene af dem.

På tilsvarende måde kan man i efterslægstavler skelne mellem *efterslægts*-generation eller *efterslægtsstavle*generation.

I stamtavler angives enten probanden eller børnene som første generation. Heller ikke her frembyder den ene metode fordele frem for den anden, og heller ikke på dette område er der enighed om, hvad man bør foretrække.

På denne baggrund skal der foreslås en fuldstændig entydig generationsnummerering for AT og ET/ST.

Probandens generation betegnes med 0 (nul).

I anetavler betegnes generationerne med negative tal (-1, -2, -3,).

I efterslægts- og stamtavler betegnes generationerne med positive tal (1, 2, 3,).

Figur 1 skal anskueliggøre forslaget.

Længst til venstre er probanden anbragt med hans forskellige grupper af slægtninge i opad- og nedadstigende linie. Herefter er vist den foreslåede generationsnummerering. De næste fire kolonner viser de to omtalte metoder til generationsnummerering i henholdsvis AT og ET/ST.

Kendskabet til positive og negative tal og fremstilling af disse, f.eks. ved hjælp af en tallinie, må i dag anses for at være så udbredt, at et forslag som det foreliggende burde kunne blive almindeligt accepteret og anvendt.

Figur 1.

Forslag	Anetavle		Efterslægtstavle/ stamtavler	
	Ane- generation	Anetavle- generation	Efterslægts- generation	Efterslægts- tavle-generation
O.s.v.				
Oldeforældre. . .	÷3	3	4	
Bedsteforældre .	÷2	2	3	
Forældre	÷1	1	2	
Proband.	0	ubetegnet	1	Ubetegnet
Børn.	1			1
Børnebørn.	2			2
Oldebørn.	3			3
O.s.v.				4

Fordelene består bl.a. i følgende.

1. Med denne metode opnås en entydig generationsnummerering.
2. Mange genealogiske arbejder beskæftiger sig med såvel aner til som efterkommere af en bestemt person (probanden). Det bliver nu muligt at anvende en og kun en generationsnummerering. Den vil udgå fra probanden og vil være gennemgående i hele arbejdet.
3. Hvis en anden person »udnævnes« til proband, er ændringer af generationsnumrene ikke vanskelig og mulighederne for fejl ringe. (Eksempel: overførsel af en AT til probandens børn).
4. Enhver tvivl om nummereringen bortfalder, og de nytteløse diskussioner om, at en person ikke kan være sin egen ane, kan ophøre.
5. Systemet vil indebære store fordele ved databehandling af genealogisk materiale.

Betegnelsen af probandens generation med 0 er første gang anvendt af Francis Galton i bogen »Natural Inheritance« (London. 1889), side 249. I dansk genealogisk litteratur synes betegnelsen første gang anvendt i en anetavle i »Slægten Hjorth« (København. 1934) af J.K. Gyrstinger. Ingen af disse forfattere motiverer deres valg af betegnelsen.

Anvendelsen af negative tal til betegnelse af generationerne i en AT blev foreslået første gang af S. Rösch i 1948 (Hessische Familienkunde. Bd. 1, sp. 27-28) og anvendt i flere værker i de følgende år. Uafhængig af Rösch brugte E. Essen-Möller samme betegnelser i »Familial Interrelatedness in a Swedish Rural Population« (1976).

Kai Albertsen, f. 1930, overlæge. Har siden 1968 skrevet en række artikler om teoretisk genealogi i Personalhistorisk Tidsskrift. Adresse: Medicinsk afdeling, Marselisborg Hospital, 8000 Århus C

En svogerskabstavle

Af

B. V. Adersen

I Personalhistorisk Tidsskrift, årgang 103, 1983: 1, pag. 43 har jeg beskrevet en svogerskabstavle med min oldefar skolelærer Johan Christopher Mørkeberg som probanden.

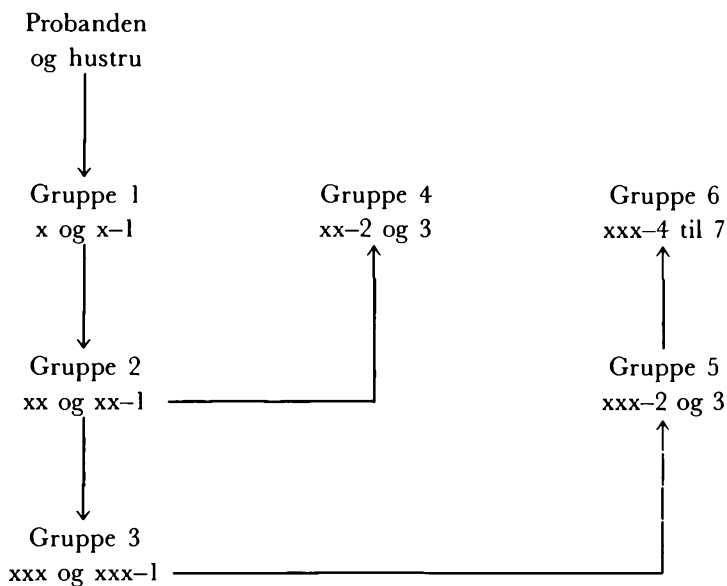
I denne svogerskabstavle, som består af en efterslægtstavle suppleret med ægtefællernes aner, er personerne opstillet generationsvis, således at probandens børn + svigerbørn, f.eks. A og A-1, børnebørns ægtefællers forældre (svigerbørnebørns forældre), f.eks. AC-2 og 3, og svigeroldebørns bedsteforældre, f.eks. ACb-4 til 7, er samlet under 1. generation efter probanden. Under 2. generation findes probandens børnebørn + svigerbørnebørn, f.eks. AC og AC-1, og svigeroldebørns forældre, f.eks. ACb-2 og 3, medens 3. generation alene omfatter probandens oldebørn + svigeroldebørn, f.eks. ACb og ACb-1. (Se bilag 2 til artiklen i Pht. 1983:1).

En sådan opstilling, hvor der indenfor hver generation er personer med forskellig tilknytning til probanden, kan forekomme noget uoverskuelig, især når der er mange generationer, og jeg er derfor gået over til at opstille personerne i grupper med samme tilknytning til probanden. Dette minder om en anden kombineret slægtstavle, konsangvinitetstavlen, der ligeledes opstiller personerne i grupper. (Se min artikel om personbetegnelser i Pht. 1981:2, bilag 3 og 4).

I en svogerskabstavle med 3 generationer er der følgende 6 grupper:

- Gruppe 1 Probandens børn og svigerbørn (x og x-1)
- Gruppe 2 Probandens børnebørn og svigerbørnebørn (xx og xx-1)
- Gruppe 3 Probandens oldebørn og svigeroldebørn (xxx og xxx-1)
- Gruppe 4 Probandens svigerbørnebørns forældre (xx-2 og 3)
- Gruppe 5 Probandens svigeroldebørns forældre (xxx-2 og 3)
- Gruppe 6 Probandens svigeroldebørns bedsteforældre (xxx-4 til 7)

Følgende skema viser, hvordan grupperne forholder sig til hinanden:

Det ses, at de 3 første grupper udgør en almindelig efterslægtstavle, medens de øvrige 3 grupper udelukkende omfatter ægtefællernes aner.

Løbenumrene der anvendes ved krydshenvisninger og registre følger grupperne. Probanden og hans hustru får lb.nr. 1 og 2, herefter følger gruppe 1, der i Mørkeberg-svogerskabstavlen får ln.nr. 3-9. Gruppe 2 får lb.nr. 10-49, og så fremdeles.

Anmeldelser

Knud Prange: Våbenanetavlen – perspektiver og eksempler, Heraldiske Studier 1, Societas Heraldica Scandinavica, København 1982, 44 s., kr. 36,60.

I løbet af 1400- og 1500-tallet afgrænser den danske adel sig nedadtil og bliver en fåtalligere, men til gengæld rigere, mægtigere og fornemmere stand. I takt hermed vokser adelens standsbevidsthed og slægtsstolthed. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem anbringelsen af heraldisk udsmykning på gravmæler, bygninger, inventar o.l., ofte i form af en opstilling af en persons forfædres våbener, hans anevåbener.

Der foreligger en række ældre enkeltundersøgelser af sådanne våbenanetavler, som de kaldes. Albert Fabritius' foredrag *Våbenanetavler*, der er trykt i *Personalthistorisk Tidsskrift* 16. rk. IV (1976), har dog hidtil været den eneste mere sammenfattende behandling. I en del detail-undersøgelser i forskellige tidsskrifter har Knud Prange beskæftiget sig med våbenanetavler på kalkmalerier, gravsten og kister. Det er disse og andre våbenanetavler, han i det foreliggende hæfte bruger som eksempel- og illustrationsmateriale i en behandling af de problemer og muligheder, der ligger i benyttelsen af våbenanetavler som genealogiske kilder. Formålet har ikke været at skrive *bogen* om de danske våbenanetavler, men simpelthen at opfordre til at gå igang med studiet af dem.

Prange indleder naturligt nok med at forklare, hvad en våbenanetavle i det hele taget er for noget. For at kunne udnytte en våbenanetavle som genealogisk kilde må man finde ud af, hvilket system den er opstillet efter. Vi får derfor en redegørelse for det almindeligste system, det såkaldte »springende opstillingssystem«. Dettets princip er, at anevåbenerne opstilles i den rækkefølge, der dukker *ny* våbener op, men med fortrin for de mandlige linjer. Det vil sige, at våbenerne opstilles i en bestemt nummerorden: først 1. faderens og 2. moderens, så 3. farmoderens og 4. mormoderens (idet farfaderens og morfaderens jo er identiske med henholdsvis faderens og moderens), dernæst 5. farfaderens mors og 6. morfaderens mors samt 7. farmoderens mors og 8. mormoderens mors o.s.v. På f.eks. en gravsten over et ægtepar vil mandens anevåbener normalt være anbragt i den nævnte rækkefølge langs stenens heraldisk højre kant, hustruens tilsvarende langs den venstre.

Herefter behandles nogle af de problemer, der er forbundet med benyttelsen af våbenanetavler. Når man står over for en serie våbener, er det vigtigste problem nok, om der i det hele taget er tale om anevåbener. Dette behøver nemlig ikke nødvendigvis være tilfældet, hvilket der gives en række gode eksempler på. Er der virkelig tale om en våbenanetavle, må man spørge, hvem den er opstillet for. Når f.eks. våbenprydede tekstiler, kister eller kalkmalerier skal dateres, er det temmelig afgørende, om en våbenanetavle er en dobbelt anetavle for et ægtepar eller en måske 30–40 år yngre anetavle for ét af parrets børn.

Til slut kommer så det vigtigste: Hvad kan våbenanetavlerne fortælle – og taler de sandt? Perspektiverne er uægtelig spændende. En 64-ners tavle fra begyndelsen af 1600-tallet rækker seks generationer eller med andre ord et par hundrede år tilbage i tiden. Hvis man kan stole på de heraldiske oplysninger, vil man derfor kunne kaste nyt lys over »heraldiske forhold, slægtsforbin-

delser og dermed også gods- og socialhistorie i en tid der ellers er ret kildedfattig« (s. 34). Det vises, hvorledes våbenanetavler i flere tilfælde virkelig har kunnet give oplysninger, som ikke kunne uddrages af andre kilder, og »konklusionen« bliver derfor en forholdsvis positiv vurdering af våbenanetavlernes kildeværdi: »Man må . . . undre sig over, at man har siddet inde med så mange, og så forholdsvis sikre oplysninger om forfædrene« (s. 36).

Det indrømmes, at når der ikke findes flere studier over våbenanetavler, så skyldes det måske en vis mistillid til deres kildeværdi (s. 34), og man må nok fastholde, at denne mistillid ikke er ubegrundet. Sene kilder som våbenanetavlerne – der indtil videre må antages at være udarbejdet på samme, ofte helt ukritiske måde som tidens adelige slægtbøger – er principielt dårlige kilder til adelens historie 100–200 år før disse kilders tilblivelse. Pranges fortjeneste er at have vist, at historikeren ved et møjsommeligt kritisk arbejde alligevel kan få noget værdifuldt ud af våbenanetavlerne. Hans opfordring til at være opmærksom på denne kildegruppe bør derfor absolut vinde gehør hos alle, der arbejder med adelig personal- og godshistorie i senmiddelalder og nyere tid. Der er i hvert fald ikke længere grund til at lade våbenanetavlerne ligge af uvidenhed om deres problemer og muligheder; med Pranges lille hæfte har vi fået en alment tilgængelig og spændende introduktion til våbenanetavlerne som historiske kilder.

Prange interesserer sig ikke for heraldik for heraldikkens egen skyld. *Våbenanetavlen – perspektiver og eksempler* har samme sigte som *Heraldik og historie* (1962, 2. udgave 1977), nemlig at vise, hvad heraldikken kan bruges til. For historikeren er det derfor glædeligt, at Societas Heraldica Scandinavica har valgt netop Pranges hæfte som første udgivelse i sin nye serie.

Per Ingesman

Dansk-Fransk Genealogi

I 1972 anmeldte jeg »La généalogie« (3. udg.) af Pierre Durye i Personalhistorisk Tidsskrift (15 VI 110-1) og sendte en oversættelse af dele af min anmeldelse til forfatteren, hvor jeg gjorde opmærksom på de unøjagtigheder vedrørende danske genealogiske forhold, der fandtes i bogen. Hævnen var sød, for i alle senere udgaver af bogen har forfatteren opgivet mit navn og min adresse og udnævnt mig til at være den »ekspert«, man bør henvende sig til vedrørende genealogi i Danmark. Dette har bevirket, at jeg siden 1976 har fået en halv snes henvendelser fra Frankrig, dels om danskere i Frankrig, hvis aner søges, dels om franskmænd i Danmark (og de tidligere kolonier). Det har i de fleste tilfælde været muligt at hjælpe spørgerne med bl.a. adresser på danske arkiver eller slesvig-holstenske kirkekontorer og i nogle tilfælde at forsyne dem med fotokopier af trykte genealogiske arbejder. På denne måde er jeg kommet til at beskæftige mig med følgende personer og slægter:

Bay (fransk gren af Randers-slægten),

de Chabert (på St. Croix. Nulevende efterkommere i Danmark?),

Elsass,

Frauen (i Borsfleth i Holsten),

Girard/Girard d' Albissin (på St. Croix),

Lehnert Gottlieb (»ancien militaire danois«, d. ca. 1820 i Frankrig. Herkomst?)

Hassing

Jabin

Knittel/Knüttel/Knettel/Knodel/Knötel/Knüppel (forekomst i Danmark af disse navne),

Lichtenstein (Se anmeldelser af værker af Gaudart og Lichtenstein i dette hefte af Personalhistorisk Tidsskrift).

Jeg kan formidle kontakt til spørgerne, hvis nogen her i landet ønsker at give oplysninger eller selv modtage oplysninger om de nævnte (Teglbacken 3, 8270 Højbjerg).

K. Albertsen

Stammbücher als kulturhistorische Quellen. Udg. af Jörg-Ulrich Fechner (Wolfenbütteler Forschungen, Bd. 11). Kraus International Publications, München 1981. 299 s.

Stambøger – de små bøger, som fra midten af 500-årene var en fast bestanddel i udenlandsrejsendes bagage, og hvor man samlede indførsler af de folk, man mødte undervejs, har hidtil været en forholdsvis upåagtet kildegruppe. I sidste århundrede blev de dog i nogen grad benyttet af adelsgenealoger, også som studenterhistorisk kildemateriale. Nu synes der at være en voksende interesse for deres kulturhistoriske betydning. Der er kommet flere afhandlinger med bredere sigte. Det drejer sig om internationalt kildemateriale: indholdet går på tværs af landegrænserne og stambøgerne findes i biblioteker, museer og arkiver over hele Europa, også i USA; dertil kommer mange håndskrifter i privateje.

I 1978 mødtes i Wolfenbüttel en række stambogsinteresserede forskere fra flere lande til et symposium om denne kildekategori. Nu er foredrag fra dette symposium blevet publiceret, og det bliver muligt at danne sig et indtryk af de muligheder, dette meget varierende kildemateriale indeholder. Der behandles stambøger i enkelte samlinger i London, Weimar og Wrocław med udvalgte eksempler. Andre forskere har koncentreret sig om enkelte stambøger eller om en enkelt persons indførsler; desuden drøftes emblemstambøger og almindelige registreringsproblemer. Som tillæg gengives i facsimiler en afhandling fra 1712 om stambøgers brug og misbrug.

Norden er repræsenteret ved Åke Davidsson fra Uppsala, en fremragende kender af emnet, der efterhånden har publiceret oversigter over stambøger i de fleste svenske samlinger. På grundlag af sine erfaringer giver han et kort overblik over stambøger i svenske samlinger i almindelighed. Den ældste stambog i Sverige har tilhørt Lundebispen Mogens Madsen, der benyttede den under sin studietid i Wittenberg 1556. Blandt svenske ejere nævnes lærdomshistorikeren Johan Henrik Lidén, hvis to stambøger befinder sig i Uppsala. På sine udstrakte Europarejser 1768–75 besøgte han også København, hvilket har afsat spor både i hans stambøger og dagbogsoptegnelser. Desuden fremhæver Davidsson flere stambøger, som har tilhørt svenskere, der i slutningen af 1700-årene besøgte brødreminighedens skole i Christiansfeld.

Det kgl. Bibliotek i København har leveret grundlaget for en afhandling af Dieter Lohmeier (Kiel) om de lærdes tilværelse i sen-humanismens tidsalder. Den er baseret på to stambøger, som Paul Moth fra Flensborg, senere kongelig dansk livlæge, har ført under sine rejser og studier 1612–39. Lohmeier giver ikke alene en beskrivelse af stambogsejerens rejser og kontakter, men drøfter også tillige stambogsskikkens forskellige aspekter, indførslernes tilblivelse og betydning og muligheder for stambøgernes kildemæssige udnyttelse.

Af andre afhandlinger må fremhæves Cambridge-forskeren Leonard Forsters artikel om den mecklenburgske statsmand Dietrich Bevernests (1546–1608) stambog, nu i USA,, hvis ejer gentagne gange besøgte Danmark i diplomatiske ærinder, således 1590 i anledning af prinsesse Annas giftermål med Jacob VI af Skotland, og stambogen indledes netop med et persongalleri fra denne begivenhed.

Til sidst drøftes problemer i forbindelse med katalogisering og registrering af stambøger og stambogsblade, idet man erkender, at det drejer sig om en kildegruppe med meget rutinemæssigt materiale, men også med mange overraskelsesmuligheder. Derfor anbefales en seddelregistrering af samtlige indførsler og indbyrdes udveksling af disse registraturer blandt de institutioner, der har stambøger. På dette punkt kan de danske samlinger, først og fremmest Det kgl. Bibliotek med mange interessante stambøger af internationalt tilsnit, sikkert yde et væsentligt bidrag.

Vello Helk

Frants Jørgen Hvass: Supplement II til Samling af meddelelser om personer og familier af navnet Hvass. Dupl. 154 s. Løgumkloster 1981.

I 1977 udgav fhv. retsassessor Frants Jørgen Hvass som supplement til det kendte 5-binds værk om familier og personer af navnet Hvass et digert bind som ajourførte efterslægten i den familie, som han selv tilhørte. Dette er senere blevet fulgt op med »Supplement II« (1981), som af forfatteren selv betegnes som en materialesamling vedr. kapitalskriver Jens Andersen Hvass og hans forfædre. Bogen er delt op i et afsnit om kapitalskriveren og to kapitler om eftersøgningen af dennes forfædre, nemlig efterforskning bagud fra 1630 og efterforskning fra tidligere tider frem mod 1630. Supplementet indeholder et væld af oplysninger, som også vil kunne bruges af andre slægtsforskere og af lokalhistorikere, ikke mindst med tilknytning til Skanderborg og omegn. De afgørende oplysninger om kapitalskriverens herkomst er imidlertid ikke fundet, meddeler forfatteren beklagende. Det er selvfølgelig kedeligt, at arbejdet ikke har kunnet krones med dette held, men det foreliggende indsamlingsarbejde betyder dog et langt skrift fremad og åbner muligheder for nye arbejdshypoteser, som kan afprøves på det foreliggende stof, og som kan ægge til forsøg på at fravriste arkivalierne endnu flere oplysninger.

Man kan ikke undgå at blive imponeret over Frants Jørgen Hvass' flid og skarpsindighed i efterforskningsarbejdet. Disse egenskaber aftvinger respekt, og det samme gør det faktum, at forfatteren ikke har ladet sig friste til at forsøge at tolke mere ind i kilderne, end de kan bære. Måske er det forfatterens juridiske baggrund, der her giver sig til kende. At bogen er forsynet med kildehenvisninger, noter og registre siger sig selv hos en så rutineret forsker.

Nærmest som et kuriosum kan det nævnes, at bogen også indeholder referat af sagen omkring USAs første præsident George Washingtons påståede danske afstamning, nærmere betegnet fra slægten Hvass, hvis navn skulle indgå som en bestanddel i Washington. Forfatteren tager afstand fra et slægtskab, men det er morsomt at få historien serveret incl. Per Barfoeds digt i den anledning. Også Storm P. lod sig inspirere til en tegning, som dog ikke er gengivet, men den har næppe heller været kedelig!

Hans H. Worsøe

Frants Jørgen Hvass: Stamtafle vedrørende de successionsberettigede i den von Schiebell-Arentorffske familiestiftelse. Dupl. 1981, 51. s.

Med denne nye udgave af den von Schiebell-Arentorffske legatstamtafle har den fhv. retsassessor ajourført udgaverne fra 1931 og 1956 på grundlag af oplysninger indsamlet af medlemmer af bestyrelsen. Samtidig har han gjort benytterne den store tjeneste at gå over til at anvende den generationsvise opstilling i stedet for det hidtidig anvendte indrykningssystem, hvorved oversigten er blevet meget mere overskuelig.

Det von Schiebell-Arentorffske fideikommiss er stiftet ved kgl. saksisk kabinets- og krigsminister Adam Burchard Christoff von Schiebells testamente af 29. juli 1793 for dennes søstersøns 3 børn og sønnernes descendens.

Som første slægtled anføres søsteren Maria von Schiebell (1711-1761), der var gift med oberst von Arenstorff (1709-1764) til Visborggård og Havnø. Også 2. slægtled udgøres af kun én person, nemlig sønnen Frederik von Arenstorff (1745-1829) kaptajn i flåden og kammerherre samt ejer af Visborggård, som havde 3 børn, hvoraf den ene ikke efterlod sig descendens. Fra sønnen Thøger von Arenstorff (1770-1844) og datteren Marie Sophie g.m.. Gert de Lichtenberg (1771-1841) nedstammer de fire linjer, hvortil er at bemærke, at linjer af sønnens og datterens efterkommere

blev gift ind i hinanden. De 4 linjer er: Honnens de Lichtenberg, Honnens, Iermin og Hvass, som hver for sig i særskilte afsnit føres frem til nutiden, d.v.s. 9. eller 10. slægtled. Der er ikke tale om nogen stor efterslægt, idet antallet af slægtsmedlemmer i de forskellige grene varierer fra 35 til 107.

Navneregistret er udmærket, men ellers skæmmes bogen af en del skrivefejl og en meget primitiv duplikering. Man kan også undre sig over, at omslaget bærer årstallet 1981 medens forordet er dateret febr. 1982.

Hans H. Worsøe

Peter Lichtenstein: Genealogie der Familie Lichtenstein aus Hamburg. 1982. 129 sider. Sideløbende fransk og tysk tekst.

Peter Lichtenstein: Berichte, Dokumente, Briefe und anderes aus einer 300 Jahre alten Familie. 1978. 251 sider.

Slægten Lichtenstein stammer fra Hieronimus Lichtenstein (f.?, d.?), hvis børn fødtes i Hamburg 1629–34. Fra ham nedstammer en talrig slægt, der har eller har haft medlemmer på fire kontinenter.

Denne slægt har også en dansk gren, idet Friedrich Johan Peter Lichtenstein (1731–85) i 1777 blev optaget i den danske adelsstand. (Danmarks Adels Aarvog, bd. 61, s. 469–70, 1924 og tilføjelse, bd. 73, s. 38, 1956). Den danske gren er også behandlet af Michel Gaudart (Se anmeldelse i dette hefte af Personalhistorisk Tidsskrift samt Héraldique et généalogie, marts-april 1979, s. 144–6). Gaudarts arbejder stemmer imidlertid ikke overens indbyrdes og heller ikke med oplysninger i danske arkiver eller i den her foreliggende bog.

Gaudart har fremdraget en dødsattest på en Marie Jude, der døde 33 år gammel i Karikal, Fransk Indien 5. september 1835. Hun angives at være datter af Frantz Theodor Lichtenstein (1766–1802, ovennævntes søn) og hustru Louise de la Vallière. Hun må være født ca. 1802, men på dette tidspunkt var der gået fem år, efter at han var blevet skilt fra sin hustru, og hun nævnes ikke i det meget omfattende skifte efter ham (Se P.H.J. Petersen: Slægten Pingel. 1931. Manuskript i Det kongelige Bibliotek. S. 94–102: Slægten Lichtenstein). Hvem var hun? Og hvem var den Theresia Lichtenstein, der i 1806 i Trankebar blev viet til John Jonker? Der er således flere uløste problemer vedrørende denne slægt.

Slægten Lichtenstein er tidligere behandlet af Hauch-Fausbøll i Dansk Adels Blad, 6. årgang, nr. 11, november 1916, s. 51–3. Heri citeres en genealogisk optegnelse, der har tilhørt F.T. Lichtenstein, men som det ikke har været muligt at lokalisere. Eksisterer den endnu?

Den anden bog er en omfattende materialesamling. En stamtavle fra 1835 er her genoptrykt i sin helhed. Den danske slægt omtales s. 14–15.

K. Albertsen

Michel Gaudart: Généalogie des familles de l'Inde française (XVIe-XXe siècle). Verdun. 1976.

Fransk Indien omfatter fem gamle franske kolonier: Pondichéry, Karikal, Mahé, Yanaon og Chandernagor. Mellem de to førstnævnte er der ca. 100 km, og den tidligere danske koloni Trankebar ligger imellem, således at de indbyrdes afstande ikke er særlig store. De gamle arkiver fra Pondichéry findes nu i Nationalarkivet i Paris, og på grundlag af materiale heri har forfatteren opstillet godt 200 større eller mindre stamtavler over slægter, der i en eller flere generationer har levet i Indien.

På grund af den nære beliggenhed mellem de to franske kolonier og Trankebar indeholder bogen også stof af interesse for dansk personalhistorie og genealogi. Af »egentlige« danske slægter omtales *Lichtenstein* (s. 181–2, portræt mellem s. 166–7) og *Pingel*. (Om slægten Lichtenstein: Se anmeldelse af værker af Lichtenstein i dette hefte af Personalhistorisk Tidsskrift). Desuden kan en fransk-dansk slægt *Testa* følges gennem flere generationer. Herudover optræder Trankebar som fødested eller vielsessted for en del personer fra forskellige slægter, hvilket viser den forbindelse, der har været mellem de danske og franske kolonier i denne fjerne del af verden.

Bogen vil være af værdi for den, der arbejder med Trankebars historie eller genealogi, fordi en del personer og slægter vil kunne følges videre i de nærliggende franske kolonier. Den bør dog benyttes med en vis forsigtighed. I enkelte tilfælde, hvor det har været muligt at kontrollere oplysningerne i dansk litteratur eller arkivmateriale, må det desværre indrømmes, at forfatteren har gjort vold mod kendsgerningerne ved at opstille slægtssammenhænge, der ikke kan underbygges ud fra det foreliggende kildemateriale.

K. Albertsen

Elisabeth Birkeland: En miskendt thybo. Malthe Conrad Bruun. Liv og leved. Sparekassen Thy, Thisted, 1982. 76 sider. ISBN 87-980745-2-0.

I Thisted hedder en gade Malthe Bruunsvej, og i Paris hedder en gade Rue Malte-Brun. Malthe Conrad Bruun blev født i den jyske provinsby i august 1775 og døde i den franske hovedstad i december 1826. Den afgørende begivenhed i hans liv var en landsforvisningsdom afsagt af Højesteret kort før jul 1800. Retsgrundlaget var en forordning af 27. september 1799, som i realiteten afskaffede den trykkefrihed, som Struensee havde indført i 1770. Med denne forordning i hånd havde man allerede i december 1799 skilt sig af med en anden besværlig systemkritiker, P. A. Heiberg (hvis søn J. L. Heiberg ironisk nok blev ophavsmand til en del nationalromantisk kongerøgtelse, bl.a. jo »Elverhøj«, Det kgl. Teaters mest spillede stykke).

Malthe Bruun kom for alvor i søgelyset, da han i 1796 udgav »Aristokraternes Catechismus«, hvis satiriske anvisninger vedrørende »den alene saliggørende politiske tro« mundede ud i dette bud: »Du skal end ikke begære friheden«. Regeringen lod udtage stævning, Bruun slog sig ned på den bekvemt nærliggende svenske ø Hven, – men fik lov at slippe for straf og vendte hjem, da udenrigsminister A. P. Bernsdorff døde og blev erindret af ham i en smuk ode. At han imidlertid ikke havde forbedret sig, fremgik af, at han blandede sig i den debat, som opstod i kølvandet efter M. G. Birckners skrift »Om Trykkefriheden og dens Love«. En ny stævning jog Bruun til Skåne, – men den svenske regering var ikke mindre nervøs end den danske og udviste ham i marts 1798. I Danmark blev han frifundet i sagen vedrørende trykkefrihedsindlæggene, men til gengæld genoptog man sagen vedrørende »Aristokraternes Catechismus«, – og den endte altså efter et par års forløb med landsforvisning.

Halvandet år før var Bruun ankommet til Frankrig, hvorfra der altså nu ikke mere var nogen vej tilbage! I Paris gjorde han sig især gældende som geograf. Europæisk berømmelse skabte han sig gennem udgivelsen af en beskrivelse af hele verden, påbegyndt i 1810 og uafsluttet ved hans død. Per Stig Møller har imidlertid i sin disputats fra 1973 argumenteret massivt for, at han også fortjener at blive husket som litteraturkritiker, i hvilken egenskab han var virksom ved en række blade og medvirkede til »at skabe ændringen i fransk litteratur fra klassicisme til romantik«. Også hans indsats i dansk litteratur og debat i det urolige tiår inden århundredskiftet har i 1970'erne påkaldt sig interesse; tekster fra hans tidsskriftprojekter (»Vækkeren«, »Patrioten«, »Jerusalems

Skomagere Rejse til Maanen« m.v.) og bøger (først og fremmest selvfølgelig »Aristokraternes Catechismus«, men også »Fluetsmækken« og de to små bind »Poetiske Forsøg«) indgår i alle nyere antologier til undervisningsbrug.

Da J. P. Jacobsen, også fra Thisted, i marts 1879 fra Rom skrev til Edvard Brandes om sine fremtidsplaner, foresvævede der ham bl.a. et arbejde, der skulle omhandle Malthe Bruun. Der blev dog ikke bukser af det skind, – Jacobsen fik ikke Bruun med sig over i verdenslitteraturen, han forblev »en miskendt thybo«. Det har man nu forsøgt at råde bod på lokalt, idet Amtscentralen for Undervisningsmidler i Thisted har formået Elisabeth Birkeland til at skrive en smuk lille bog, netop med titlen *En miskendt thybo*, om Malthe Bruun; ja, tilmed har man formået Sparekassen Thy til at stå for udgivelsen.

Malthe Bruuns europæiske berømmelse formåede ikke at dulme tabet af det danske statsborgerskab. »Jeg føler . . . en hemmelig smerte ved den tanke ikke at være erkendt som dansk borger«, skrev han i 1825 i en ansøgning til Frederik VI om at måtte få landsforvisningen ophævet. Ansøgningen blev imødekommet tidligt i 1826, – men da var kræfterne allerede ved at være opbrugt.

Aage Jørgensen

Volkmar Weiss: Psychogenetik. Jena (Gustav Fischer Verlag). 1982. 168 sider.

Ifølge Fabritius og Hatts Håndbog i slægtsforskning (1963, s. 27) omfatter slægtshistorien bl.a. den videnskabelige udforskning af det enkelte menneskes på afstamningen beroende sjælelige forhold. Selv om denne definition er for vid, og selv om den enkelte slægtsforsker næppe kan (eller skal) yde noget bidrag til en sådan forskning, vil enhver, der beskæftiger sig med slægtsforskning, til stadighed møde ligheder og forskelle – også i sjælelig henseende – mellem beslægtede og gøre sig tanker om, hvad der skyldes arv og hvad der skyldes fælles omgivelser, og der vil derfor ofte opstå et behov for at skaffe sig nærmere viden om disse forhold.

En sådan hjælp yder denne bog. Psychogenetik er netop læren om de sjælelige egenskabers arvelighed, og i den er samlet, hvad man idag ved om dette emne. Volkmar Weiss er biolog med speciale i antropologi og humangenetik og arbejder ved Centralinstituttet for ungdomsforskning i Leipzig. Foruden arbejder om arvelighed af intelligens hos mennesket har han skrevet artikler om genealogi og befolkningshistorie, og han leder en genealogisk arbejdsgruppe.

Bogen indledes med et afsnit om metodeproblemer, der viser, *hvor* store disse egentlig er. Herefter følger bogens største afsnit om resultaterne af denne forskning. For genealogen knytter der sig størst interesse til afsnittet om begavelse og normal intelligens (kapitel 4.7, s. 87–130), der fører læseren langt omkring. Der refereres undersøgelser af anetavler og stamtavler for bl.a. matematikere og musikere og studier af arvelighed af intelligens hos større befolkningsgrupper, f.eks. behandles emner som sammenhængen mellem intelligens og generationsvis social og geografisk mobilitet (er det de klogeste af børnene, der klatrer op ad den sociale rangstige og som flytter til byerne?). Også de sociale faktorer, der har betydning for, hvordan individets intelligens kan udfolde sig, omtales. Der er mange ting her, som en genealog kan hente viden om og blive inspireret af.

Bogen slutter med en 14 sider lang, velafbalanceret liste over såvel vest- som østeuropæisk litteratur om emnet.

Det er ikke en populær bog, men den er på den anden side heller ikke så »videnskabelig«, at den ikke kan læses med udbytte af enhver, der ønsker at trænge dybere ind i emnet. (NB. Begynd læsningen på side 87!).

K. Albertsen

Gustav J. Nyholm: Familien Nyholm. Stamtafle over navnets bærere og spindeliniernes første led. Med 25 familieportrætter. Dansk Historisk Håndbogsforlag, København 1983. 304 sider + 4 tavler. Kr. 250,00 indb.

Stamtavlen er en ajourføring og udvidelse af den af kgl. ordenshistoriograf, dr.phil. Albert Fabritius i 1962 udarbejdede stamtavle, udgivet med støtte fra VELUX FONDEN.

Slægtens oprindelse føres tilbage til Jochum Nielsen, født ca. 1674–75 fra Nødholm i Glumsø sogn, der først var gårdfæster i Glumsø sogn under Bavelsegårds gods, hvor han senere svang sig op til ridefoged eller måske godsforvalter. Han indtog i hvert fald tidligt en social position højere end hans formentlige ophav, der efter stamtavlen skal søges blandt Glumsø sogns fæstebønder. Han blev forpagter af hovedgården Ravnstrup i Herlufmagle sogn, men 1704 kom han tilbage til Bavelsegård som forpagter. 1713–14 nævnes han som forpagter af Giesegård og fra 1719 til sin død var han bosat i Hillerød, måske som ølbrygger og brændevinsbrænder.

Efter en indledning om slægtens oprindelse følger selve stamtavlen, som afsluttes med et alfabetisk navnerregister. Derefter følger et særskilt afsnit med biografier og portrætter over en række af slægtens mere prominente personer. Herefter er optrykt eksempler på skriftlige overleveringer fra medlemmer af slægten, bl.a. præsten Christoffer Nyholms optegnelser. Bogen afsluttes med et afsnit om familiens våben og segl, litteraturhenvisninger samt en oversigt over stifterne af Familien Nyholms hjælpelegat af 11. marts 1867 og legatets bestyrelse. I bogen findes indlagt 2 blade indeholdende 4 plancher med grafiske oversigter over familien.

Finn Andersen

Aksel Nellemann: Jens Peter Nellemanns aner. Kolding 1983. 208 s.

Nærværende anetavle foreligger kun i et begrænset antal eksemplarer, ikke trykte, men fotokopierede, og falder således udenfor de udgivelser, der normalt anmeldes i nærværende tidsskrift. Imidlertid har anetavlen sådanne kvaliteter, at redaktionen undtagelsesvis har ment det rigtigt at bringe en præsentation.

Anetavlen er maskinskrevet, format A 4, og som sagt mangfoldiggjort ved fotokopiering, men foreligger desuagtet typografisk i en meget acceptabel form.

Anetavlen indledes med en række oversigtstavler, hvori foruden probandens aner samt deres fødsels- og dødsår angives anenummer og den side i publikationen, hvor vedkommende anepar er nøjere beskrevet. Efter afsnittet med oversigtstavle følger den egentlige anetavle, opstillet efter Stephan Kekule von Stradonitz' system. Det er tydeligt, at de genealogiske data er indsamlet med stor grundighed og systematik ved anvendelse af alle de kendte genealogiske kilder, men derudover har forfatteren præsteret en absolut bemærkelsesværdig indsats for at biografere det enkelte anepar og disses børn.

Også i forhold til de meget udmærkede biografier er det tydeligt, at forfatteren kender den slægtshistoriske forsknings muligheder og kilder, herunder også de kun sjældent anvendte; det fremgår dels af biografierne dels af det tilhørende noteapparat (side 187 ff.), som i højeste grad vidner om forfatterens evne til at udnytte såvel arkivernes som bibliotekernes kildemuligheder.

Når dertil kommer, at forfatteren formår at fremlægge sine forskningsresultater i en klar, velskrevet og systematisk form, kan det kun anbefales andre slægtsforskere ved det næste besøg på et af landsarkiverne, hvortil eksemplarer er afleveret, at stifte nøjere bekendtskab med denne anetavle. Den er lærerig og inspirerende.

Finn Andersen

Georg Brøchner-Mortensen: Vores gade. En milieuskildring fra Fredericia i 1890'erne. Redigeret af A. Engelbrecht Jensen. Fredericia (elbo grafiske hus). 1981. 33 sider. Kr. 40,00. (ISBN 87-88199-02-9).

Vores gade er Prinsessegade i Fredericia. Bogens forfatter, direktør for Statens sindssygehospitaler, cand. jur. Georg Brøchner-Mortensen (1881-1956) boede her som barn, og i et efterladt manuskript, som nu findes i Fredericia museum, har han fortalt sine erindringer om denne gade og dens beboere, hus for hus. Hans »Barndomsdage« (udgivet 1931 under pseudonymet »Georg«) supplerer for adskillige personers vedkommende den her foreliggende bog.

Vores gade er også anmelderens oldeforældres gade. De omtales i bogen (side 11-12), hvor det nævnes, at der for godt 100 år siden i to generationer bestod et herskab/tjenestefolk-forhold mellem de to familier. Det har været interessant at sammenligne bogens skildring med overleveringen i tjenestefolkenes familie. Min mormor, Ane Petrea Rasmussen (1869-1936, gift Weidemann), var 1885-87 barnepige i forfatterens hjem og er således den Anna, hvis metode til at få små drenge til at være artige er nævnt i »Barndomsdage«. Hendes indsats blev dog af børnenes forældre i hendes skudsmålsbog vurderet til at have været »fuldt tilfredsstillende«.

Dengang kendte man sin plads i samfundet. Min oldemor, bogens »Nine« (Anine Marie Nielsen, 1847-1913, gift Rasmussen), som synes at have bragt kendskabet til tomaten til Fredericia fra U.S.A., sagde: »Det er ett' for folk som vos«, når nogen søgte at få hende til at bryde de sociale skranker. Men selvfølelse besad den tids tjenestefolk dog alligevel. En kokkepige, hvis navn ikke er overleveret, tog altid to store tallerkener suppe fra til sig selv og min mormor, hvorefter gryden fyldtes op med vand, før suppen blev serveret for herskabet. »Sådan nogen ved jo alligevel ikke, hvordan suppe skal smage«. Selv om man tilhørte herskabet, havde man måske alligevel problemer. I det mindste er følgende replik af forfatterens far, skibsmægleren, trængt gennem væggene til tjenestefolkene: »Vores selskaber og vores skidt! Det ruinerer os!«, og har i deres familie levet videre som en art bevinget ord i næsten 100 år.

G.B.-M.s omtale af min oldefar (skipper Niels Rasmussen (Nelson), 1843-1926) er lidet elskværdig. Når børn spurgte ham, hvad han var ved at lave, lød svaret altid: »En himstergims til en vejrmølle«, i et tonefald, der ikke indbød til yderligere spørgsmål. Så måske er den spørgelystne Lille Georg engang blevet affærdiget på den måde...

Vores gade er også mange andres gade, og nogle vil nikke genkendende til andre af gadens beboere. Bogen fortjener derfor at blive kendt af enhver med interesse for Fredericias personal- og lokalhistorie. Den er rigt illustreret med samtidige fotografier.

K. Albertsen

Die Ahnenlisten-Kartei. Bind 1-.. 1975-.. Neustadt a.d. Aisch (Degener & Co.). DM 32,00 per bind. (Genealogische Informationen, bind 4-5, 7-12, 14-15, 17).

Samarbejde på aneforskningens område er ikke nyt. I Tyskland foreslog Karl Förster i 1921 en udveksling af anetavler mellem slægtsforskerne (Ahnenlisten austausch. Familiengeschichtliche Blätter. 19. årg., spalte 33-40, 1921 og 24. årg., spalte 39-42, 1926). Ideen slog an, og Förster ledede dette arbejde til sin død i 1931. Hver deltager indsendte to eksemplarer af sin anetavle, det ene blev sat i omløb, det andet opbevarede centralt. Fra 1923 blev indholdet af anetavlerne skrevet ud på kartotekskort til et »anestammekartotek«. Omkring 1930 var man nået op på ca. 1600 anetavler og 1 million personer. Det viste sig hurtigt, at der i et meget stort antal tilfælde kunne påvises fælles aner i de indsendte anetavler. Arbejdet blev senere fortsat af andre, også efter Den anden verdenskrig, og er siden 1968 knyttet til »Zentralstelle für Genealogie« i Leipzig (Genealogisches Jahrbuch. 19.59-61.1979).

I 1974 besluttedes det at oprette et sidestykke hertil i Vesttyskland. Princippet er det samme som oprindeligt foreslået af Förster, nemlig rundsending af anetavler, men indholdet af det anekartotek, der er oprettet på grundlag af anetavlerne, bliver nu offentliggjort i bogform. Fra 1975 til 1983 er der udsendt 11 bind (ca. 2400 sider) med ialt 60.000 navne (»anestammer«, ikke enkeltpersoner) fra ca. 1700 anetavler.

En indførelse ser således ud (bind 11, 1983, side 58):

Navn	Tid	Land(område)	Sted	Anetavle nr.
Engelbrecht	17	12	2200	1431

Tiden angives som det eller de århundreder, hvori de pågældende aner har levet. Betydningen af de øvrige tal fremgår af tabeller, der findes i hvert bind: 12 betyder Schleswig-Holstein, inkl. Hamburg, 2200 er postnummeret for Elmshorn, og tallet 1431 henviser til en adresseliste for indsenderne af anetavlerne. På denne måde er det muligt i stærkt koncentreret form at bringe et meget stort antal oplysninger.

Anetavlerne sendes ikke uden for Forbundsrepublikkens grænser, men alle kan købe bøgerne og derved få kendskab til indholdet af anetavlerne. Hvis man mener, at man har aner fælles med en af indsenderne, kan man sætte sig i forbindelse med vedkommende ved hjælp af adresselisten. Har man tyske aner, er der stor sandsynlighed for, at man kan finde noget af interesse i dette værk.

Da formen for dette samarbejde har været uændret i over 60 år, og den kendsgerning, at der hvert år kommer 5-6000 nye navne til, viser, at ideen var rigtig. Der er derfor grund til at overveje, om et lignende arbejde kunne tages op i Danmark.

For nogle år siden forsøgte *Chr. Isen* at skabe »Stamtræet i Herning«, der var planlagt som et fælles kartotek over indholdet af anetavler. Samlingerne skulle tilhøre Slægtshistorisk forening i Herning og være tilgængelige i Lokalhistorisk arkiv i Herning. Desværre er dette arbejde ikke blevet videreført.

Med den interesse, der i dag er for slægtsforskning, burde det dog også her i landet være muligt at få et samarbejde i gang på aneforskningens område. (Se »Mine aner! Dine aner?« i dette hefte af Personalhistorisk Tidsskrift).

K. Albertsen

Regnskab

for Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie for 1983

Driftsregnskab 1983

<i>Indtægter:</i>	kr.	
Kontingent (note 1)		119.100
Salg af bøger og hæfter (note 2)		16.574
Tilskud (note 3)		45.000
		180.674
 <i>Udgifter:</i>		
Produktion af Personalhistorisk Tidsskrift	100.790	
Papir og tryksager	5.445	
Vederlag	3.839	
Museumstjenesten	2.616	
Porto	12.855	
Mødeudgifter	3.915	
Kontingenter og telefon	766	
Gaver og repræsentation	1.809	132.035
		132.035
Årets driftsresultat		48.639
Renteindtægt		1.039
		49.678
Driftsresultat efter renter		49.678

Status pr. 31.12.1983

<i>Aktiver:</i>		
Likvid beholdning		31.711
Obligationer, nom. kr. 8.500 (note 4)		6.200
Kontingentrestancer		2.500
Lager af bøger og hæfter		0
		40.411
 <i>Passiver:</i>		
Kreditorer		0
Forudbetalt kontingent		700
<i>Egenkapital:</i>		
Primo 1983	÷ 11.653	
Årets driftsoverskud	49.678	
Nettokursgevinst	1.686	39.711
		40.411
		40.411

Frederiksberg, den 29. februar 1984.

Finn H. Blødel (sign.)

Foranstående driftsregnskab er revideret og fundet i overensstemmelse med de foreliggende bilag. Den angivne formue fandtes i behold.

København, den 29. februar 1984.

Fl. Jørn Nielsen (sign.)

Chr. Bjørn-Jensen (sign.)

Noter:

1. 1191 medlemmer, hvoraf 25 står i restance.
2. Lager af bøger og hæfter bogføres fortsat til værdi 0, da trykudgifterne er bogført i produktionsåret.
3. Forskningsrådet kr. 25.000, tipsmidler kr. 15.000, Goods fond kr. 5.000.
4. Samfundets obligationsbeholdning var ved udgangen af 1982 nominelt kr. 8.600. Der er udtrykket kr. 100,- pr. 2. januar 1983, hvorefter den nom. beholdning andrager 8.500,- kr.

Publikationer

udgivet af Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie

<i>Kr. Erslev: Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596–1660.</i> 1885	Udsolgt
<i>Henry Bruun: Danmarks Amtsforaltere 1660–1848.</i> 1919	Udsolgt
<i>Fritz Jürgensen West: De kongelige Amtmænd i Hertugdømmet Slesvig 1660–1864.</i> 1921	Udsolgt
<i>Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrifts første 50 Bind.</i> Ved H. Hjorth-Nielsen. 1930. Fototeknisk optryk	Kr. 10,00
<i>Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1930–1945.</i> Ved Albert Fabritius. 1946. Fototeknisk optryk	Kr. 10,00
<i>Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift 1946–1965.</i> Ved Hans H. Worsøe. 1967	Kr. 10,00
<i>Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift, 15. række, 1966–1972.</i> Ved Hans H. Worsøe. 1973	Kr. 5,00
<i>Indholdsfortegnelse til Personalhistorisk Tidsskrift, 16. række, 1973–1978.</i> Ved Hans H. Worsøe. 1979	Kr. 5,00
<i>Perlestikkerbogen.</i> Ved Hans Knudsen og Albert Fabritius. 1954	Udsolgt
<i>Albert Fabritius: Giertrud Birgitte Bodenhoffs mysterium og gravrøvierne på Assistens kirkegård.</i> 1955	Udsolgt
<i>Alfred Larsen: Lolland-Falsters degne og skoleholdere.</i> 1960	Udsolgt
<i>Borgmester Niels Jacobsens stambog.</i> Ved Albert Fabritius	Udsolgt
<i>Allan Tønnesen: Helsingørs Bomærker.</i> 1968.	Kr. 32,00
<i>Særpris for Samfundets medlemmer: Kr. 22,00</i>	
<i>Albert Fabritius. Nekrolog og bibliografi.</i>	Kr. 15,00
<i>Ejuind Slottved: Lærestole og Lærere ved Københavns Universitet 1537–1977.</i> 1978 ..	Kr. 132,00
<i>Særpris for Samfundets medlemmer: Kr. 85,00</i>	
<i>Personalhistoriske Studier.</i> Red. af skriftudvalget 1979 ved Hans H. Worsøe ..	Kr. 100,00
<i>Personalhistorisk Tidsskrift 1979ff,</i> pr. årgang	Kr. 100,00
<i>Personalhistorisk Tidsskrift – restoplæg ældre end 1979 sælges samlet pr. sæt.</i>	Kr. 250,00
<i>Dødsfald i Danmark 1968, 1969, 1970, 1971.</i> Ved Niels Friis	à Kr. 10,00
<i>Dødsfald i Danmark 1972.</i> Ved Benedikte Friis	Kr. 10,00
<i>Finn H. Blædel: Tilføjelser og rettelser til »Danske sagførere«.</i> 1979	Kr. 45,00
<i>Erik Nørr: Latinskolenes religionslærere 1853–1903</i>	Kr. 60,00
<i>Finn H. Lauridsen: Gottfried Becker. En københavnsk hofapoteker 1767–1845.</i>	Kr. 35,00
<i>Dorthe Gissel: Fortegnelse over dansk slægtslitteratur 1973–1979.</i>	Kr. 50,00

Henvendelse til ekepsditionen: Hans H. Worsøe, Tækkerløkke 34 A, 6200 Åbenrå.

Hvem forsker Hvad. Ældre årgange kan købes ved henvendelse til:
HVEM FORSKER HVAD, Christian Xs Vej 27, 8260 Viby.

Se anførte priser indbefatter ikke forsendelsesomkostninger.

Personalhistorisk Tidsskrift

udgives af *Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie*, hvis formand er landsarkivar, cand. mag. Hans H. Worsøe, Tækkerløkke 34A, 6200 Åbenrå. Tidsskriftet redigeres af Samfundets skriftudvalg ved sekretæren, arkivsekretær Finn Andersen, til hvem manuskripter bedes indsendt.

Abonnement kan kun tegnes ved indmeldelse. Foreninger og biblioteker kan optages som medlemmer. Indmeldelse sker ved henvendelse til sekretæren eller kassereren, eksp.sekr. Finn H. Blædel, Duevej 10, 2000 København F.

Medlemmer, der ønsker oplysning eller vejledning i genealogiske og personalhistoriske spørgsmål, kan henvende sig til *oplysningstjenesten*, der efter evne og muligheder under hensyntagen til spørgsmålenes art enten besvarer disse direkte eller henviser dem til Hvem forsker Hvad eller tidsskriftet, når pladsen tillader det. Spørgsmål indsendes til redaktøren.

Redaktionens adresse: Arkivsekretær Finn Andersen, Grysgårdsvej 2, 2400 København NV.

Udgivet med støtte af Statens humanistiske forskningsråd